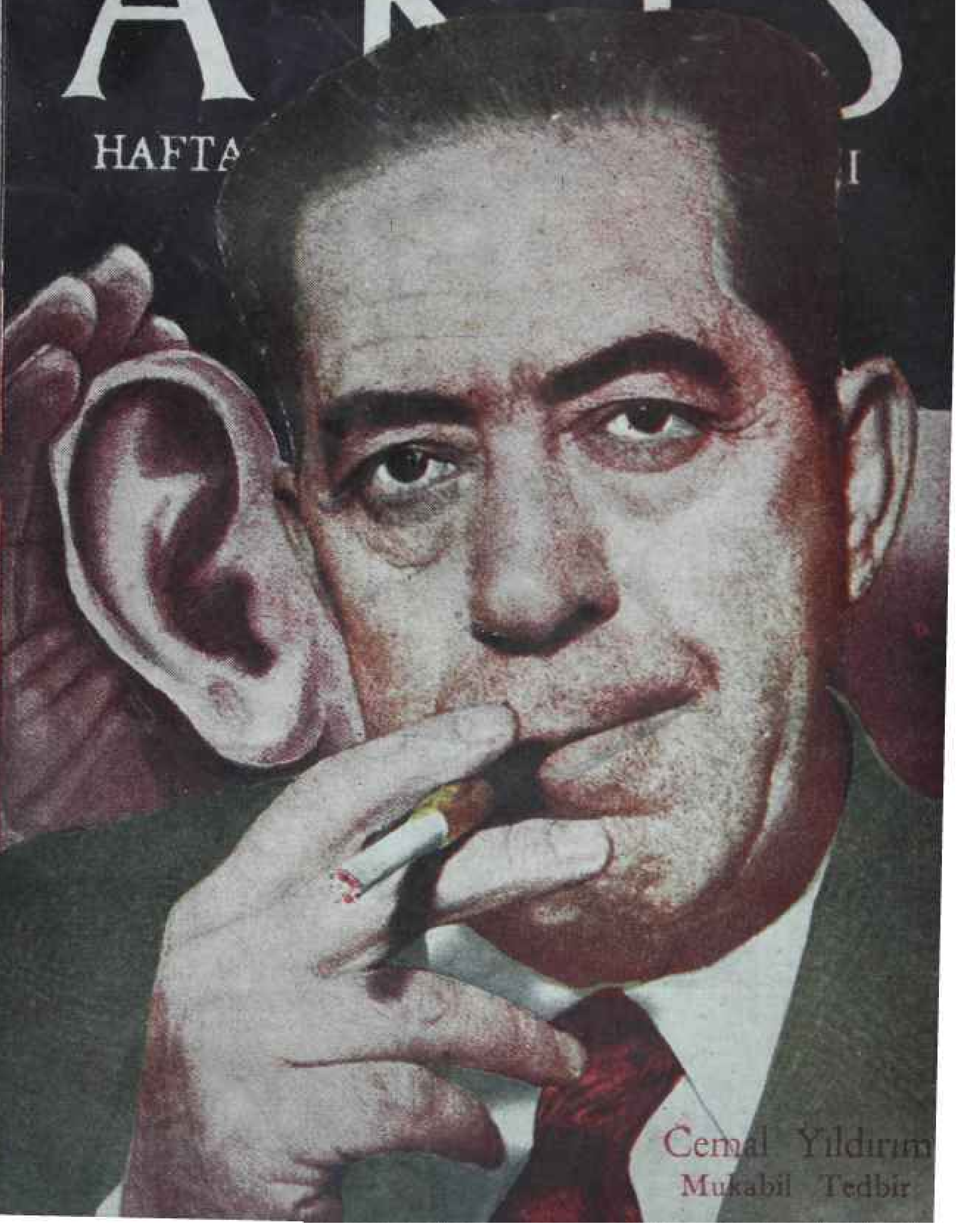
AKİS

HAFTA

Cemal Yıldırım

Mukabil Tedbir

YEPYENİ BİR...

AKŞAM

7 den 70 e kadar herkesin gazetesi

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVIII, Sayı: 299

Yazı işleri :
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 1899 P. K. 588 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel : 15221

İstanbul Bürosu
Cağaloğlu, Türkocağı C. Gürsoy Han
Tel: 27 12 07

*

Başyazar
Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin **EZER**
Ege **AJANSI**
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

*

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 12,50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

*

İlân şartları :
Santimi : 8 lira
3 renkli arka topak : 750 lira
(İlan münderecatından mes'uliyet kabul edilmez)

*

İlân işleri :
Telefon : 15221

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Telefon : 15221
Basıldığı Tarih : 19.4.1960
Fiyatı 125 Kuruş

Kapak resmimiz
Cemal Yıldırım
Eski asker, yeni politikacı

K e n d i   A r a m ı z d a

Sevgili AKİS Okuyucuları.

Elinizde tuttuğunuz bu mecmuanın bütün mizanpajı bu hafta son dakikada değiştirildi. İki formadan müteşekkil AKİS baskı makinesinin hususiyeti icabı iki ayrı günde basılmaktadır. Pazartesi günü formalardan birinin basılmış olması gerektiğinden üç ilâ onuncu sahifevi T.B.M.M. nin müzakerelerine ayırmıştık. Hatta pazartesi gecesi müzakerelere ait hiç bir yerde bulamıyacağınız son derece alaka uyandiiıcı tafsilât bir ekip tarafından derlenmiş ve hazırlanmıştı. Ancak radyolarda okunan ve hemen akabinde polis marifetiyle tebliğ edilen yasak kararları karşısında bu sayfaların boşaldığını biraz dehşetle, daha çok üzüntüyle gördük. Dergiler gündelik gazeteler gibi ajana haberleriyle sütun doldurmak imkânından mahrum bulundukları için ve sizlerin karşınıza beyaz sahifelerle çıkmak istemediğimizden dosyalarımızda yazı aradık. Elimize bugünün hadiseleriyle hiç alâkası bulunmayan bir TARİH yazısı geçti. Tan iç sahifelere konmak üzere Mart başında hazırlanmış ve fazla münderecat yüzünden neşredilememişti. Tazıyı süsleyecek resimlerin klişeleri de hazır olduğundan çar nâçar ilk formamızın başına bu TARİH kısmını oturtmak zorunda kaldık. Bundan dolayı bizi anlıyacağınızı ümit ediyoruz.

"Fransa" başlığını taşıyan bu yazı Napolyonun Elbe adasından kaçıp Fransanın Güney sahiline çıktıktan sonra Paris üzerine yaptığı yürüyüşün alâka uyandırıcı hikâyesidir. İsdibdat idaresi horlatmak niyetini taşıyan kralın imparator üzerine sevkettiği askeri kıtaların eski kumandanlarına karşı savaşacak yerde, nasıl onun arkasına geçtiklerini ve beraberce Başkente gidip gafil Louis'yi hudud harici ettiklerini anlatan yazı, tarihin büyük derslerinden biridir. Eski kumandanlar üzerine sivillerin asker; sevketme teşebbüslerinin bu heyecan verici misali bir çok kimse için sonradan ibret yerine geçmiştir.

*

Bu hafta YURTTA OLUP BİTENLER sahifelerimizin ilk formada kalan kısımlarında neşir yasaklarını bulacak ve. hadiselerin hakiki mahiyetini, ümit ederiz ki tebliğlerin satırları arasından okumaya muvaffak olacaksınız. Değişen bir başka yazı "Haftanın İçinden" yazısı olmuştur. Bu hafta hapishaneden yeni çıkan arkadaşımız Yusuf Ziya Ademhan "Haftanın İçinden" başlıklı yazıda onaltı aylık bir uzaklaşmadan sonra memleketin durumunu nasıl gördüğünü anlatıyordu. Fakat o yazı da tebliğlerde bahis mevzuu edilen hususlara temas ettiğinden maalesef neşredilemedi. Onun yerine gene dosyalarımızdan aktüaliteyle hiç alâkası bulunmıyan ve DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda "Dünyaya bakış" diye neşredilmek üzere hazırlanmış bir başka makale çıkararak Ademhanın nefis yazısının yarine yerleştirdik. "Hepimiz birliniz için" başlığını taşıyan bu yazı yukarıda anlattılan sebeplerden dolayı YURTTA OLUP BİTENLER kısmına değil, TARİH kısmına konuldu.

Mecmuanın bu haftaki kapağını eski bir askerin, Cemal Yıldırımın resmi süslemektedir. Cemal Yıldırım adı C.H.P. nin bir gizli tamimi vesilesiyle yeniden duyulmuş, ağızdan ağıza dolaşmıştır. "Partiler" başlıklı yazımızda yalnız gizli tamim hadisesinin iç yüzünü değil, Cemal Yıldırımın kim olduğunu da okuyup öğreneceksiniz.

"Partiler" başlıklı yaza C.H.P. nin İstanbulda son zamanlarda sarfetmekte olduğu gayretlerin ve giriştiği hazırlıkların da hikâyesini ihtiva etmektedir. Pazartesi gecesi neşredilen tebliğlerle siyasi faaliyet de durdurulmuş bulunduğundan yazı C.H.P. nin yasak kararına kadar olan çalışmalarını aksettirmek gibi bir de hususiyete kendiliğinden kavuşmuş olmaktadır. Tabii bundan böyle C.H.P. deki çalışmaların durdurulup durdurulmayacağı hususu C.H.P. idarecilerinin bilecekleri bir noktadır. Meclis Tahkikat Encümeninin tebliğleri bu neviden faaliyetin yazılmasını değil, kendisini men ettiği için hadise vuku bulursa elbette ki AKİS önümüzdeki haftalarda -yeni bir neşir yasağı karan gelmezse- bu hadiselerin hikâyesini mutad havası içinde aksettirecektir.

Her halde AKİS tıpkı örfi İdare zamanında olduğu gibi haftanın bütün hadiselerini "zekâ ışığı altında" yazacak ve siz okuyucularını tenvire çalışacaktır.

Saygılarımızla

AKİS

Cilt : XVIII, Sayı: 12

AKİS

20 NİSAN 1960

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

TARİH

Fransa

Napolyonun dönüşü

1 Mart 1815 sabahı. Akdenizin hafif dalgalarla çalkanan sularında, yedi küçük gemi bütün yelkenlerini açmış ilerliyor. Ufukta "Alpes maritimes" dağlarının karlı sırtları gözüküyor. Filo, her saat sahile biraz daha yaklaşıyor.

Öndeki geminin adı, "Inconstânt". Firkateyn denilen sınıftan bir harp sefinesi. Güvertesinde bir adam dimdik duruyor. Heykel gibi hareketsiz. Gözlerini gittikçe şekillenen sahillere dikmiş. Sanki Alplerin hatlarinda istikbali okumağa çalışıyor.

O gün Cannes'da karaya çıkanlar, takriben 1100 kişi idiler. Napolyon, sürgün gönderildiği Elbe adasından ani olarak dönmüştü. Parise yürümeğe hazırlanıyordu. Elinde bu küçük kuvvetten başka birşey yoktu. Eski generallerinden Drouot ve Bertrand, kendisiyle beraberdiler. Cannes kasabasının 9 kilometre batısında, Antibes istihkamları iktidarın kokardlarını üniformalarına takmış askerlerle dolu idi.

Napolyon, ,bir yıl önce Fontainbleau muahedesiyle iktidardan indirilmişti. İkbal yıllarındaki arkadaşlarından çoğu onu bırakmış ve yeni İktidarla işbirliği yapmışlardı. Kendisini bırakmıyan biri, Drauot idi. Onu bu ufak adaya bir İngiliz harp gemisi getirmişti. İlk olarak Portoferraio limanına bir kayıkla çıkan General Drouot, belediye reisi ile görüşmüştü. Belediye reisi, ada halkının Napolyondan nefret ettiğini ve eski imparatorun sürgün yeri olarak burasını seçmekle hatâ etmiş bulunduğunu söylüyordu.

Drauot, bir belediye reisinin politik beyanları ile durdurulacak adam değildi. Yanına birkaç arkadaş alarak Portoferraio halkına Napolyonun buraya niçin ve nasıl geldiğini anlatmak masadivle bütün gün 've gece çalışmıştı. Ertesi gün Napolyon karaya çıkarken halk sahile topllanmış, İmparatorluk bayraklarım sallıyarak kendisini selamlamıştı.

20 Nisan 1814 - 26 Şubat 1815! Bu on aylık zamanı Napolyon nasıl geçirdi ? Muharebe meydanlarının eşsiz kumandam, daha ilk haftalarda adanın idaresini fiilen eline almıştı. Hassa muhafızlarından yanında getirdiği 400 asker ve 120 Polonyalı süvari, sanki muvazzaf hizmette imişler gibi talimlerine devam ediyorlar ve aynı zamanda adanın yollarını ıslaha çalışıyorlardı.. Bonaparte belediye işlerine de alâka göstermiş, temizlik işçileri için geniş bir kadro koydurmuş ve adanın ezeldenberi açık veren bütçesini denkleştirmişti. Uzun münakaşalardan sonra, adadaki maden işletmesinin müdürünü ikna etmiş, müeessesenin tesislerini istihkâm subayları vasıtasiyle ıslah etmiş ve varidatını bir hayli arttırmıştı. Birgün tesadüfen kayalar arasında rastladığı bir su kaynağından içmiş, suyun tadı hoşuna gitmiş ve bugün Avrupada Casa dei Mulini diye anılan meşhur maden suyu işletmesini kurmuştu. Portoferraio halkı, kür yapmak üzere adaya gelen binlerce zenginin bıraktığı serveti bugün Napolyona borçlu bulunmaktadır.

Napolyon Bonaparte
Asker sivile yürümez.

Napolyon, bu küçük adada ideal hükümet idaresinin bir örneğini yaratmağa çalışırken, Fransada olup bitenleri takipten geri durmuyordu. Halkın Louis XVHI aleyhinde beslediği hislerin hergün biraz daha şiddetlendiğini öğreniyordu. Ana vatanda, herkes Fransayı tarihinin.en yüksek mevkiine eriştirmiş bulunan bir lideri feda etmekle işlenen hatayı anlamağa başlamıştı. Louis XVIII. Napolyona bağlanmış olan 2 milyon altın frank tahsisatın tek santimini dahi göndermemişti. Eski kumandan parasız kalırsa, etrafındaki son fertlerin de dağılacağı umuluyordu. Kim iktidara gelirse onun kabinesinde Hariciye iskemlesini kapmakta maharet sahibi olan bir diplomat. Viyana Kongresinde Napolyonun Asur veya Antil adalarına gönderilmesini istemişti. Pariste de, iktidar cephesinin müfritleri Napolyona karşı emniyet tedbirleri alınmasının zarurî olduğunu ileri sürüyordu. Louis XVIII, onun artık ihtiyarladığını ve ikinci çocukluk devresine girdiğini halk arasında yaymağa büyük ehemmiyet veriyordu.

Hâdiselerin artık kızışmağa başladığına kanaat getiren Napolyon, 25 Şubat 1814 günü, Portoferraio daki demirli gemilerden hiçbirinin ayrılmaması için tertibat aldı. Ada istihkâmlarında bulduğu birkaç topla bir miktar cephaneyi onlara yükletti. Ertesi sabah halkın coşkun tezahüratı arasında, Fransa sahillerine yelken açtı.

Dehşete düşenler

Elbe adası, Tyrrhenien denizinin şimalindedir. Coğrafî mevkii, İtalya ile Korsikanın arasındadır. Fransaya mesafesi, 300 mildir. Fakat bir yelkenli kayık, müsait rüzgârda İtalya kıyısındaki Piombino kasabasını birkaç saatte tutabilir.

Napolyon adayı terkedince, kendisini gözetlemeğe memur edilen İngiliz kontrolörün uşakları harekete geçtiler, -Kontrolör, İngiliz maslahatgüzarı ile temas etmek ve aynı zamanda kibar bir bayanla buluşmak üzere Floransaya gitmişti- Menzillerde at değiştirerek geceli gündüzlü yola devam eden bir süvari, haberi Cenovadaki İngiliz Başkonsolosuna yetiştirdi. Oradan Paris, Londra ve Viyana istikametinde kuriyeler yola çıkarıldılar.

Viyanaya gönderilen kuriye, diğerlerinden önce hedefine vardı. Sabahın üçünde vardığı Viyananın so-

Haftanın içinden

«Hepimiz, Birimiz İçin...»

Söz, bir İngiliz devlet adamınındır: "Demokrasi, idare tarzlarının en kötüsüdür; bütün diğer idare tarzlarından sonra..." Bununla anlatılmak istenilen husus Demokrasinin de kendine mahsus kusurları, eksikleri bulunduğu fakat buna rağmen öteki idare tarzlarının yanında medeni insan cemiyetine en uygun sistemi teşkil ettiğidir. Zaten uzun tecrübelerden sonra toplulukların kendi kendilerini idare etmek için Demokraside karar kılmalarının sebebi de budur.

Demokrasi iki sınıf için, rejimlerin en makbulüdür: İdare edenler ve idare edilenler. İdare edilenler için rejimin diğer rejimlere üstünlüğü üzerinde çok söz söylenmiştir. Demokrasinin esasım insan haklarına riayet prensibi teşkil ettiğine göre elbette ki idare edilenler en ziyade bu sistem altında insanlıklarının kıymetini bilmekte, keyfiliğin güçlüklerinden, eziyetinden ve baskısından kurtulmaktadırlar. Ama Demokrasinin, idare edenler bakımından da bir nimet olduğunu belirtmek icap eder. Tarih, biç bir Demokraside idare edenlerin bacaklarından sokak fenerlerine asıldıklarını, caddelerde saçlarından tutulup sürüklendiklerini, ya da halk tarafından paralandıklarını kaydetmemektedir. Gerçi Demokratik idare iptidai zihniyet sahibi politikacılar için güç idaredir. Hele insan başarısız bir politikacı olur ve kendi kusurlarım sisteme yüklemek imkanım veren bir geri cemiyet içinde yaşadığı hissine kapılırsa Demokrasiyi bırakıp otoriter usullere sapması kabildir. Ama otoriter usulleri tatbik kudreti tükendiği an bu neviden heveslere kapılmış bulunanlar oynadıkları kumarda mevkilerini değil, kellelerini kaybettiklerini görmüşlerdir. Bir Demokraside ise en başarısız politikacıyı bekleyen en feci akıbet iktidardan düşmekten başka bir şey değildir.

Mamafih, modern vasıtaların çoğalması hadiselere başka bir şekil vermiştir. Bu şeklin tezahürleri şimdi bilhassa Güney Amerika memleketlerinde görünüyor. Bir zat, ekseriya seçimle, bazen hükümet darbesi neticesi iktidara geçiyor. O makamı bir şahsi ikbal âleti saydığından murakabesiz, hesapsız bir idare tarzı kuruyor. Ancak, yirminci asrın ortasında iktidarların meşruiyet kırıntısına dahi sahip bulunmadan ayakta kalmalarına imkân olmadığından adam kendi sistemini sözüm ona kitaba uydurmanın yolunu arıyor. Böyle hallerde, ortaya çıkan juntalardır. Eğer diktatör askeri darbe yolundan iktidara gelmişse ve hakikaten "Kuvvetli Adam" vaziyetin deyse bir askeri juntanın gölgesinde icrayı faaliyet ediyor. Yok, elinde ordu bulunmuyorsa bir takım meşru selâhiyetleri bünyesinde gayrımeşru şekilde toplayan bir sivil junta kuruyor ve kendi mutlak hakimiyetini peşinen kabul etmiş, buna mukabil bir takım süfli nimetlere garkedilmiş bir avuç insan marifetiyle memlekete hakim olmanın yolunu buluyor. Ortada bir meşruiyet kisvesi vardır. Juntanın selâhiyetleri, hudut tanımamakla beraber bir kaynağa raptedilmiştir. Tabii selâhiyetle birlikte mesuliyetler de artık o bir avuç insanın sırtındadır. Gerçi Diktatörün mevcudiyetinden hiç kimse şüphelenmemektedir. Herkes hakiki vaziyeti mükemmelen bilmektedir. Ama Diktatör, kendi mesuliyetini başkasına yüklemeye muvaffak olmuştur. Bir sual vukuunda pek âlâ omuzlarını kaldırıp "Junta böyle karar vermiş" diyebilmektedir. Hatta Juntanın sertlik, kendisinin ise yumuşaklık taraftarı bulunduğunu elindeki organlarla umumi efkâra yaymaktan bile çekinmemektedir. Maksat, böyle hallerde doğması muhakkak nefretin istikametini değiştirmek, antipatiyi başkalarına çevirmektir. George Orvvel'in meşhur "1981" ünde olduğu gibi Diktatör insanların en iyisidir. Milletinin saadetinden başka şey istememektedir. O bir melektir, o bir evliyadır, o bir peygamberdir. Her iyilik ondan, her fenalık juntadan gelmektedir.

Ne var ki juntaların rağbet gördüğü bir muayyen devirden sonra, şimdi Güney Amerika gibi sık ihtilâlli memleketlerde diktatörün mesuliyetini kendi sırtına almaya hazır kimseler pek bol miktarda çıkmakta, dolayısıyla da kim hangi sistemi kuruyorsa onu fiilen ve hukuken yürütmek zorunda bırakılmaktadır. Bunun sebebi, uçak denilen alet çoğaldığından beri diktatörlük idaresine karşı ayaklanmaların muvaffak olduğu an kudret sahibi zatın uçağa atladığı gibi kaçıvermesi, buna mukabil kalabalık juntanın ele geçmesidir. Hatta mukabil darbelerde, darbeyi yapanların diktatörün memleket dışına çıkmasına müsaade ettikleri çok görülmüştür. .

Hakikaten, bir tek adamın ikbalini sağlamak için bir takım adamların kendi istikballerini, hatta çocuklarının isimlerini tehlikeye atmayı kabul etmeleri artık aklın kolay kolay almadığı bir husustur. Junta olarak faaliyet göstereceksiniz, Diktatörün arzuladığı bütün kararların altına imzanızı basacaksınız, hareketlerin sizden sadır olduğunu resmen bildireceksiniz. Sonra, talih ters döndü mü -ki, böyle idarelerde mutlaka döner efendiniz pilotuna emredip evvelce parasını yatırdığı başka diyarlara, sıcak iklimlere uçacak, siz ise onun idaresinin hesabını Halk Mahkemelerine vermeye çalışacaksınız. Jimenez Venezuellasında bu böyle olmuştur, Peron Arjantininde bu böyle olmuştur, Batista Kübasında bu böyle olmaktadır. Mangaların tüfeklerin karşısında cinayetlerin, hırsızlıkların hesabını ne Jimenez, ne Peron, no de Batista bizzat vermişlerdir. Ama onlara kul olanlar, onların müstebit ' İdarelerinin devamım sağlayanlar, âletliği kabul edenler ele geçmişler ve türlü ıstırap içinde günahlarını hayatlarıyla ödemişlerdir. Tabii bütün servetleri, asıl tamahlarını teşkil eden bütün servetleri geri alınmış, aileleri ve çocukları sefaletin en koyusu içinde bırakılmışlardır. Juntaya gitmeye ne lüzum var? Bugün İtalyada o şatafatlı Mussolininin çocukları ve eşi geçinmek için ya çalgı çalmakta, ya hizmet etmektedirler.

İşte en çok bu yüzdendir ki demokratik idare tarzı, bütün sıkıntılarına ve güçlüklerine, kusurlarına ve eksikliklerine rağmen medeni cemiyetlerin teveccüh gösterdikleri rejim olarak ayaktadır. Demokraside şahsi ikbal bulunmayabilir. Ama ne şahsi, ne de kollektif nikbet vardır. Parti seçmen reyiyle iktidardan uzaklaştırıldı mı lider de, arkadaşları da şapkalarını alıp mesuliyet mevkilerinden ayrılırlar, oraya bir gün tekrar dönmek ümidim ve imkânını muhafaza ederek muhalefet safına geçiverirler. Demokrasi, fedaisi olmayan sistemdir. Bunun için sistemlerin en asilidir. Eğer asalet bakımından incelenecekse, itiraf etmek gerekir ki, Demokrasiyi Münevver Mutlakıyet takip etmektedir. Rejimlerin en süflisine, en iptidai ve bayağısına gelince o junta idaresidir. Bugün hemen biç bir yerde junta idaresinin payidar görünmemesi bizatihi sistemin bütün itibarını çoktan kaybetmiş olmasının neticesidir.

Napolyonun Eylav zaferinden bir sahne.
Herşey millet için

kaklarından köpükler içinde kalmış olan bineğini mahmuzlayarak geçti. Cenovadaki İngiliz Başkonsolosunun mektubunu derhal Başvekile vermelerini Şansölyenin uşaklarından ısrarla istedi.

Henüz yatmış olan Metternich, bir yabancı Başkonsolostan gelmiş yazı için rahatsız edilmekten hoşlanmadı ve yorganını üzerine çekti. Ancak ertesi sabah yatağında Kahvaltı ederken komodinin üzerinde duran zarfı merak ederek açtı. Haber bomba gibi patladı.'

Louis XVIII in sarayı, haberi öğrenince tarif edilmez bir korku ve telâşa kapıldı. Bütün garnizonlara en süratli atlılarla Napolyonun yolunu kesmek emri uçuruldu. Baskı altındaki gazetelere kampanya açmaları için kat'i talimat verildi. Hükümetin bütün tesir ve propaganda imkânları seferber hale konuldu. 13 Martta Napolyonun kânun dışı bir mücrim olduğu ilân edildi.

Paris gazetelerindeki ilk manşetler, iktidar baskısının şiddetini göstermeğe kâfi idi; "Canavar Elbeden kaçtı" "Korsikalı kocamış kurt Cannes'da karaya çıktı", "Kaplan, Gap ilçesinde görüldü ve askeri birlikler takibe giriştiler", "Maceraperest, dağlarda yakalandı ve cezasını buldu". ''Napolyon öldürüldü".

Takvimin yaprakları ile beraber basının havası da değişiyordu. Baskıdan pek baş kaldırılmamakla beraber, gazeteciler birkaç gün sonra Fransızlara has esprilerle manşetleri işlemeğe başladılar: "Asiler, hile ve kurnazlık sayesinde Grenoble civarına sokulabildiler.", "Zalim müstebit Lyon şehrine girdi, fakat resmî kuvvetler nefretten taş kesildikleri için hiçbir mukavemetle karşılaşmadı", "Gayrımeşru iktidar heveslisi, hükümet merkezine daha 225 kilometre uzaktadır.", "Bonaparte süratle ve mukavemet görmeksizin ilerliyor. fakat asla Parise giremiyecektir!"

Derken ifadeler bir kere daha ton değiştirdi: "Majesteleri Fontainbleau'ya gelmiştir", "İmparator yarın Pariste bekleniyor!"

"Eski askerler asla ölmezler"

Hangi mucize, Cannes'da bir avuç gün görmüş muhariple karaya çıkan Napolyonu karşı gönderilen ordulara rağmen 20 günde Parise getirmişti? Bir İngiliz muharriri, Napolyonun zaferleri askerlerinin ayakları ille kazandığını yazmıştır.

Napolyon, bu sefer de herşeyin süratli harekete bağlı olduğunu biliyordu. 9 kilometre ötedeki Antibes-garnizonu haber alıp toparlanıncaya kadar, o 1100 kişilik mevcudu ile sarp dağ yollarına dağılmıştı bile.. Dağların iktidarlarca unutulmağa alışmış, fakat hâdiseleri unutmayan köylüleri yirmi yıl önce onun İtalya seferinde buralardan nasıl geçtiğini biliyorlardı. Napolyonun Millesimo, Arcola, Rivoli ve Mantoa meydan muharebelerindeki menkıbeleri, o vadilerde akislerini kaybetmemişti.

Dağ köylerindeki eski muharipler, silâhlarını kapıp koşuyorlar veya oğullarım yolluyorlardı Kasabalarda, belediye reisi veya eşraf imparatoru karşılamağa çıkıyorlardı. Kadınlar ve çocuklar, saatlerce şarkılar söyliyerek yürüyüş kolunu takip ediyorlardı. Halk sairleri, Louis XVIII devrinin on ay zarfında duyulmuş suiistimallerini ve skandallerini molalarda mısraları ve sazlariyle terennüm ediyorlardı. Napolyon ise. gün görmüş muhariplerin dayanabileceği azamî hızla ilerlemekten başka birşey düşünmüyordu.

Grasse, Digne ve Gap arkada bırakılmış ve ufukta Grenoble gözükmüştü. Napolyonun yorgun kafilesi, uzaktan bir askeri birliğin yaklaştığını gördü. Louis XVIIT in ilk ordu" birliği, Napolyonla karşılaşmış bulunuyordu. Yolun iki tarafında' saflar harp nizamına girdi.

Yol boyu, kardeş kanı dökülen bir mezbahaya dönecek miydi? Hücum boruları ötmüştü, fakat asker tereddüt ediyordu. Karşılarında Fransız silâhlı kuvvetlerinin eski kumandanı ve harp meydanlarının efsanevi kahramanı duruyordu.

Napolyon atından atladı, sakin ye emin adımlarla ilerledi ve askere hitap etti: "Beşinci kolordunun erleri.. Beni tanımadınız mı? İçinizde kumandanını öldürebilecek tek kimse varsa, ileri çıksın ve ateş etsin!." Sırtındaki muhafız üniformasının pelerinini açarak bekledi.

Korkunç bir sükût ve sonra askerin senelerce içten gelme gür sesle tekrarlamağa alıştığı cevap: "Vive I 'Empereur! Yaşasın İmparator!.,

Şimdi Napolyonun kuvveti, en az bir misli artmıştı. Silâh, teçhizat ve malzemesi tam bir kıta emri altına girmişti.

Grenoble'de, yedi bin mevcutlu bir garnizon bulunuyordu. Napolyonun bu kadar çabuk şehir önlerinde görünebileceği tahmin edilmediğinden Kralın partizanları hazırlıksızdılar. Napolyon, garnizondaki askerlere bir beyanname yolladı. Bu beyannameyi, Elbe'de geçirdiği son gece kaleme almıştı:

"Fransızlar, hayatım sizindir ve sizin hizmetinize arzedilmiştir. Şikâyetlerinizi çekildiğim sürgün yerinde duymamazlık edemezdim. Vatanım hizmet beklediği vakit, hak kazanmış olduğum bir istirahati kabul edemezdim. İşte geldim.

Askerler! Siz hiç bir vakit mağlûp olmadınız. Fakat ihanete uğradınız ve aldatıldınız. Sizin silâhlarınızla memlekete hizmet etmiş olan kumandanınız tekrar Fransanın sesine koşmuştur. Onun saflarına katılınız. Yabancı devletlerin emirleriyle oturup kalkan bir iktidar tarafın-

dan size verilecek mal, **para** ve rütbenin hiçbir kıymeti olamaz."

Grenoble garnizonunu kazanmakla Napolyon artık harp kaabiliyetine sahip ufak bir ordunun başına geçmiş sayılabilirdi.

Napolyon, harpleri askerlerinin ayakları sayesinde kazanan bir kumandandı. Fakat o tarihte, en az kendisi **kadar** süratli hareket kaabiliyetine sahip birisi daha vardı: Mareşal Massena.

Mareşal Massena, büyük bir askerdi. Birçok zaferde hissesi vardı. Fakat Napolyonla pek iyi anlaşamamıştı. Louis XVIII onu hizmete almış, asalet ünvanı vermiş ve birgün gerekirse İmparatora karşı kullanabileceğini düşünmüştü.

Marsilyada ordu kumandanı olan Mareşal Massena, haberi duyar duymaz yıldırım süratiyle şimale çıktı ve Lyon'da İmparatora yetişti. Napolyonun kuvvetlerini görür görmez, askerleri şapkalarını çıkartıp süngülerinin ucuna takmışlardı, Massena da, eski geçimsizliğe rağmen, Napolyona hayranlık duymuyor değildi. İmparatoru ziyarete giderek görüştü. Fakat ne ona karşı silâh çekti ve ne da kuvvetlerine iltihak etti.

Şimdi Fransada Napolyona karşı tek bir asker kalıyordu: Mareşal Ney. Napolyon seferlerinin en şöhretli ordu kumandanlarından biri. Massena ile görüşürken, Napolyon endişesini saklamıyarak sordu: "Ney nerede, Kralla beraber mi?"

Kat'i İltihak

Napolyon, subayları arasında en fazla Ney'i takdir ederdi. Moskova dönüşünde Ruslar bir ara Ney'in asıl ordu ile irtibatını kesmişlerdi. Onun esir düşmesinden korkan Napolyon, derhal 200 milyon altın frank ödemeğe hazır olduğunu söylemişti. 200 milyon frank o devirde bir ordunun seferberliğine kâfi gelebilecek bir para idi.

"Ney nerede, Kralla beraber mi?"

Evet, Ney Kralla beraberdi. Napolyonun paha biçilmez kıymet atfettiği adam şimdi sarayda bir masaya serilmiş büyük bir haritaya bakarak Louis XVIII ve nazırlarına durum hakkında izahat veriyordu. Yeni iktidarın Başkumandanı idi ye Kral bütün ümidini ona bağlamıştı. Ney Napolyonu bir kafes içindej Parise getirip kendisine takdim edeceğini söylediği vakit, Louis XVIII bir" çocuk gibi sevinmişti.

Ney, kuvvetli bir ordunun başında Napolyonun günlerdenberi Maraton koşarmışcasına ilerliyen kuvvetlerini ezebileceğim düşünüyordu. Ordusu Besançon'da idi ve harbe hazırdı. Fakat karargâha gelince, beklemediği bir manzara ile karşılaştı. Askerleri Kralın kokardlarını çıkarmışlar ve Napolyonunkilerini takmışlardı.

Ney, bir halk çocuğu idi. Babası fıçı tamircisi idi. İhtilal ve İmparatorluk devrelerinde rütbeleri Üst üste atlayarak Mareşalliğe kadar yükselmişti. Napolyon kendisine Dük ve Prens ünvanlarını vermişti. İmparator Elbeye çekildikten sonra, Louis XVII de kendisini kazanabillmek için cömertliğe hudut tanımamıştı.

Askerin durumunu görünce, Ney kalbinin burkulduğunu hissetti. Austerlitz, Leipzig, Borodino ve daha birçok muharebe meydanları hatırasında canlandı. Napolyona bir mesaj yollıyarak baskı altında nasıl Kral hizmetine girdiğini anlatacağını ve yazılı bir müdafaaname hazırlıyacağını bildirdi.

Napolyonun cevabı gayet kısa idi. "Kendisini hala severim. Söyleyiniz, yarın karşılaşacağız."

Ertesi sabah erkenden Ney İmparatoru görmeğe geldi. Krala yaptığı vaadi anlattı. Evet dil her şeyi söyliyebilirdi ama, bir asker **eski** kumandanına silâh çekemezdi.

Kalıyordu geriye Kralın **hassa** kuvveti. Louis XVIII, tahta çıktığı gündenberi kendisine sadık bir kuvvet vücuda getirmek için hazineler harcamıştı. Genç askerlerden mürekkep gösterişli üniformalar giydirilmiş, iyi doyurulmuş ve tatmin edilmiş bir kuvvet.. Fakat son dakikada bu muhafız kuvveti de Napolyona iltihak etti.

Şimdi Paris yolu açıktı. Napolyon, Akdeniz sahillerini Patisten ayıran 800 kilometreyi tek bir kurşun atmaksızın 20 günde aldı. Son merhalede, bir hâdise oldu. Hala Kralın kokardım taşıyan bir neferle karşılaşıldı. Adamı yakalayıp Napolyonun huzuruna getirdiler. Napolyon, niçin kokardını değiştirmediğini sorunca şu cevabı aldı: "Huduttan çıktığım duyuncaya kadar Kralın hizmetinde kalacağım."

Bir ordu içinde tek bir kişi! Louis XVII, orduya siyaset karıştırmak suretiyle netice alabileceğini sanmıştı. Elde ettiği netice, kazandığı tek sağlam taraftar, işte bu neferden ibaretti. Fakat o da Kralın silahını kullanmamış, kokardını muhafaza etmişti.

İşte 1 Mart 1815 sabahı Akdenizin hafif dalgalarla çalkalanan sularında ilerleyen "Inconstant" fırkateyninin güvertesinde bir heykel kadar samut, fakat gözlerinde zafer ışıkları parıldayan Napolyon zaferini böylece kazandı.

Napolyon "Vive I'Empereur!" nidaları ile kendisini karşılayan askerin karşısında vakur fakat, heyecanlıydı. Askerin askere silâh çektiği nerede görülmüştü. Kaldı ki o büyük bir **askerdi.**

Napolyon Kahire önünde

Kapıları açan : İrade

Millet

Yasak devri

"Bu haftanın başında pazartesi akşamı Türkiyenin bütün büyük gazetelerinde ve dergilerinde görülmemiş bir faaliyet vardı. Faaliyete aynı zamanda bir de heyecan katiliydi. Bunun sebebi gazetelerde ve dergilerde daima açık tutulan radyoların saatin 22 yi geçtiği sırada yayınladığı üç tebliğiydi. Tebliğler bundan böyle Türkiye tarihinde "Meclis Tahkikat Encümeni" adıyla anılacak 15 kişilik heyetin kararlarıydı. Ankara radyosunun söyledikleri idarehanelerde bomba gibi patladı. Zira o saatte gazeteler ve dergiler mizanpajlarını yapmışlar, yazılarını hazırlamışlar, T.B.M.M. nin öğleden sonraki müzakerelerine ait en geniş tafsilatı dizdirmişlerdi bile.. Tabii bütün bunlar suya düştü. Zira tebliğlerin birincisinde şöyle deniliyordu:

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin 18.4.1060 pazartesi günkü inikadında teşkil edilen ve Balıkesir mebusu Vacit Asena, Çorum mebusu Kemal Biberoğlu, Denizli mebusu Turan Bahadır, Denizli mebusu Hamdi Sancar, Gaziantep mebusu Bahadır Dülger, İsparta mebusu Salt Bilgiç, Kastamonu mebusu Hilmi Dura, Kayseri mebusu Osman Kavuncu, Konya mebusu Himmet Ölçmen, Kütahya mebusu Kemal Özer, Nevşehir mebusu Necmettin Önder, Sakarya mebusu Selâmi Dinçer, Sakarya mebusu Nusret Kirişçioğlu, Samsun mebusu Ekrem Anıt, Samsun mebusu Nushet Ulusoydan terekküp eden Meclis Tahkikat Encümeni ilk toplantısını aktederek vazife taksimi yapmış, reisliğe Denizli mebusu Hamdi Sancarı, mazbata muharrirliğine Sakarya mebusu Nusret Kirişçioğlunu ve kâtipliğe Samsun mebusu Nushet Ulusoyu seçmek suretiyle vazifesine başlamıştır. 18-4-1960

Tahkikat Encümeni Reisi
Denizli mebusu
Hamdi Sancar''

Siyasi faaliyet yasak..

İkinci tebliğ pazartesi akşamı gazete ve dergilerin, ertesi sabah ise siyasi partilerin hazırlanmış bütün plânlarım altüst etti. İkinci tebliğ şuydu:

"Tahkikatın selâmeti cereyanım temin maksadı ile bütün siyasi partilerin ve bunlara bağlı teşekkül ve kolların her türlü kongreleri ve kademelerin bünyeleri içinde veya kademeler arasında tertiplenecek müşterek toplantılarla, alelûmum siyasi mahiyetteki' toplantılar ve partilerce yeni kademeler ve teşkilât kurulması tahkikatın neticesine kadar durdurulmuştur.

Celâl Bayar
1 numaralı Demokrat

Adnan Menderes
3 nurnaralı Demokrat

18.4.1960
Tahkikat Encümeni Reisi
Denizli mebusu
Hamdi Sancar"

Neşir yasağı...

Fakat tebliğler arasında basının en ziyade canını acıtan, Üçüncüsü oldu. Bu tebliğle o gün Ankarada cereyan etmiş bulunan her hâdise bir gizlilik perdesi arkasına almıyordu. Tebliğde şöyle deniliyordu:

"Tahkikatın selâmetle cereyanım temin maksadı ile tahkikata mevzu teşkil eden maddelerle Tahkikat Encümeninin vazife ve selâhiyetlerini ve bilumum karar, tedbir ve faaliyetlerine müteallik her türlü haber. havadis, beyan, tebliğ, mütalâa, vesika, resim ve yazıların ve (Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıt cerideleri hariç) bu takrirle alâkalı Türkiye Büyük Millete Meclisi müzakerelerinin her türlü vasıtalarla neşri yasak edilmiştir.

18.4.1960
Tahkikat Encümeni Reisi
Denizli mebusu
Hamdi Sancar"

Artık yapılacak iş pazartesi günü Mecliste neler söylendiğini öğrenmek için Zabıt Ceridesinin nesrini beklemekten ibaretti.: Bu Ceridеyi Başkanlık Divanı neşrettiğine göre. Ceridenin meraklıların eline ne zaman geçebileceği hususunda tabii hiç kimse fikir sahibi değildi.

Demokrasi

Bir gazetenin peşinde

Uzun boylu, yüz hatları sert, kara kaşlı, kara gözlü genç yanında duran aynı yaştaki adamın sırtına vurarak güldü ve:

"— Vallahi ne kimseye borcum var, ne de alacağım.. Onun için üzülmene değmez. Ama şu sportoto oyunumu al. Tutacağını zannediyorum. Şayet tutarsa ortağız" dedi. Mavi gabardin elbisesinin. iç cebinden dörde katlanmış kâğıdı ayakta duran gence verdi. Sonra başım egerek çalışmağa koyuldu. Yüzündeki tebessüm kaybolmuş, yerini tekrar sert bir ifade almıştı.

Uzun boylu genç Ulus gazetesinin Yazı İşleri Müdürü Erdoğan Tamerdi. Ulus gazetesinin matbaası elinden alındıktan bu yana, sıkıştıkları üç metre boyundaki küçük odada ertesi gün yayınlanacak gazeteyi hazırlamakla meşguldü Yüzündeki ifade bir şeye karar verdiğini açıkça anlatıyordu. Tamer, İnönünün konuşmalarını aynen neşretmeği aklına koymuştu. Zira Meclis müzakere-

lerinin harfiyen nesri Anayasanın verdiği bir baktı. Biraz evvel arkadaşına yaptığı şaka da bu yüzdendi. Küçük odadaki hava her günkü hava değildi. Arada bir gürültüyle yükselen kahkahaların sinirli insanların hançeresinden çıktığı belli oluyordu, İki masanın kapladığı yerden odada arta kalan açıklıkta kısa boylu, çatık kaşlı bir adam bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Adımlarından hapishanede volta tâbir edilen dolaşmalara alışkan olduğu anlaşılmaktaydı. Ulus gazetesinin umumi neşriyat müdürü Nihat Subaşı, bu gece her geceki gibi çalışmıyordu. Ne hoş hikâyeler anlatıp arkadaşlarını güldürüyor, ne müretüplere takılıyor, ne de musahhihlerle şakalaşıyordu. Gazetenin ikinci yazı işleri müdürü Cenap Çetinel ise sadece susuyordu.

Başmürettip elinde kompasla içeri girdi. Subaşıya bir dizi yazı gösterdi ve "Almıyor ağabey" dedi. Subaşı kafasını kaldırmadan mürettibe:

"— Yahu sen bilirsin, sayfadan çal, ne yaparsan yap, sığdır bu başlığı" diye sertçe söylendi.

Bunlar, bu haftanın başında pazartesiyi salıya bağlayan gece cereyan ediyordu. Ulus gazetesinin kirayla basıldığı Ankara Telgraf matbaasında makineler aynı makinelerdi. Dizgiler her geceki gibi tıkırdıyla çalışıyordu. Telefonların sesi aynı seslerdi. Ayrı olan küçük odanın her geceki üç müdavimi Nihat Subaşı, Erdoğan Tamer, Cenap Çetineldi. Erdoğan Tamer bu gece bir şeye karar vermiş, bir mesuliyeti üzerine almıştı.

Saat 24 ü gösteriyordu ki kapıda duran bir otomobil işlerine dalmış üç genç adamı yerinden fırlattı. Gelenler kimdi? Kapı gıcırdıyarak açıldı. Üç gazeteci nefeslerini tuttular. Göğüsleri tıkayan nefeslerin dışarı bırakılması Karadenizlilere has şiveyle bir 'merhaba"nın sahibinden evvel odaya girmesiyle oldu. Gelen Ankara Milletvekili Hasan Tezdi. Pek fazla konuşmasıyla ün salmış Ankara milletvekili içeri girince bir köşeye oturdu. Üstelik konuşmadı ve bekledi. Biraz sonra kapı bir daha, bir daha, bir daha açıldı. Bu sefer gelenler başka milletvekilleri, İbrahim Us, Kâmil Sürenkök, Tevfik Ünsalandı.

C.H.P. li milletvekilleri üç gazeteciyle selâmlaştılar ve seslerini çıkarmadan beklemeye koyuldular. Saatler ilerledikçe milletvekili adedi çoğaldı. Muammer Akpınar, Recep Dengin daha sonra gelenler arasındaydı. Bu sırada gazetenin hazırlanması bitmiş, baskıya geçilmek üzere makine dâiresinde mutad hazırlık başlamıştı. Başmürettip, Nihat Subatının dediğini yapmıştı. Sayfadan çalmış, bir harf fazla gelen baslığı sığdırmıştı .Sayfalar hazırdı. Kapıda otomobiller hazırdı Genç bir gazeteci başlarına gelecek her şeye hazırdı.

Rotatifin dişlileri bilinen sesleriyle dönmeğe başladıkları zaman saat 1 sularıydı. Rotatif dakikalar geçtikçe hızlandı ve 19 Nisan tarihli Ulus gazetesini eteklerine yığmağa başladı. Üç gazetecinin yüzlerinde bu anda son derece mesut bir tebessüm vardı. Makine dairesine gidip Ulusun birbiri adrı sıra koca makineden çıkışını seyrettiler. Bir müddet, belki de binlerce defa seyrettikleri bu manzaraya büyük bir zevkle

Kemal Özçoban
Gayrimemnunlardan

baktılar ve tekrar odalarına döndüler.

Bu zamana kadar, sessiz sedasız köşelerinde oturan milletvekilleri birden ayaklandılar. Makina dairesine giderek kucak kucak gazeteyi matbaanın kapısında bekleyen otomobillere elleriyle yüklemeğe başladılar. Ulus gazetesinin tevzii denilebilir ki şimdiye kadar hiç bu kadar sür'atle yapılmamıştı. Milletvekilleri ellerindeki gazeteleri otomobillerine yüklüyor, tekrar koşarak yeni çıkan nüshaları alıyor, hafifçe yağmağa başlayan yağmuru hiçe sayarak, Rüzgârlı sokağın çamurlarına bata çıka koşuyorlardı.

İlk otomobil İstanbula doğru yola çıktı. Binlerce Ulusu İhtiva eden otomobili Zonguldak milletvekili Avni Yurdabayrak idare ediyordu. Yılmaz Mete arkaya doldurulmuş gazetelerin müsaade ettiği nisbette otomobilin bir yerine sıkışmıştı. Milletvekilleri paket dahi edilmemiş Uluslara yaslanmağa kıyamıyorlar, bir tek gazeteye bir şey olacak diye titriyorlardı. İkinci araba Güney illerinin yolunu tuttu. Onun da içinde iki C. H. P. li milletvekili vardı. Onlar da gazeteleri elleriyle taşımışlar, elleriyle çocuk yerleştirir gibi yerleştirmişlerdi. Üçüncü otomobil Karadeniz dolaylarına gitti. Ardından bir dördüncü, bir beşinci, bir altıncı otomobil hareket etti. Ulus Gazetesinin 19 Nisan tarihli nüshası diğer nüshalara nazaran pek talihli bir sayıydı. Bir saat içinde basılan 20 bine yakın gazete beşer, onar dakika arayla memleketin hemen her yerine gönderilmişti. Hem de ne gönderiliş! Her gün aynı sürat ve tevziideki ustalık tatbik edilse Ulusun tirajı birkaç misli artardı.

19 Nisan tarihli Ulus gazetesi hakikaten bu derece itinayla tevzii edilmeğe lâyıktı. Bir kere, bütün Türkiyedeki gazeteleri atlatıyor ve hiç birinde olmayan bir haberi veriyodu.

Rüzgârlı sokağın çilesi

Makina bütün hızıyla donüyor yeni yeni Ulusları eteklerine yığmağa devam ediyordu ki beklenen misafirler çıkageldi. İbrahim Müteferrika sokağını hısımla dönen dört jip Zafer gazetesinin önünde durdu Jiplerden atlayan resmi polisler tek sıra halinde dizildiler ve yolu kestiler. Kuş uçurtmamağa kararlıydılar. Arta kalanları Ulusun basıldığı kiralık matbaayı abluka altına aldılar Bir komiser matbaanın önünde toplu halde bulunan gazetecilerle milletvekillerine doğru yürüdü. Son derece nezaketle :

"— Emir aldım efendim. Basılan gazeteleri müsadere edeceğim. Baskıyı da lütfen durdurun" dedi. C. H P. genç milletvekili Bülent Ecevit komisere yazılı emir veya toplama kararı olup olmadığını sordu. Komiser böyle bir şey bulunmadığını, ancak emir aldığını belirtti. Yazılı emir arkadan gelecekti. Şimdilik eldeki gazeteleri toplaması lâzımdı. Genç milletvekili itiraz etti. Savcılığın toplama kararı olmadığını, bu sebepten hiç bir şey yapılamıyacağını komisere söyledi. Vazifeli polisler ve komiser doğrusu şaşırmışlardı. Bu milletvekili hem C. H. P. liydi, hem de 19 nisanın saat 6 sında resmi polise itiraz ediyordu! Neyse ki şaşkınlıkları uzun sürmedi. Nöbetçi hakimin toplama kararıyla Cumhuriyet

savcısının tasdiki Ankara polis müdürünün otomobilinden inen birinci şube memurlarından biri tarafından Ulus mesullerine verildi. Ancak aceleden ufak bir şey unutulmuş, uykulu saven imzasını attığı kararı mühüriyle tasdik etmemişti.

Tutulan ve bu durumu tevsik eden zabıttan sonra Ulus gazeteleri emniyet memurlarının nazik ellerine teslim edildi. Müsadere edilen gazeteler polis jiplerine yüklendi. Yükleme pek kısa sürdü. Zira elde kalan sâdece altı yüz kadar Ulustu.

Rüzgârlı sokak tekrar sükûnet bulduğundan bu işten en karlı çıkanlar gene de polislerdi. Zira herbirinin elinde İnönünün konuşmasını ihtiva eden birer Ulus vardı. 19 nisan günü bu şans Türkiyede pek az kimseye nasip olabilmişti.

Polisler, Paşanın konuşmasını dikkâtle okumaya koyuldular.

Aynı saatlerde Bursada intişar eden Derviş Sami Taşmanın Yeni Ant gazetesi okuyucularına bir sürpriz hazırlamaktaydı. Ertesi gün gatelerini ellerine alan Bursalılar Yeni Antın iptidai, fakat sevimli başlığında İstiklâl marşının ilk sözleriyle karşılaştılar. Manşeti Milli Marşın tam metni takip ediyordu.

Politikacılar

Turne sonu..

Bu haftanın başında pazartesi akşamı saat yediyi gösteriyordu ki, karada Atatürk Bulvarı üzerindeki bir apartmanın önünde iri bir pikap durdu. Apartman T.B.M.M. Başkanlarına tahsis edilmiş olan ve istimlâk masuniyeti bulunan iki katlı köşkün tam karşısına isabet ediyordu. Eğer o sırada Refik Koraltan Mecliste değil de evinde bulunsaydı ve pencereden baksaydı pikaptan pek yakın tanıdığı iki kişinin indiğini görecekti. Bu iki kişi Refik Koraltanın bir zamanlar yalnız sevgi değil aynı zamanda derin saygı beslediği iki ideal arkadaşıydı Prot. Fuat Köprülü ve Fevzi Lütfü Karâosmanöğlu. Fuat Köprülü ispat hakkı dolayısıyla D P. den ihraç edilmesine ses çıkarmadığı -veya çıkaramadığı- dostuna kapı önünde veda etti ve yorgun, ama mesut adımlarla evvelâ apartmanın önündeki bahçeden geçti sonra kendi katma çıkan merdivenleri tırmandı. D.P. nin kurucusu yorgundu zira, on gün içinde dokuz il dolaşmış, muhtelif ilçelerde, bucaklarda, köylerde durmuş, her yerde konuşmuştu. Adana, İçel, Gaziantep, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Elâzığ, Malatya, Kayseri, Köprülüyü heyecanla karşılamış, heyecanla uğurlamıştı. Kurucu aynı zamanda mesuttu; çünkü gördüğü manzara karşısında yüreği yeniden imanla, ümitle dolmuştu. Nitekim evine girdiğinde D.P. nin eski kurucusu ilk intibaını şöyle anlattı:

"Ben bu manzarayı 1950 nin arifesinde dahi görmedim."

Prof. Köprülü seyahatin heyecanından ve tesirinden uzun zaman kurtulamadı. D.P. nin kurucusu pazartesi gecesi ailesi mensuplarına şöyle diyordu:

"— Memleket 1950 arifesinden çok farklı. Millet İktidarı bir defa daha değiştirmeğe kati şekilde azimli. Ben, bu ruh haletini on sene evvel de görmüştüm. Ama o zaman ne gözlerde bu günkü şuur, ne yüreklerde'bu günkü azim ve cesaret vardı. Anlaşılıyor ki 1945 den bu yana geçen onbeş sene boşuna akıp gitmemiştir. Onbeş sene Türk milletini demokratik hayat bakımından inanılmaz derecede olgunlaştırmıştır. Böyle bir milletin iradesine karşı koymak, böyle bir millete zorla yeni sistemler kabul ettirmek! buna teşebbüs edebileceklerin ben alınlarını karışlarım..."

Fuat Köprülü
Yorgun fakat mesut

Köprülü kendine has sevimli ve zararsız argo ihtiva eden uslubuyla memlekette müşahade ettiği müsbet değişikliği o gece uzun uzun anlattı. Her sınıf halk resmi sıfat taşıyanlar veya taşımıyanlar, siviller ve başkaları Milli Muhalefet Cephesi ekibine karşı görülmemiş alâka göstermişlerdi. Köprülü "Biz 1900 nin arifesinde D.P. liderleri Olarak bu kadar yaygın sevgi bulamıyorduk" dedi. Köprülünün müşahadesi memlekette esen havayı mükemmel şekilde aksettiriyordu.

Bir vakitler sayısız insan, ona güvenerek D.P. saflarına katılmış, sonra da o saflarda kalmıştı. D.P. de en ufak ümit ışığının dahi sönmüş bulunduğunu gören Köprülü hiç bir şey için olmasa, vicdanını rahat ettirmek için tanıdığına ve tanımadığına şu tavsiyede bulunmayı şeref borcu sayıyordu:

"C.H.P. yi destekleyiniz!"

On günlük seyahat sırasında bu davete icabet edenlerin adedi inanılmaz derecede çok oldu ve bu, tanınmış D.P. sözcüsü Bahadır Dülgere Köprülü aleyhinde Zaferde bir yazı döktürmesi için emir verilmesine yol açtı.

İş Adamları

Orkestra **Şefinin** Değneği

Geçen haftanın son günü, öğleden sonra, Migrosun İstanbuldaki merkezinin 14 numaralı odasında uzun boylu, kır saçlı, yakışıklı bir adam sıkıldığım belli eden bir tavırla:

"— Ben Ankaraya sık sık giderim. Gerek şahsi, gerek Sanayi Odasına ait işler için.." dedi.

Uzun boylu adamın üzerinde, hayat şartlarını ortaya koyan pahalı kumaştan yapılmış gri renkte bir elbise vardı. Zaten gömleğinden kravatına, çorabından ayakkabısına her şey Raif Dinçkökün son derece müreffeh yaşadığını gösteriyordu. -Milyonerdir-. İstanbul Sanayi Odası adına geçen haftanın ortalarında İsmet İnönüye çektiği ve tabii radyolarda okunan telgrafıyla isminden bahsettiren genç iş adamı Migrosun 14 numaralı odasında bu ilhamı nereden aldığı yolundaki bir suale cevap vermeğe çalışmakla meşguldü. Zira. ne tesadüf, C.H.P. Genel Başkanının meşhur Amasya mesajı yayınlandıktan hemen sonra Raif Dinçkök Ankarada görülmüştü Kötü diller Sanayi Odasının Demokrat Başkanının "Başbakana en yakın Bakan" Medeni Berk tarafından başkente celbedildiğini, altında imzası bulunan telgrafın metninin kendisine orada dikte edildiğini, böylece bir kampanyanın açıldığını söylüyorlardı. Ankaraya gittiğini kabul eden Raif Dinçkök telgrafı her hangi bir tesir altında kalmaksızın "kendi iradesi ile çektiğini bildirdi ve rivayet-

leri reddetti. İfadesine göre, Sanayi Odası İdare Kurulu üyelerinden "bulabildiklerinin" tasvibini de almış ve. öyle harekete geçmişti. Demokrat milyoner, İsmet İnönü Amasya mesajında sadece daha fazla menfaat sağlamak için baskıları bahane ederek bir nevi kumar oynayan iş adamlarından bahsettiği halde niçin heyecana gelip hassaslaştığı sorulduğunda "İsmet İnönü bütün bir camiayı töhmet altında bırakmıştır" dedi. Sonra, canım asıl acıttığı anlaşılan oka temas etti: "V.C. ye girmeyenlerin haysiyet sahibi olduklarını 'söylemekle girenleri, yani bizleri haysiyetsiz duruma düşürmüştür". Bu sözler, Amasya mesajından sonra bir orkestra şefinin idaresinde bazı ticaret çevrelerinden yükselttirilen nağmelerin hakiki mahiyetini ;hiç bir tefsire ihtiyaç du-.yurmayacak bir açıklıkla belli ediyordu. Oyun . devam ederse sırattın muteber V.C. lilerden Akif Sadıkoğluna, Âvni Nuri Meserretçioğlu n a ve Halis Kaynara geleceği anlaşılıyorduk Ee, bunlar da böyle bir vazifeyi reddedecek değillerdi ya

Zaten, Sanayi Odası adına İsmet İnönüye gönderilen telgrafın hikâyesi de Ralf Dinçkökün anlattığından hayli değişik şekilde cereyan etmişti. Bir defa, Oda İdare Kurulunun üyeleri telgrafın metnini radyoda duymuşlar, gazetede okumuşlardı. Mutabakatları, telgrafın çekilmesinden önce alınmamıştı. O kadar alınmamıştı ki üyeler, İdare Kurulunun çarşamba giinü yaptığı toplantıda bu meseleyi bahis mevzuu ettiler ve Raif Dinckökten hareketinin hesabını sordular. Tartışmalar hayli uzun sürdü. Demokrat Başkan bir takım "mecburiyetler" den, bahsetti. Buna mukabil bazı üyeler Başbakanın, isterse, Raif Dinçkök olarak telgraf çekebileceğini ama kendilerini ilzam etmeye hakkı bulunmadığını söylediler. O zaman Raif Dinçkök telgrafın belirli çevrelerce şiddetle arzulandığını, bu yüzden kendisinin "sanayicilerin menfaati"ni düşünerek arzuya uyduğunu açıkladı, Duna rağmen Sanayi Odasının Sirkeci Hocapaşadaki binasının dördüncü katındaki mükellef döşenmiş toplantı odasında Dinçkök lehine bir hava esmedi. Aksine, telgrafın Dinçkökün kaleminden çıkmadığı ima olundu. Başkan, Ankarada istifayı düşünmüş olduğunu belirterek bahsettiği "arzu"nun derecesini anlattı. Münakaşaların sonunda, muhalefet şerhi verilmek suretiyle telgraf karar defterine geçirildi. Gerçi hadisenin hemen akabinde "Hükümetin sanayiciler tarafından ileri sürülen arzuları kabul ettiği" İktidarr gazetelerinde duyuruldu ama yazılanlar havayı dağıtmadı. Zira sanayiciler, Raif Dinçkökün hareketinin kelimenin tam manasıyla "politika" olduğunu anlamışlar, her sanayici kendi hareket tarzında serbest olmakla beraber Sanayi Odasının politikaya bu kadar açık şekilde taraf tutarak karıştırılmasını tasvip etmemişlerdi. Nitekim bir çok sanayici Raif Dinçkökün telgrafının Oda Meclisine getirilmesini ve orada görüşülmesini istemekten geri kalmadı.

Başka bir akord

Raif Dinçkökün, Sanayi Odası adına çekilen telgrafı Migrosun 14 numaralı odasında makbul göstermeye çalıştığı sıralarda bir başka iş adamı Bankalar Caddesinde Ankara Hanının dördüncü katındaki yazıhanesinde aynı mealdeki suale cevap veriyordu. İş adamı, İstanbul Ticaret Odası Başkanı Demokrat Sait İbrahim Esi idi. İş hayatı pek inişli çıkışlı olan Sait İbrahim Esi iktidara D P. nin geçmesinden buyana sadece çıkmış, her mahalledeki onbeş milyoner arasında mümtaz bir mevkie geçmişti. O gün üzerinde şık bir elbise vardı. Altmış yaşında olmasına rağmen hiç dökülmemiş gür siyah saçları itinayla arkaya doğru taranmıştı. Kalın bıyıklarının sigara dumanından sarılaşmış olduğu görülüyordu. Hareketleri son derece nazik, son derece efendiceydi ve Sait İbrahim Esi güleç yüzlü bir milyonerdi. Evet, İsmet İnönünün Amasya mesajının yayınlanması sırasında o da Ankaradaydı. Ama, bu sadece bir tesadüftü! O da "gerek şahsı, gerek Ticaret Odasına ait işler için" sık sık Ankaraya gidiyordu. Ankaraya gittiğinde meselâ Medeni Berk ÜS, hatta Menderes ile görüşmesinde hiç fev kaladelik yoktu, Meşhur telgrafı kimsenin tesiri altında kalarak çekmemişti. Tamamiy le kendi hisleri ve Oda İdare Kurulunun kararı ile hare ket etmişti. Zaten altmış yaşına gelmiş bir adam olarak tesir altında ka labileceği nasıl dü şünülebilirdi? Buna rağmen Sait İbrahim Esi, imzasını taşıyan ve nihayet İsmet İnönü gibi bir şahsiyete çekilmiş telgrafında kullanılan bazı ibarelerin hiç kendi nazik üslubuna uymamasındaki, bilakis Radyo Gazetesinin üslûbunu ziyadesiyle hatırlatmasındaki garabeti izah edemedi. Demokrat Başkan, İnönü açıktan servet peşinde koşan iş adamlarından bahsettiği halde niçin ithamı üzerine aldığı, hattâ bunu bütün tüccara teşmil ettiği sualini ise "İdare Kuruluna danışmaksızın" cevaplandıramayacağını bildirdi. Suali, İdare Kuruluna sunmak üzere eski harflerle ve dikkatli şekilde not etti, "cevabı pazartesi günü saat 10.30 da veririm" dedi. İfadesine göre, İdare Kurulu kararı almadan hiç bir şey yapmak adetinde değildi. Buna rağmen, İnönüye telgraf hadisesinde metnin bir İdare

İşte Vatan Cephesi!

İnsanların 1960 Türkiyesinde fikirlerinin, kanaatlerinin, iman ve inançlarının aksine saf tutmaya nasıl mecbur edildiklerinin acıklı hikâyeleri her gün kulaktan kulağa nakledilmektedir. Boyun eğmenin "bir kurtuluş çaresi teşkil etmediği artık daha iyi anlaşılmaktadır. Zira görülmektedir, ki zaaf gösterenler maddi sahada zarardan kendilerini kurtarmakla beraber manevi sahada görülmemis tahribata uğramakta, en yakınlarının kendilerine olan saygısını, sevgisini, itimadını kaybetmektedirler. Bunun ıstırabının, İstırapların en büyüğü olduğundan kim şüphe edebilir İşte, geçen haftanın sonlarında İsmet İnönünün aldığı ve hiç bir radyonun okumadığı göz yaşartıcı telgraf:

Sayın İsmet **İnönü**
Taşlık — İstanbul

Vatan ve millet menfaatlerinin CELP. 11 olmakla kaim olduğu şu günlerde babamın C.H.P. den istifa ettiğini hayret ve teessürle öğrenmiş bulunuyorum. Babamın tutumu ailemiz için bir nakise olmakla beraber bizi hiç **bir** surette ilzam etmez kanaatindeyim. C.H.P. li doğan, C.H.P. li kalacak olan ben bütün aile efradımın zatıalinize en iyi temennilerine haddim olmayarak tavassut eder, hürmetle ellerinizden öperim efendim.

Temel Adanalı

Said İbrahim Esi
Ne tesadüf, ne tesadüf...

Kurulu kararına dayanmadığı haftanın sonlarında açık şekilde ortaya çıktı.

Sözüm ona fırsat

Hakikaten, İnönünün Amasya kongresine gönderdiği mesajında V. C. baskısından ve bu baskıyı daha fazla kazanç için âlet sayan bir takım aklıevvel iş' adamından bahsetmesi geçen haftanın başında D.P. büyüklerine bir fikir ilham etti. İş adamlarını C.H.P. Genel Başkanı aleyhinde tahrik edebilirler, sanki İnönü ticaret erbabının düşmanıymış gibi bir haya yaratabilirlerdi. Ee, vaziyet böyle olunca servetini korumak isteyen iş adamı ne yapacaktı? Tabii, kesenin ağzını açıp V.C. ye girecekti! Öyle ya ticaret erbabının düşmanı bir Genel Başkana sahip C.H.P. nin iktidara gelmesine ticaret erbabı çalışacak değildi ya.. Elbette, bütün zenginler milyoner yaratıcısı D.P. saflarında daha ziyade kenetlenmiş olarak kalacaklardı. Plânın tahakkuku için orkestra şefi haftanın başında değneğini eline aldı. Tabii, ilk akla gelenler Sait İbrahim Esi ile Raif Dinçkök ve Bankalar- Birliği oldu. Senfoniyi idare etmek işi, mutad veçhile Medeni Berke verilmişti. Esi, Dinçkök ve Bankalar Birliği la sesini verdikten sonra orkestra senfoniyi gürül gürül çalmaya başladı.

İşin doğrusu istenilirse melodi başta kusursuz yürütüldü. Demokrat Başkanlara sahip Ticaret Odaları İdare Kurulları talimata, ve teşvike uyarak İnönüyü protestoya başladılar. Radyolar, telgraflar İnönünün eline geçmediği halde metinleri yayıyorlardı. Sanki bir "Makariosu protesto" kampanyası daha açılmıştı. Ama bu sefer, protestocular D.P. milyonerleriydi, Nitekim, melodide kısa zamanda akortsuzluklar duyuldu ve radyonun kendi eliyle yaydığı bir havanın aleyhte tesirlerini' bizzat D.P. büyükleri sezmeye başladılar. Radyoyu dinleyenler D.P. nin safında artık sadece bir avuç milyonerin kaldığını, D.P. nin onlara güvendiğini, D.P. nin "Milyonerler Partisi" haline geldiğini hissetmeye başladılar. Demek, kütle karşı tarafta yani C.H.P. safındâydı. Bundan başka, bir takım Ticaret Odaları, Sanayi Odaları politikaya karışmamayı tercih ettiler. Nitekim Medeni Berk, bütün gayretine rağmen İzmirden bir ses yükselttiremedi. İzmir Ticaret Odasının Başkanı ise İnönüyü bütün kalbiyle desteklediğini, zira V.C. baskısını bahane edip daha fazla servet için takla atan belirli iş adamının kendi camiaları içinde yer sahibi olamayacağını açıkladı- Plân, bir defa daha, başta başarı kazanmış gibi görünürken D.P. aleyhine dönmüş ve ters işlemeye başlamıştı.

Zaten, İnönünün sözlerinde hakiki iş adamlarının alınmaları için, bir sebep bulunmadığı, da koparılan gürültüye rağmen kısa zamanda ortaya çıktı. İnönü, meşhur Kayseri seyahati sırasında il kongresinde söylemek üzere bir nutuk hazırlamıştı. Bunda, V.C. baskısına ve belirli aklıevvellere de temas ediyordu. Fakat il kongresi yapılamayınca C.H.P. Genel Başkanı bu mevzudaki fikirlerini Amasya mesajında hülâsa etti. İnönü Kayseride konuşabilseydi aynen şöyle diyecekti:"Vatandaşı kültürsüz, insafsız, kör bir partizan idarenin baskısı altında sindirmek temayülü vardır. Bu münasebetle ilân ederim ki, böyle baskıları daha fazla kazanç için vesile sayanlara tek kelimelik hitabımız yoktur. Tuttukları yolu, beğendikleri hedeflerine kadar yürütsünler. Bu hedefin hayallerindeki hedef olmadığım en kısa zamanda göreceklerdir. Ancak haysiyet sahibi, dürüst iş adamlarına söyleyecek sözüm vardır. Baskılara evet demenin hiç bir haysiyeti olmadığı gibi hiç bir faydası da yoktur. Baskıyla adam ayartmak isteyen, kurbanını çukurların dibine kadar indirmek için onu mütemadiyen düşürmeye çalışacak ve masum insanı nihayet cemiyette kimsenin yüzüne bakamaz hale getirecektir. Haber vereyim ki, baskılara hayır diyebilmenin şerefi büyük olduğu gibi, baskı rejimini bertaraf etmenin tek yolu da budur. Bu yolda selâbet gösterenleri millet her türlü iftiradan mutlaka koruyacak; örülecek bütün zulüm ağlarından onları çekip alacaktır. Baskı idareleri açıkça Hayır diyen vatandaşa boyun eğdirecek bir çareyi hiç, bir zaman bulamamışlardır, bulamayacaklardır. Onların hükmü, pazarlığa girişmek zaafını gösterenlere geçer. Tertip edebilecekleri iftiraların en tesirli olduğunu sandıkları vakit haksız mütecavizler milletin haklı gazabı önünde korkudan tirtir titreyeceklerdir."

İşte, "Tüccar düşmanı İnönü'nün fikri ve söylediği buydu. Hakikat anlaşılınca, D.P. balonu iğne yemiş gibi sönüverdi. Zira herkes, iktisat ve ticaret âleminde devam ettirilen baskıyı biliyor ve hadiseleri dikkatle takip ediyordu.

Berk faaliyette

"Nitekim bu yüzdendir ki geçen, haftanın ortalarında gözler İstanbuldaki Adalet müessesesine çevrildi. O gün muteber Havadis gazetesi Başbakan Yardımcısı Medeni Berkin fabrikayı ziyaret ettiğini, iş verenlerle konuştuğunu, işçilerin meseleleriyle ilgilendiğini ilân ediyor, bir de Yapı Kooperatifinden bahsediyordu. Gerçi böyle kooperatif hikâyelerinden, başta Profesörler, pek çok kimsenin ağzı yanıktı, çünkü bunun sadece bir parmak bal olduğu meydana çıkmıştı ama bal henüz bütün tesirini kaybetmemişti; Havadis gazetesinin bahsetmediği, müesseseyi idare edenlere yapılan "tavsiye*?; idi. Müessese, meşhur Süreyya Paşa tarafından kurulmuştu. Şimdi, oğlu Atıf İlmen tarafından fiilen idare olunu-

Medeni Berk
Sıra Adalette

Allah, Allah! Ne Var Bunda Hiddet Buyuracak ?.

Gerçi iktidar pek sinirli olmuştur. Gerçi Radyo Gazetesinin ilhamcısı burnundan kıl aldırmaz haldedir ve Muhalefet, ya da onun lideri ne yapsa bu zata feci şekilde batmaktadır. O yüzdendir ki mütemadiyen tepinmekte, zaman zaman mikrofonlardan "Alçaklar!" diye bağırmakta, yumruklarım sıka sıka "Ben suna gösteririm! Ben safta, gösteririm!'' tarzında sayıklamaktadır. Buna rağmen İsmet İnönü tarafından yapılmış bir ihtara karşı D.. P. yüksek çevrelerinde gösterilen tepkiyi anlamaya imkân yoktur. C. H. P. Genel Başkanı, ilerde her hangi bir kimsenin her hangi bir hayale kapılmasını, bu yüzden telâfisi imkânsız hata işlenmesini önlemek maksadıyla bir hakikati en açık şekilde ortaya koymuştur. Muhalefet lideri, partisinin Amasya kongresine gönderdiği mesajında demiştir M: "Şimdilik seçimleri tehir etmiş olsalar da bilmeleri lâzımdır ki 27 Ekim 1981 akşamı güneş battığında, seçimleri yenilememişlerse gayrımeşru olacaklardır ve bunu ben millete bizzat lifin edeceğim! "Bu söz, Radyo Gazetesine Ve aynı edebiyata meraklı D. P. organlarına bakılırsa bir çok kimseyi küplere »indirmiştir.

Seçimle gelinen mevkilerden seçimle pek âlâ gidilebileceği gerçeği 1945'ten itibaren seçtiğimiz rejimin başlıca' hususiyetlerinden biridir. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası bir seçim devresini dört yıl olarak tesbit etmiştir. Son seçimler 27 Bükün 1957 de yapıldığına göre Türk milleti o seçimlerin galibi D. P. ye 27 Ekim 1961 e kadar sürecek bir vekâletname vermiş demektir. Her Demokraside olduğu gibi bizde de vekâletnameyi alan siyasî parti, vâdeden evvel üzerindeki mesuliyeti devretmek isteyebilir. Bunun için de dört sene zarfında istediği an seçimleri yenileyebilir. Bu, rejimin tabiatı icabı iktidarda bulunana tanınmış bir hak, bir avantajdır. İktidar partisinin ileri gelenleri kendileri için en muvafık buldukları tarihte Meclisi, feshederler ve milleti; sandık başına çağırırlar. Böyle hareket ederken hiç kimseye hesap vermekle mükellef bulunmadıkları herkesçe kabul edilen bir hakikattir. Nasıl bir Maliye Bakanının devalüasyon kararının açıklanmasından sadece bir çeyrek saat evvel "Bir devalüasyon asla düşünülmemektedir" demesi hakkı ve vazifesi, nasıl bir Tekel Bakanının tekel maddelerine zam listesi cebinde hazır beklerken böyle bir ihtimali şiddetle reddetmesi gerekiyorsa aynı şekilde İktidar lideri de seçim tarihini gizli tutmak, partisine en faydalı anda' bunu ilân etmek hakkına sahiptir. Nitekim İngilterede bu daima böyle olmaktadır ve bizde seçimlerin 1960 Baharında yapılacağı şayiaları dolaştığında aklı başında bir tek insan çıkıp D. P. Genel Başkanına "Hayır, yapamazsın! Bize de daha evvelden haber vermen lâzımdır" dememiştir. C. H. P. ve onun lideri kendilerini, bu neviden bir ihtimale hazırlamakla yetinmişler, İktidar başkanının hakkını münakaşa etmemişlerdir. Mekanizma, o noktaya kadar normal işlemiştir.

Fakat anlaşılan, bizim bazı aklıevveller iktidarda bulunanların seçimleri geç de bırakabileceklerini ve vâdeleri dolduğu halde seçimleri yenilemeden meşruiyetlerini i sürdürebileceklerini hayal etmektedirler. Bunu ileri sürerken de Anayasanın seçimlerle alâkalı bir maddesine dayanmaktadırlar. Bu maddede "yeni intihabatın icrasına İmkân görülmediği takdirde" bunun bir sene tehir edilebileceği bildirilmektedir. Madde, Anayasanın 13. maddesidir. Aklıevveller bunu İktidarın seçimleri beş yıl içinde arzuladığı zaman yapabileceği şeklinde tefsir etmektedirler. İnönünün 27 Ekim 1961 akşamı seçimler yenilenmediği takdirde D. P. iktidarının gayrımeşru sayılacağım ilân etmesi karşısında üstadların duydukları hiddet buradan doğmakta, sanki ellerinden oyuncakları alınmış gibi feryat etmelerine yol açmaktadır.

Evvelâ, en, basit hukuki gerçek: Anayasa, normal müddet olarak dört yıl göstermektedir. Seçimlerin bir yıl tekir edilebilmesi bir imkânsızlığın mevcudiyetine bağlıdır. Her halde bu imkânsızlık "D. P. nin normal müddetince yapılacak bir seçimi kazanma imkânsızlığı" değildir ve Anayasanın yapıcıları böyle bir ihtimali hatırlarına getirmemişlerdir. D. P. için seçim kazanma imkânsızlığının tek ve mantıki neticesi bu siyasi teşekkülün pilisini, pırtısını toplayarak iktidardan tıpış, tıpış ayrılması ve muhalefet saflarına dönmesinden ibarettir. Bir memlekette hangi şartlar altında seçim yapılamayacağı son derece açıktır. Seferberlik, hattâ kısmi seferberlik olur, isyan çıkmış bulunur, askeri idarenin kurulması zarureti belirir, nihayet devlet harp halinde olur. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası bu ihtimalleri düşünmüş ve onun çâresi olarak bir yıllık tehiri kabul etmiştir.

Fakat, bilhassa 1957 den itibaren D, P. var kuvvetiyle bir yanlış kanaati gerçekmiş gibi vatan sathında propagandaya koyulmuştur. Bundan kısmen başarı kazanmış olduğunu kabul etmeye de imkân yoktur. Zira bir çok kimsenin kafasına D. F. nin isterse seçimlerin tarihini bir yıl öteye atabileceği fikri yerleşmiştir. Halbuki böyle bir hak mevcut değildir. Ne var ki bizzat D. P. Genel Başkam, meselâ bir nutkunda "Biz, 1957 seçimlerini bir buçuk yıl evvele alarak yaptık" diyebilmekte veya müstakbel seçim tarihi olarak "1960 veya 1932" den bahsedebilmektedir. 1957 seçimleri Ekimde yapılmıştır. Normal olarak 1958 Mayısında yapılması gerekirdi. D. P. bunları bir buçuk yıl değil, sadece yarım yıl öne almıştır. 1962 den bahsetmeye gelince, o bir hayalden başka şey değildir. Siyasette, ihtimaller normal şartlar göz Önünde tutularak hesaplanır. Yoksa, ihtimal diye bir şey ortada kalmaz. Anayasayı ters şekilde anlamaya niyetli olanlara İsmet İnönü gerekli ihtarı henüz vakit varken yapmış ve seçim müddetinin durup dururken dört yıldan beş yıla çıkarılması plânlarına karşı vaziyetini almıştır: C. H. P. böyle bir tertibi tanımayacak, onun Meclisinde kalmayacak ve idarenin gayrımeşru bir idare olduğunu bizzat İnönü millete ilân edecektir.

Mamafih, D. P. borazanlarının niçin ateş püskürdüklerini anlamak zor değildir. Anayasayı bahane edip seçimler bir yıl tehir olundu mu bazı D. P. milletvekillerinin meşhur "hukuki mantık" ını kullanarak bu bir yılları ilânihaye uzatmak pek alâ kabil olacaktır. Öyle ya, Anayasa "bir defaya mahsus olmak üzere" dememektedir. O halde, seçimlerin yenilenmesine mani sebep baki kaldıkça -yani, kısaca, D. P. için seçim kazanma imkânsızlığı, mevcutken- bir yılın; üstüne bir başka bir yıl gelir, ona yeni bir yıl ilâve edilir ve böylece seçimsiz meşruiyet devam ettirme imkânı sağlanır. Muhalefet liderinin ciddi ve kati vaziyet alması işte bu yüzden kulaklara kar suyu kaçırmış, bir takım niyetleri altüst ettiği için hiddet celbetmiştir.

Yoksa, Anayasanın neyi amir olduğunu siz de, biz de ve büyüklerimiz de mükemmel şekilde biliriz canım!.

yordu. Atıf İlmen koyu ve inançlı bir Halkçı idi. Anayasanın her vatandaşa tanıdığı haklardan faydalanarak vicdani kanaatinin temsilcisi saydığı C.H.P saflarında yer almış, ilçe başkanlığı yapmış, il idare kuruluna girmiş, 1057 seçimlerinde aday olmuştu. Halâ da, ciddi bir vazife deruhte etmeemekle beraber parti faaliyetini takip ediyordu. İşte bu Atıf İlmene "müessesesini kurtarmak istiyorsa" V.C. ye buyurması üstü pek az kapalı şekilde bildirildi. Sanki, İlmen ailesinin üzerine bir bomba düşmüştü Atıf İlmene gene üstü pek az kapalı şekilde duyuruldu ki eğer inat ederse işleri "inanılmaz şekilde" güçleşecek, uysal davranırsa "inanılmaz şekilde" kolaylaşacaktır. Hattâ bunun işaretleri de süratle verildi.

İlmenler ne yapacaklarını şaşırdılar. Başkalarının üzerine düştüğünü gördükleri, bildikleri yıldırım Pimdi kendi üzerlerine düşmüştü. Demek V.C. nin işleyiş tarzı buydu. Bunun tatbikatını sırtlarında hissediyorlardı. Atıf İlmen doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu. İşlerinin "inanılmaz sekilde" kolaylaşması elbette ki memnunluk verici bir hal çaresi olacaktı. Ama, kanaatlerini bilenlerin karşısına bundan sonra nasıl çıkacak, fikirlerini paylaştığı ve beraber çalıştığı arkadaşlarına ne. diyecekti?

1960 modeli sistem, bir aileye daha hayatı zehir etmişti. İşte, İnönünün cephe aldığı Vatan Cephesi buydu.

Partiler

Suyu bulandırdın!

(K*apaktaki Politikacı)*

*H*er şey bundan bir ay kadar evvel, ismi hemen, hiç kimse tarafından bilinmeyen, bilinmesine de lüzum olmayan, mütevazi ve kendi halinde bîr C.H.P. linin "siyasi takt'dan fazla nasibi bulunmaması yüzünden başladı, C.H.P. nin İstanbuldaki İl İdaree Kurula hizipçilik dolayısıyla istifaya mecbur bırakılmış, onun yerine bir müteşebbis heyet kurulmuştu. O sıralarda ağızlarda "Erken Seçim" lâfı dolaşıyor ve D.P. büyükleri Mayıs içinde seçmeni sandık başına davete hazırlanıyorlardı. Müteşebbis heyet en acil mesele olarak seçim meselesini gördü, o işin üzerinde durdu. 1957 seçimleri İstanbul C.H.P. teşkilâtı için rahat geçmemle, pek çok şikâyetler olmuş, hattâ il seçim kurulu bile şikâyetleri haklı görmüştü. Bunu düşünen Müteşebbis Heyet derhal bir Seçim Komitesi kurdu. Seçim komitesi üyeleri arasında İlhami Sancar, Taceddin Ergüder, Abdurrahman Arslan, Cemal Yıldırım gibi tecrübeli ve seçim görmüş C.H.P. ileri gelenleri vardı. Madem ki ağız bir defa sütten yanmıştı, yoğurdu üfleyerek, yemek gerekiyordu. Seçim Komitesi kolları sıvadı ve C.H.P. nin İstanbul seçimlerini kazanmak için neler yapması gerektiğini tesbite koyuldu. Bu arada Komite dahilinde vazife taksimi yapıldı, her üye bir ayrı sahada çalışmaya memur edildi. Onbeş kişiden müteşekkil. Komite, toplantılarını C.H.P. nin Sultanahmetteki il merkezinde yapıyordu. Recep Pekerin bu eski evinde, girişin hemen kenarında bulunan ve o zamana kadar depo olarak kullanılan oda boşaltıldı, içine masa ve iskemleler yerleştirildi. Gerçi CHP. Seçim Komitesinin kapısı üzerinde, D.P. Seçim Komitesinin D.P. il merkezindeki odasını yabancılara yasak eden kırmızı çifte ay yoktu ama içerde çalışma devam ederken , kapıya Girilmez levhasının takılması ihmal edilmiyordu. Zira Seçim Komitesi, daha ilk toplantısında bir karar almıştı: Çalışmalar büyük bir gizlilik içinde cereyan- edecekti.

Cemal Yıldırım
Eski askerler kaybolmazlar

DP. nin silâhları

Gizlilik kararının alınmasına, D.P. nin İstanbuldaki çalışma tarzı ve metodları sebep oldu. Bilhassa Kemal Aygünün gelişinden itibaren D.P. liler C.H.P. içinde olup bitenleri öğrenmek hususunda pek meharetli kesilmişlerdi. O kadar ki hususi ekipler Muhalefet partisinde cereyan eden hadiseleri, ,yapılan çalışmaları D.P. başkanına bildirmekle vazifeli kılınmışlardı. Bu yüzden Seçim komitesini teşkil eden tecrübeli üyeler hiç kimseye fazla itimat etmemeyi ilk prensip olarak ortaya koydular.' Zira D.P. havadis almak için hiç bir masraftan çekinmiyor, değirmenin suyu açıktan geldiği için mükemmel ücret ödüyordu. Ee, böyle çalışan bir teşkilâtla başa çıkmak için mutlaka emniyetli şahıslar seçmek, her şeyi herkese duyurmamak, ancak kim neyle alâkalıysa onu bilmesini sağlamak gerekiyordu. Seçim komitesi de mecburen o yolu tuttu Heyetler müstakil çalışıyor, çalışmaların sonucu merkezde daha emin kimseler marifetiyle birleştiriliyordu.

Doğrusu istenilirse bunda şaşılacak bir cihet de yoktu. C.H.P.. Seçim Komitesi 1957 de ağzını pek yakan kütük marifetlerinin, mükerrer rey kullanan hususi ekiplerin bu defa bertaraf edilmesini gayelerinin başına almıştı. Komite. D.P. tarafından girişilecek bütün oyunları hesaplıyor, ona göre tedbirler bulmayalışıyordu. Bu mukabil tedbirler bi kenara, bulunan seçimi sloganlarının dahi D.P. nin kurnaz başkanının kulağına gitmesini C.H P. liler elbette ki istemiyorlardı. Bunun için de telefonla mühim hususların görüşülmemesi, hattâ bu neviden talimatların postayla gönderilmemesi uygun görüldü. O halde ne yapılacak, teşkilâtla temas nasıl sağlanacaktı? İrtibat memurları tesbit edilecek, bunlarla yüzyüze görüşülecekti. Seçim Komitesi ilk iş olarak bu hususların bütün teşkilâta duyurulmasına karar verdi. İlçe idare kurullarına bir tamimle vaziyet anlatılacak, tamimi Gençlik Kolunun idealist üyeleri bizzat dağıtacaklardı. Tamimin esasları tesbit edildikten sonra bunun kaleme alınması işi Seçim Komitesi mensuplarından birine verildi.

373 sayılı tamim

Tamim hazırlanarak dağıtıldı 373 sayı ve 21.03.1960 tarihliydi. Sol üst köşesinde "Gizli'dir - Seçim" ibaresini taşıyordu. Teksir aletiyle çoğaltılmıştı ve "Cumhuriyet Halk Partisi İlçe İdare Kurulu Başkanlığına" hitap ediyordu. Altı maddelik tamimin sonunda "Bu tamimimizin ocaklara kadar acele ulaştırılmasını rica eder, basarılar temennisiyle sevgi ve saygılarımızı tekrarlarız" de--liyordu. Tamim, İl İdare Kurulu Başkanı Şemseddin Günaltayın yerine Muzaffer Akalın tarafından imzalanmıştı.

Tamim ocaklara kadar gidince, sanki D.P. nin meharetinin belli ol-

ması gerekiyormuş gibi -ve beklenildiği veçhile- süratle Kemal Aygünün eline ulaştı. Bu bile, tamimin ikinci maddesinin lüzumunu ortaya koydu. Tamimin ikinci maddesinde şöyle deniliyordu: "Gizliliği muhafaza edebilmek için bundan böyle kademeler arasındaki seçimle ilgili yazışmalar kademelerin tayin edeceği üyeler tarafından yapılacaktır. Bu cümleden olmak üzere İl ve İlçeler arasındaki irtibata ilçelerce memur edilecek Üyelerin fotoğraflı künyeleri derhal ile bildirilecektir." D.P. tamimi ele geçirdiğinde bundan parlak bir şekilde istifade edebileceğini gördü ve ellerini memnunlukla uğuşturdu. Zira tamimi kaleme alan zat, ikinci maddeye şöyle bir fıkra eklemişti: "İlçelerin irtibata memur ettikleri üyeler aynı zamanda Kulak Gazetesi muhabirliğini de deruhte edeceklerinden bu arkadaşlar şimdilik haftanın şalı ve cuma günleri saat 14 ilâ 16 arasında İl Seçim Komitesinden Cemal Yıldırım ile muntazaman temas ' edeceklerdir". Fıkra, kıyametin kopmasına ve D.P. nin propoganda makinesinin alabildiğine işlemesine yol açtı.

Fıkranın talihsiz tâbirler ihtiva ettiği muhakkaktı. İşin aslında Cemal Yıldırım Seçim Komitesinde propaganda işleriyle vazifeli kılınmıştı. Vazifeleri arasında DP. nin halk arasında yaptığı propagandayı da haber almak ve bunun tesirini mukabil propagandayla izale etmek de vardı. Bu sebeple kendisini haftada iki defa görecek irtibat memurları D.P. nin ne gibi haberler yaymakta olduğunu Yıldırıma bildirecekler, Yıldırım da irtibat memurlarına mukabil darbenin talimatını verecekti. Kulak Gazetesinden maksat buydu. Bunu yanında başka bir gaye vardı. İktidar, işine geldiğinde hadiseleri neşir yasaklarının arkasına saklıyor ve umumi efkârdan' gizliyordu. Uşak hadiselerinden son Binbaşı Çetiner hadisesine kadar dünya kadar vak'aya neşir yasağı konmuştu. Halbuki C.H.P. nin kanaati şuydu ki, Türkiyede cereyan eden her hadise bütün Türkler tarafından bilinmelidir! Nitekim bizzat Genel Başkan Samsuna gönderdiği mesajında bir takım yasakların eski zamanın eziyet hücreleri niyetine kullanılmasına cevaz olmadığını belirtti ve bazı vatandaşlara hiç kimse duymaksızın ıstırap verilmesi teşebbüslerine C H. P. nin karşı koyacağını açıkca bildirdi. Cemal Yıldırım bu neviden hadiselerin hakiki mahiyetlerini de irtibat memurlarına anlatacak, onlar da vatandaşları aydınlatacaklardı. Ama Kulak Gazetesi gibi sevimsiz ve pireli kimseleri daha da pirelendirecek bir tabirin siyasi takt hatası neticesi kullanılması 373 sayılı basit tamimi bir anda Türkiyenin büyük meselelerinden biri haline getiriverdi.

Aslına bakılırsa, tamimi kaleme alındıktan sonra yeniden gözden geçirmemekle Seçim Komitesinin bütün azaları hata işlemişlerdi. Yoksa, tamim görülseydi her halde böyle bir tabir metinde bırakılmazdı. Fakat olan olmuştu. Bu yüzden İstanbullu mesul C.H.P. liler Kulak Gazetesini kabullenmek zorunda kaldılar. Şemseddin Günaltay bunun savunmasını yaptı. D.P. büyükleri ise kendi Gruplarında 373 sayılı tamimi C. H.P. nin hücre faaliyetine giriştiğinin parlak delili olarak ortaya attılar ve alınmasını istedikleri tedbirlerin mucip sebeplerinden biri diye takdim etliler. Hele C.H.P. nin talihsiz ve eski Bursa adaylarından Peyami Sefa -İktidarlara karşı parti muhabbeti bulunduğundan halen yaman bir D.P. savunucusudur- bu tarz çalışmayı komünist metodların Türkiyeyi istilâ ettiğinin reddedilmez işareti şeklinde gösterince koronun sesi tamam oldu.

Tamim, aynı zamanda Cemal Yıldırımı da hâdiselerin birinci plânına çıkardı ve kendisini haftanın adamı haline getirdi.

Bir eski asker

Cemal Yıldırım ismi, siyasi hadiseleri takip edenlerin meçhulü değildir. Bu emekli kurmay albayın Ismi "Dokuz Subay Meselesi"nde ortaya çıkmış, muhayyel olduğu mahkeme kararıyla anlaşılan müthiş komplonun başlıca tertipçisi diye yayılmıştır. 1957 den evvel C.H.P. ye giren, 1957 seçimlerinde partisinin İstanbul adayı olan, seçimlerden bu yana da -hürriyete kavuşunca- aynı safta çalışmaya devam eden emekli kurmay albay bir politikacı tipinin bütün hususiyetlerini -iyi ve kötütaşımaktadır. .

Cemal Yıldırım İstanbulda Fatihde doğdu, Babası Harbiye Nezaretinde askeri memur olan Vahit Bey, annesi ise Akdeniz Adaları jandarma kumandanı Hasan Beyin kızı Şahver hanım idi. Kendisinden büyük iki kızkardeşi ile bir ağabeyi bulunan Cemal Yıldırım ilk tahsilini Üsküdarda Altunizade ilkokulunda yaptı. İlk tahsilden sonra askerliğe karşı ailesinden gelen bir merak ve heyecan yüzünden Cemal Yıldırım Kuleli Askeri lisesinin orta kısmına girdi. Halen ordunun kumanda makamında oturan bir çok yüksek rütbeli subay Cemal Yıldırımın Kuleliden arkadaşıdır. 1929 yılında Kuleli Askeri Lisesini bitiren Yıldırım o zaman İstanbulda bulunan Harbiye mektebine geçti. Hem Kulelide, hem de Harbiyede dalma ön safta gelen bir askeri öğrenci olan Cemal Yıldırımın tarih dersine aşırı merakı vardı. 1931 yılında iyi derece ile Harbiyeyi bitirince Cemal Yıldırım Atatürkün- Muhafız Alayına seçildi. Yıldırım Muhafız Alayında disiplinli ve metodlu bir

C.H.P. İstanbul İl Merkezi
D. P. gözünde : Bir fesat yuvası!

kumandan olan İsmail Hakkı Tekçenin ihtimamı ile dört yıl süren başarılı bir kıta devresi geçirdi. 1935 yılında beşyüz kişi arasında imtihanı sekizinci olarak kazanıp Harb Akademisine giren Cemal Yıldırım 1938 yılında buradan gene iyi derece ile mezun oldu. Adapazarında bölük kumandanlığı stajını yaptıktan sonra 1939 yılında Genel Kurmay Teşkilât ve Seferberlik şubesinde 1940 yılına kadar çalışan Cemal Yıldırım burada o zamanlar Genel Kurmay Başkanı olan Mareşal Fevzi Çakmak ve diğer üst kumandanlarının itimat ve teveccühünü kazandı. 1940 senesinde Harekât Şubesi Müdürü olarak Beykozdaki 11. Tümene tayin edilen Cemal Yıldırım aynı yıl içinde çok değerli bir matematik hocası olan Mehduhe Yıldırım ile evlendi. 1942 de Almanların bir çıkarma ihtimaline karşı Şile - Boğaz arasındaki sahil kısmım müdafaaya memur olan bu Tümende Kurmay Başkanı vekili olarak 1944 yılı sonuna kadar kalan Yıldırım müteakiben Maraşa 17. Kolorduya gitti. 17. Kolorduya bağlı birlikler kumandam olarak kıta stajını yapan Cemal Yıldırım 1946 da Genel Kurmay Milli Seferberlik Şubesine tayin edildi. Bu sıralarda Yarbay olan D.P. 'İktidarının Ulaştırma ve Millî Savunma Bakanlarından Seyfi Kurtbekin muavini idi. Yıldırım bu vazifeden İstanbula, Harb Akademisne Tabya öğretmeni olarak tayin edildi. 1950 ye kadar Harb Akademisinde öğretmenlik yapan Cemal Yıldırım aynı zamanda Güzel Sanatlar Akademisinde Milli Savunma dersleri verdi. Tanınmış bir çok ressam ve heykeltraş o zamandan talebesidir. Yıldırım 1950 de Maltepede motörlü müstakil tabur kumandanlığına tayin edildi. Yıldırım bu vazifede bir yıl kaldı ve o zaman herkesin takdirini toplıyan bir tabur yetiştirdi. 1951 de kurmay yarbay olarak tekrar Harb Akademisi öğretmenliğine, tayin olunan Cemal Yıldırım 1953 de ordunun Basın ve halk ile olan temaslarını tanzim etmek üzere Ordu Temsil Bürolarını kurdu. Aynı yıl Millî Savunma Bakanlığı Temsil Büroları Başkanlığına getirildi. Cemal Yıldırım Temsil Bürolarının başında iken Çanakkale Şehitler anıtının yapılmasına teşebbüs ederek bir komite kurdu. Bu komite kısa zaman içinde bir buçuk milyon lira para toplıyarak abidenin temelini attı. Yıldırım gene bu sıralarda subaylar için yazlık dinlenme kampları re subay yapı kooperatiflerinin kurulmasında büyük rol oynadı. 1953 yılının sonunda Edip Çiçeklinin diktatör olduğu devirlerde Cemal Yıldırım Ataşemiliter olarak

İlhami Sancar
Tecrübeli seçimci

Suriyeye gönderildi. Yıldırım aynı zamanda Lübnan ve Ürdün devletleri nezdinde de Türk Ordusunun temsilcisi idi. Yıldırım 1955 yılma kadar devam eden bu vazifesi sırasında bu üç devletin gerek askeri ve gerekse sivil yüksek şahsiyetleri arasında iyi bir muhit yaptı. Bugün bile bu üç memleketin yurdumuzu ziyarete gelen devlet adamları ile yüksek rütbeli subaylar Cemal Yıldırımı ziyaret ederler. 1955 yılı sonunda Cemal Yıldırım hükümet ile arasında bazı meselelerden ötürü çıkan ihtilaf yüzünden kendi arzusu ile ataşemiliterlikten feragat ederek yurda döndü ve Harb Akademisine tekrar öğretmen oldu. Yıldırım 1955 yılı sonunda Albay rütbesi ile yurda döndüğünde D.P. nin bütün vaidlerini ve programım unutmuş bir durumda olduğunu, halkın bir iktisadî sıkıntı içinde eridiğini görerek siyasi hayata atılmak ve D.P. ye karsı mücadeleye girişmek kararını vermişti. Bu karardan sonra Yıldırım henüz tekaüd edilmesine çok zaman var iken ve ilerisi parlak bir subay sayılmasına rağmen tekaütlüğünü istedi ve C.H.P. ye intisab etti. 1957 seçimlerinde C.H.P. nin İstanbul adayı olan Cemal Yıldırım seçimlerde ve bunun hazırlıklarında fiili vazife aldı. Seçim sırasındaki plânlı ve metodlu çalışması D.P. nin dikkatini çekti. Akademideki hocalığı sırasında talebelerinin kendisine olan bağlılığı ve geniş bir dost, arkadaş kütlesine sahip olması bazı kimseleri lüzumsuz bir evhama kaptırdı. Bu sebeble, 1957ı. seçimlerinden hemen sonra malûm Subay Hadisesi tertiplendi. Ama tertip ve iftiralar askeri adalet önünde eridi ve Cemal Yıldırım ile arkadaşları beraat ettiler. Tertibe memur edilen subay ise mahkûm öldü. Cemal Yıldırım muhakeme neticeleninceye kadar 6 ay çok ağır geçen bir hücre mevkufiyeti çekti. Mesele bittikten sonra Yıldırım C.H.P. İl İdare Kurulu üyeliğine seçildi. C.H.P. İl Teşkilâtında başgösteren son hizipçilik olaylarına kadar il idare kurulunda kaldı, sonra da Genel Merkezin emri üzerine istifa etti

İşte, bu haftanın başında, C.H.P. aleyhindeki D.P. nin meşhur Tahkikat Önergesi dolayısıyla adı bir çok çevrede sık sık ağıza alınan Cemal Yıldırım bu zattır.

Sonuna katlar mücadele

Hadise yaratan 373 sayılı , tamim böylece bir muayyen gayenin vasıtalarından biri haline getirilirken D.P. nin hiç istemediği bir netice kendiliğinden ortaya çıktı: Vatandaşlar, C.H.P. nin önümüzdeki seçime ne derece dikkat ve azimle hazırlanmakta olduğunu görüp anladılar. Hakikaten, Kulak Gazetesi tamimin sadece bir küçük kısmıydı. Tamimin tamamı okunduğunda C.H.P. nin milli iradenin kusursuz tecelli etmesi için kati şekilde kararlı 'bulunduğu ortaya çıktı. Çalışmalar arasında ince elenip sık dokunuyor, bütün İhtimaller bahis mevzuu ediliyor, her tertibe karşı bir mukabil tedbir düşünülüyordu. Meselâ, tamimde şöyle deniliyordu:

"Her ocak idare kurulunun kendi faaliyet bölgesindeki sokakları, bina numaralarını ve binaların apartman, gecekondu, dükkân, fabrika, yazıhane gibi durumlarını eksiksiz olarak tesbit etmesi elzemdir. Zira. her{hangi bir sokağın, binalar numarası 123 ile nihayet bulduğu halde 173 e iblağ edilmek suretile sokağın o sırasına 25 hane ilâve yapılarak istenilen miktarda evvelce bu iş için hazırlanmış bulunan kimseleri kütüğe yazabilirler ve seçim günü de oy kullandırabilirler. "Hattâ teşkilâtımızı murakabe bakımından zayıf zannettikleri yerlerde seçmen kütüklerine muhayyel adlarla sokak ilâveleri dahi yapmak suretile büyük gruplar halinde teşkilâtlanabilirler. Bu arada sokaklardaki boş arsaları seçmen kütüklerinde bina olarak göstermek suretile veya terzi, aşçı, marangoz, kunduracı, yazıhane gibi işyerlerini birer ikametgâh şeklinde göstererek bu iş için vazifelendirecekleri kimseleri seçmen kütüğüne yazabilirler ve hattâ binalardaki seçmenlerin miktarlarını çoğaltarak hususi surette

yetiştirecekleri ekiplere mükerrer oy kullandırabilirler."

Bu çalışmalar D.P. nin Erken Seçimden vazgeçmesinde de rol oynadı. Ama, C.H.P. liler, seçim lafının bırakılmasına rağmen Seçim ve Propaganda Komitelerinin faaliyetine sekte vermediler. Madem ki C.H.P. için kritik bir devre açılıyordu ve madem Ki bir kurt kuzuyu illâ yemek hevesi içindeydi o halde kuzunun etinin, de, kemiğinin de pek yumuşak bulunmadığını göstermek lazımdı. Nitekim bu haftanın başında Cemal Yıldırım ve arkadaşları gayretlerinden geri kalmadılar.

Fazla heyecan

Ancak, yeni gayretlerde arkadaşları Cemal Yıldırımı bir takım ekzantrik tasavvurlardan vazgeçirmeyi daha doğru buldular. Zira Cemal Yıldıran, belki de yetişme tarzı neticesi ihtiyatsız sayılacak hareketlerde bulunmaktan kendisini alamıyor, 6 kadar bağlı bulunduğu partisine fayda yerine zarar getiriyordu. Nitekim V.C. ye âlet olanlar hakkında düşündüğü bazı tedbirler rağbet bulmadı ve reddedildi. Cemal Yıldırıma arkadaşları fazla heyecanın ve orijinal fikirlerin politikamızın bu devresinde frenlenmesi gereken şeyler olduğunu, bir karara varılırken dört başı mamur şeklide düşünülmesi gerektiğini hatırlattılar. Bu çatışma C.H.P. içinde hakim, olan tutumu ortaya koydu.

Hakikaten bu haftanın başında CHP. idarecileri azîm ile ihtiyatı bir arada yürütmeyi politikalarının temel unsuru yapmışlardı ve kendilerini ne ifrata, ne tefrite kaptırmak niyetinde görünüyorlardı. Bu yüzden C.H.P. içindeki Cemal Yıldırımlar eteklerinden çekiliyor, buna mukabil paniğe uğramağa müsait başka tiplere Cemal Yıldırımlar sayesinde cesaret ve iman aşılanıyordu. Her halde C.H.P. önümüzdeki günlerde her kuşun etinin yenmeyeceğini göstermeğe hazırlanıyordu ve bunda bir kutup halindeki Cemal Yıldırımlar esaslı roller oynayacaklardı.

Zira Cemal Yıldırım, bütün aşıyılıklarına rağmen C.H.P. içindeki samimi memleketci, samimi milliyetci ve çoğu eski asker bir tipin selahiyetli temsilcisidir. Karakteri haksızlığa ve hürriyetsizliğe tahammül edemez. Bu tahammülsüzlüğü, kendisine bir macera-perest gözüyle bakanların çıkmasına yol açmıştır. Bunun sebebi hürriyet uğrunda yapmayacağının bulunmadığı hususunda bir inancın mevcudiyetidir. Çok disiplinli ve metodlu çalışır. Bunda zaman zaman taassuba bile kaçar. Çalışkan, ciddi, efendi ve naziktir. Cemal Yıldırım gerek Temsil Bürolarındaki vazifeleri sırasında ve gerekse parti hizmetlerinde gazetecilere kendisini sevdirmiştir. İyi ve çok konuşur, dostları ile memleket meseleleri üzerinde tartışmayı sever. Gençliğinden beri cemiyet hayatından zevk almıştır. İçkiye fazla düşkünlüğü yoktur; zaman zaman bir dubleyi geçmemek üzere votka veya rakı içer. Yemeklerden tercih ettiği bir şey yoktur. Ancak karaciğeri bozuk olduğundan daima dikkatli yemek seçmek' mecburiyetindedir. Eşine yürekten bağlıdır. Eşi Memduhe Yıldırım "Hocanım" diye tanınır. İstanbulda muhtelif mekteplerde matematik öğretmenliği yapmıştır. Her yaşta, muhtelif vazifelerde binlerce öğrencisi vardır. Memduhe Yıldırımın matematik öğretmeni olarak şöhreti eşinin şöhretine yakındır; ciddi, sert, fakat çok iyi bir öğreticidir! Halen emekliye ayrılmış bulunan Memduhe Yıldırım fiili olarak parti işlerinde çalışmamakla beraber kocasını fikren desteklemekte ve çok geniş olan muhitinde kendine düşen vazifeleri yapmaktadır.

Dış Politika

Sürpriz

"Bay Menderes, Moskovanın yaz ziyaretçileri listesinde sürpriz uyandırıcı yeni bir isimdir."

Krutçef
Ev sahibi

Londranın pek ciddî The Times gazetesi *geçen* haftanın ortasında, Başbakan Adnan Menderesin Moskova ıseyahati hakkında işte bu cümleyle başlayan kısa bir başyazı yayınlıyordu. Gerçekten bu cümle demirperde gerisi dahil- bütün dünyada uyanan intibaı en veciz bir şekilde ifade ediyordu. Bütün dünya, muteber Zaferin geçen hafta başındaki sayısında -her nedense- alttan küçük puntolarla ve sadece üç sütun-uk,, üzerinden verdiği haberi, ayni haberi büyük ekseriyetle sekiz sütunluk büyük puntolarla ilân eden İstanbul basını kadar hayretle karşılamıştı. İktidar organlarında hadiseyi küçültme gayreti hep devam etti ve Radyo Gazetesi meseleyle uğraşmaya yanaşmadı.

Zafer gazetesi iki gün sonra, muhtelif merkezlerden gelen yorumları yayınlamağa başladı. Doğrusu istenirse, daha çok kısa bir müddet önce Muhalefet Liderinin Bolşoy balerinleriyle birlikte görünmesini tezvir mevzuu yapan iktidar gazetesinin,, şimdi Menderesin Moskova seyahatinin müsbet tepkilerini yayınlama propagandasına girişmesi pek eğlenceli oluyordu. Müsbet tepkiler birkaç gün devam ettirildi ve nihayet bu haftanın pazar sabahı Zaferin nefesi kesilmeğe başladı. "Tepkiler", Anadolu Ajansı muhabirlerinin ve basın ataşeliklerinin telgraflarından ibaretti. Bunlar da, malûm "siyasi çevreler" tabirinin arkasına sığınan veya varsa birkaç makaleyi hülâsa eden telgraflardan ibaretti.

Fakat, bu "tepkiler"in dikkatle okunması bile Menderes - Krutçef ziyaret teatisinin nerelerde nasıl karşılandığı hususunda bir fikir vermeğe yetiyordu. Haber, birkaç aydır bir "Balkan Zirvesi" toplamak için bilhassa Yunanistan üzerinde baskı yapan Bulgaristanda müsbet karşılanmıştı. Bulgar resmî çevreleri bu suretle hem Balkan Devletleri arasındaki münasebetlerin hem de Türk - Bulgar ikili münasebetlerinin düzelmeğe yüz tutacağını umuyorlardı. Hemen her tarafta yapılan yorumlar, Menderes - Krutçef ziyaret teatisinin en çok Yunan Başbakanı Karamanlisin canini sıkacağında ittifak ediyordu. Bu, Karamanlisin aslında bu gibi ziyaretlere aleyhtar oluşundan ileri gelmiyordu. karamanlis Yunan - Sovyet münasebetlerinin düzelmesinin ve temasların her sahada sıklaşmağa başlamasının komünist veya pro-komünist Yunan muhalefet partilerine cesaret ve hayatiyet vermesinden ürküyordu. Gerçekten Yunan resmî çevreleri

meşhur haber hakkında hiçbir tefsirde bulunmamağı tercih ettiler. Buna kargılık komünist aleyhtarı Muhalefet Partilerinin liderleri, başta Venizelos ile Markezinis olmak üzere, ziyareti müsbet karşılıyorlardı. Pro-komünist EDA ise, Menderes bile bu işi yaptıktan sonra Karamanlısın hala ne güne beklediğini soruşturmağa koyulmuştu. Sevinenlerin başında gelenlerden biri de İrandı. Hakikaten, Iranda Sovyetlerle münasebetleri normalleştirme , arzusu daima hakim bir rol oynamıştı. Meşhur Amerikan garanti andlaşmalarının imzalanmasından önce İran Şehinşahının gizliden gizliye Sovyetlerle müzakereye girişip bir saldırmazlık paktı imzalamağa kalkışmasının hazin hikâyesini bilenler için buna şaşmak mümkün değildi. Gerçekten, o vakit Şehinşahı bu işi yapmaktan vazgeçirenler bizzat Türk idarecileri olmuşlardı. Şimdi ise, Şehinşah Hazretlerinin Türk - Sovyet münasebetlerinin normalleşmeğe baş lamasından sonra Iran - Sovyet münasebetlerini de normalleştirmek 1-çin gayretlerini açıktan sarfetmesine engel kalmıyordu. Hattâ meşhur 1921 İran - Rus Andlaşmasının ortadan kalktığını Kremlinin tanıması karşılığında bir saldırmazlık paktı imzalaması bile mümkün hale geliyordu. Nitekim Tahran basını, başta İttılaat, Mardom, Ferman ve Ajhans gazeteleri olmak üzere Menderes - Krutçef ziyaret teatisini göklere çıkarmakta gecikmediler. Bu arada, en eğlenceli tefsiri de İttilaat yaptı. Bu gazeteye bakılırsa Türk Hükümeti Sovyetleri yıllar yılı bize karşı yaptıkları hücumlardan sonra bundan vazgeçip bizimle konuşmağa razı etmekle büyük bir başarı kazanmıştı! Halbuki, Ankaradaki Sovyet Büyükelçisi Rijovun bir buçuk aydır bu ziyaretçisinin peşinde olduğunu ve Hükümetin buna, keyfiyetin ilanından ancak bir hafta önce müsbet cevap Verdiğini bilenler için bu tefsir hakikaten pek Meşhedivari oldu. NATO ve CENTO üyelerinin aksine kendisine ziyaret hakkında önceden bilgi verilmemesine ve bu ziyaret teatilerine 1955 te ilk defa başladı diye o zaman Türk Hükümetinden bir de açık papara işitmesine rağmen Yugoslavya da memnundu. Nitekim, Yugoslav Komünist Partisinin resmi organı Borba bunu tam bir sarahatle açıkladı. Bağdatta da memnuniyet izhar ediliyordu. Gerçi, bu memnuniyet bazı muzır radyo neşriyatına pek sarılmış olan Bağdat idarecilerinin bir kısmında pek o kadar memnuniyet uyandırmadı ise de başka türlü konuşulamazdı.

Fakat, en ince tefsiri yine meşhur The Times yaptı. Meşhur Londra gazetesi, Fransanın en "büyük gazetesi Le Monde'un Ortadoğu uzmanı sayılan Sabilerinin bile göremediği pek çok şeyi açıkça ortaya döktü. Maccarthysme hakkında zamanında pek sert şeyler yazmış olan Le Monde'un bu son ziyaret havadisinin Türk dış politikasında "ilk anda" herhangi bir değişiklik yapmayacağım ve Türkiyenin böylelikle dış yardım imkânlarını arttırmağı düşünmediğini yazmasına rağmen, The Times durumu çok daha realist bir şekilde görüyor ve ziyaretin altında yatan sebeblerden birinin de ticarî mübadeleleri ve hattâ kredileri arttırmak olabileceğini söylüyordu.

Geçen hafta içinde Ankara diplomatik çevreleri de -istisnasız- bilhassa bu nokta üzerinde durdular. Herkes, yeni "iyiniyet turizmi" modasının Menderesi de cezbetmiş olabileceği üzerinde ağız birliği ediyordu. Fakat, birçok kimseler bu sebebin yanında ziyadesiyle dış yardıma muhtaç olan Türk Hükümetinin bu ziyaret vasıtasiyle şuradan veya buradan dış yardım almak maksadını takip edebileceğini de düşünüyorlardı. 1955 yılında zamanın Başba kan Yardımcısı sayesinde Amerikalılara verilen ve "The Unhappy Memorandum - Talihsiz Muhtıra" i diye bilinen meşhur vesikanın encamını ve 1958. yılında Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının Türkiyeye istikrar programı dairesinde yem fevkalâde krediler vermesinden önce Moskovaya kredi, teminine. giden iktisadî devlet teşekkülleri heyetlerinin -ki bazı fabrikalar için fiilen Sovyet kredisi alınmıştır da- macerasını hatırlayanlar, bir faraziye olarak, bu ihtimalin de mevcut olabileceğini düşünmekten geri kalmıyorlardı. Yumuşamayı bizatihî bir gaye olarak gören ve şu veya bu sebeble davanın istismar edilmesinin aleyhinde olduğunu belirten İnönünün demeci ise, -yine istisnasız- tam bir tasviple karşılanıyordu.

Bu arada çok merak edilen konulardan biri de İkinci Dünya Harbinden sonra Türk - Sovyet münasebetleri ve. Sovyet Rusyanın dünya siyaseti içindeki rolü hakkında vâktiylo pek ilgi çekici yazıları imzasiyle yayınlamış olan Tevfik Rüştü Arasın bu son ziyaret hakkında ne düşündüğü idi.

Herkes ilerisi için düşüne dursun... Türk - Sovyet dostluğu bu arada -Bay Dülgerin ve Bay Gedikin anlayışına göre- geçen hafta Cumartesi günü bir adım daha inkişaf etti. Gerçekten, zorlu Dışişleri Bakanı, Sovyet Büyükelçiliğinde bu sefer başka bir Bolşoy trupu İçin verilen bir kokteylde Rus balerinlerinden birinin koluna girmiş, ona İkinci Dünya Harbi esnasında Kuybişefteki Müsteşarlığı esnasında şöyle böyle öğrendiği Rusçasıyla nâzik kelimeler söylüyordu.

Sovyet Büyük Elçiliğinde Bolşoy balesi kokteyli
Namık Gedik duymasın!

Gazeteciler

Kırk yıllık Yani

Yıllanmış gazeteci kendisinden umulmayan bir dirilikle Akaretlerdeki Derya apartmanının merdivenlerini tırmandı. Gülümsüyordu. Neşeyle "Ne kadar özlemişim evimi, inanamıyorum" dedi.

Nefti bir ceket, bej bir pantalon giymişti. Şaşılacak bir çeviklikle merdivenleri tırmanan yıllanmış gazeteci cezası bir gün evvel altı ay tecil edilmiş olan Vatan Gazetesi Başyazarı Ahmet Emin Yalmandı. Derya apartmanının 14 numaralı dairesinin kapısında kendisini emektar Peryin hanım ve aynı apartmanın üst katında oturan Özcan Ergüder karşıladı Yalman heyecanlı ve son derece neşeliydi. Evin salonunda oturken haline inanamıyor gibiydi. Üstelik inanılacak şey değildi doğrusu.. Pulliamzedelerderi ikisi -Şahap Balcıoğlu, Selâmi Akpınar- hapishanenin soğuk ranzalarında uyumağa çalışıyorlardı. O ise, evindeydi.

Kısa bir müddet Toptaşı cezaevinde kalan Yalmanın kaldırıldığı hastahanede yapılan muayene sonunda hasta olduğu ve cezasının altı ay tecili gerektiği anlaşılmıştı. Adli Tıb Meclisinin kararının tasdiki üzerine Vatan Başyazarı geçen haftanın sonlarında tahliye edildi. Yalmanın tahliyesi oldukça çabuk yapıldı. İşlem, sadece hastahane odasının kapısında bekleyen jandarmanın kaldırılmasından ibaretti.

Ertesi gün Toptaşı ceza evindeki meslekdaşlarını ziyaret eden Başyazar kendileriyle bir müddet konuştu ve onları teselli etti. Öyle ya, herşeyden evvel Allah vücut sağlığı vermeliydi! İnsan yeter ki, sıhhatli olsundu! Hepsi gelir geçerdi!

Şimdi Vatan okuyucularıyla bi likte bir çok. gaz gazetenin sol köşesinde çıkmaya derhal başlayan başmakalelere çevrilmiştir. Ama, daha ilk yazıdan anlaşılmıştı ki, Yalman hep aynı Yalmandı. Bu bakımdan, gözlerin, yakında tekrar başka istikamete çevrilmesi hiç kimseyi şaşırtmayacaktır.

Ahmet Emin Yalman
Hep aynı Yalman

Gazeteler

Yanlış bir deyim..

Geçen haftanın sonlarında bir gün Ankaranın kokteyl salonlarından birinde genç bir adam elindeki gazeteyi sıkıntıyla katladı ve telâşla kapıdan giren arkadaşına serzenişte bulundu:

"— Bu kadar gecikilir birader? Gazeteyi ilânlarına kadar iki defa okuttun bana"

Genç adam doğru söylememişti. Gerçi gazeteyi sıkıntıdan iki defa okumuş hattâ bir kere de tersinden okumaya çalışmıştı ama gene de arkadaşına doğru söylemiş sayılmazdı. Zira elindeki gazete Dünya gazetesizdi. Geçen hafta ise Dünya gazetesinde resmî ilân bulmak çölde su bulmak kadar güçtü. Genç adam "ilâhlarına kadar" derken yanılmış, bir ağız alışkanlığıyla o cümleyi söylemisti.

Senelik 350 bin lira resmi ilân ve reklam alan Dünya gazetesinin bu geliri 1 nisan tarihinden itibaren kesilmişti. Gazetenin sahipleri o gün Resmî İlânlar Şirketinden ilân ve reklâm gelmeyişini, önce Mart ayı sonu münasebetiyle hazırlanan bilânçoların tamamlanmamış olmasına verdiler. En ufak bir endişe duymadan beklemeğe koyuldular. Aradan bir kaç gün geçti. Resmî İlân ve reklamlardan ses çıkmadı. Dünya gazetiesi rsahipleri gecikmeye sebeb bulamadıkları için biraz telâşlanır gibi oldular. Ama gene de yüreklerini ferah tuttular.

Gecikmenin müddeti artınca gazetenin sahiplerinden Bedii Faik Resmi İlânlar Şirketine telefon edip durumu anlamak lüzumunu duydu. Kendisine verilen cevap oldukça eğlenceliydi. Dünya gazetesinin resmî ilân ve reklâmları kesilmişti! Bu meseleyle ilgili olarak da Umum Müdür Naşit Hakkı Uluğ Ankarada temaslar yapmaktaydı. İlânların kesilmesi için sebeb gösterilmiyordu. Bir kararname filan da bahis konusu değildi.

Dünya gazetesi bu İşte yalnız değildi. Vatan için de aynı muamele tatbik ediliyordu. bu Babıâlide bomba gibi patladı ve pek çok kişiyi kara kara düşünmeye sevketti. Zira Vatan gazetesi üç genç fıkra yazarının gazeteyi tevilinden sonra daha munis, muhalefet yapmaya başlamıştı. Hattâ gazete içinde, hisse senetlerine dayanan bir "İktidar de--işikliği" bile düşünülür hale gelmişti. Gerçi gazetenin havasının tadili pek ihtiyatlı, pek çekingen tarzda gelişiyordu. Okuyucuyu kaçırmamak da yeni ekibin dikkat ettiği bir husustu. Ama gene de, üç genç fıkra yazarının ayrılması üzerine gazetelerinde bir farkın meydana geldiğini anlayan okuyucu daha az sempatik hale gelmişti. Demek ki buna rağmen İktidar, Vatandan memnun değildi! Tıpkı, bütün "tekrar yanaşma manevraları "na rağmen Yeni Sabahtan memnun olmadığı gibi İktidar Yalmanın, gazetesine de, Kılıçoğlunun gazetesine de boykot ilân etmişti ve Yalman da. Kılıçıoğlu da eski dostlukları ihya için ne kadar gayret sarfederlerse etsinler Menderesin kendilerine yüz vermeyeçeği anlaşılıyordu.

Buna mukabil, Dünyanın başına gelen pek az kimseyi şaşırttı. Gazetenin sahiplerinin, meşhur ve talihsiz pazarlık manevrasından sonra ayaklan suya ermişti. Bunun hem maddi, hem manevi tahribat yapan bir hata teşkil ettiğini anlamışlar ve bilhassa Bedii Faik belki de hayatında ilk defa hisleriyle hareket etmek âdetinden yaz geçerek gazetenin havasına eski şeklini vermişti. Nitekim Dünya, son aylarda Bedii Faikin imzasıyla hiçbirinden güzel bir kaç yazı neşretti, D.P. nin gidişine karşı ciddi Vaziyet aldı ve bunu yaparken alaturka bir takım açıkgözlülüklere tenezzül etmedi. Gerçi bu, gazete mesullerinin başına dert açmadı değil. Aleyhleridekii davaların adedi derhal yükseldi. Fakat böylece, basta kendi okuyucuları, pek çok kimsenin gözünden feci şekilde düşen gazete derhal iade-i itibar etti. Bu, elbette ki senede 350 bin liradan daha büyük bir kazançtı.

Resmî Hânlar Şirketi Umum Müdürü bir zamanların münferit Halkçışj Naşit Hakkı Uluğun -Ulus gazetesinin eski idare müdürü- Ankakaradaki temasları pek parlak oldu. Başbakanın da katıldığı ve uzun sürmeyen bir toplantıda Vatan, Dünya, Ulus, Yenigün gazetelerinin resmî ilân ve reklâmlarının kesilmesi kararlaştırıldı ve bunun hemen tatbikine geçildi. Ayrıca diğer gazetelere verilecek resmî ilân ve reklâmların da Başbakanlığa her gün bildirilme-

si ve alınacak emre göre dağıtılması kararlaştırıldı.

Naşit Hakkı Uluğ Ankaradan döndükten sonra Dünya gazetesi sahipleri durumu, faydası olmamasına rağmen bir kere daha sordular. Alınan kararın kendilerine yazalı olarak bildirilmesini istediler. Uluğ kararı Dünyacılara bildirdi. Ancak resmi bir yazı veremiyeceğini ilave etti.

Boşa çıkan umud

"Resmî ilân ve reklâmları kesilen Dünya gazetesi sahipleri ilk günler fazla endişe duymadılar. Hususî reklâmlarla gazeteyi yaşatabilme imkânlarını bulacaklarını tahmin ediyorlardı. Eş dost sayesinde gazeteye verilen hususî reklâmlar biraz arttırılabilirse matlup hasıl olabilirdi. Olsa olsa kârdan bir miktar zarar olacaktı. Ancak yapılan teşebbüsler bunun bir hayli güç olduğunu ortaya çıkardı. D.P. çarkı büyük tüccarların ve iş adamlarının üzerinden daha evvel geçmiş ve bazı gazetelere ilan verilmemesi müessese sahiplerinden rica edilmişti'. Dünya ve Vatan, bu hâl karşısında son derece müşkül durumda kaldılar. Gazete sahiplerinin aldıkları ilk karar imkân nisbetinde dayanmak, daha sonra gazetelerin yayınına son vermekti. Gazetenin kapanmasıyla en az 125 aile reisi işsiz kalacaktı. Gazetede süratle tensikata gidildi. Masraflar 'asgariye indirildi. Seyahatlara son verilmesi, hadiselerin mahalli muhabirler vasıtasıyla takip edilmesi kararlaştırıldı. Bu şekilde bir müddet idare edilecekti. Gene başedilmez, gazete ziyan etmeğe başlarsa son çare olarak fiatın arttırılmasına, 50 kuruşa çıkarılmasına karar verilecekti. Okuyucuya bir açık mektup yazılacak, durum bütün açıklığıyla anlatılacaktı. Bu da gazetenin yaşamasını sağlamazsa kapıya kilit asmaktan başka yol kalmıyordu. Dünyacılar bu kere tonuna kadar dayanmağa kararlıydılar. Vatan da aynı durumdaydı.

Durumdan, sadece iktidarın başları pek memnundular. Gelen haberler Basının yavaş yavaş yola geleceği şeklindeydi. Hele haftanın sonunda Vatan gazetesi hissedarları arasında ortaya çıkan görüş ayrılığı haberi, iktidarın başlarını zevkten geometrik şekillere soktu. Nihayet Basını yola getirebilmişlerdi. Maamafih bu bir şey değildi. İleride daha parlak ve tesirli bazı düşünceleri vardı. Basına bazı küçük iyilikler düşünüyorlardı. işin eğlenceli tarafı şuydu ki, İktidarın başlarına bu parlak fikirleri rota değiştirmiş bazı büyük gazete tabipleri veriyorlar, İktidarın başlarını onlar rota değiştirmemiş meslekdaşları aleyhine tahrik ediyorlardı.

G E N Ç L İ K

Teşekküller

Boşa giden gayret

Bütün hesaplar Mümtaz Tarhanın gençlere karşı yakın ilgisine ve muhabbetine güvenilerek yapılmıştı. Yetkililer de biliyorlardı ki, Mümtaz Tarhan bir eğitimciydi. Bakan olduğu sıralarda bile gençlerle temasını kesmemeğe bilhassa dikkat etmişti. İktidar başları arasında Mümtaz Tarhan kadar gençlikle ilgilenen, gençliğin eğitim ve öğretimi konusunda hususi görüşleri olan hemen hemen kimse yoktu. Öyleyse tereddüde sebep de yoktu. İstanbuldaki D. P. Gençlik Komitesinin başına oturtulacak en uygun kimse ancak ve ancak Mümtaz Tarhan olabilirdi.

Bütün bu hesaplar iyiydi, hoştu ama "evdeki hesap" her zaman "çarşıya uymuyor"du. Daha işe başlar başlamaz bir takım aksilikler, sertlikler görülmeğe başlandı. İlk hedeflerden birisi Milli Türk Talebe Birliği idi. Bu birliği V.C. leştirmek büyük bir başarı olacaktı. Ama Milli Türk Talebe Birliğinin başındakiler -bir Genel Sekreter Hüseyin Sağıroğlu hariç- öyle Mümtaz Tarhanın idare edebileceği, V.C. leştirebileceği kişiler değildi. Önce Milli Türk Talebe Birliği Başkanı Yaşar Özdemir, yapılmak istenilen tertiplerin karşısına çıktı, durumu olduğu gibi açıkladı. İlk adımdaki bu yenilgi D. P. Gençlik Komitesini de, başkanları Mümtaz Tarhanı da fena halde sarstı, Yapılacak iş, Yaşar Özdemiri küçültmekti.

Acem kılıcı

Hüseyin Sağıroğlu İktisat Fakültesinde öğrenciydi. Aynı zamanda Millî Türk Talebe Birliğinin de Genel Sekreteriydi. Birlikte sorumlu bir işi olan Sağıroğlunun V.C. ye alınması hiç fena olmazdı. Hiç olmazsa ilk yenilgi telâfi edilebilirdi. Av iyi ve isabetli seçilmişti. Sağıroğlu da, Samet Güldoğan için kullanılan metodlarla -yani D.P. emri ve polis yardımıyla- da olsa Milli Türk Talebe Birliğinin Başkanlığını almak istiyordu. Gerçi, Hüseyin Sağıroğlu gençlik çerçevesinde sevilen, tutulan bir öğrenci değildi. Onun D. P. hesabına çalışmasından büyük bir fayda umulamazdı ama hiç olmazsa zevahiri kurtarmaya yardım edebilirdi.

Ne var ki Hüseyin Sağıroğlu aynı zamanda C. H. P. den de ayrılmak istemiyordu. Onca "ne şiş yansın ne kebap" di. Ama C. H. P. İl merkezindekiler bu taktiği çok daha önceden biliyorlardı. Bu yüzden kapılarını Hüseyin Sağıroğlunun yüzüne kapayıverdiler. C. H. P. saflarında nifakçıların işi yoktu. Ama bu Sağıroğlu için düşünülecek bir şey değildi. Nasıl olsa ikbal kapılan D. P. hin elindeydi. O da gider sırtını D. P. ye dayardı.

Al gülüm ver gülüm

Hüseyin Sağıroğlu, düşündüğünü yaptı, da. Gitti, kendini iyice, ba--ında Mümtaz Tarhanın bulunduğu D.P. Gençlik Komitesinin emrine verdi. İlk iş göze girmekti. Göze girmek için Mümtaz Tarhanın sevgisini, ilgisini kazanmak lâzımdı. Mümtaz Tarhanın ilgisini, sevgisini kazanmanın çeşitli yolları vardı. Önce, Tarhana Millî Türk Talebe Birliğinin "Şeref üyeliği" ni verdirmeliydi. Bu suretle Millî Türk Talebe Birliği "çantada keklik" olarak gösterilecek, Sağıroğlu D.P. büyüklerinin en sevgili genci olacaktı. Bu suretle hem Sağıroğlu maksadına daha yaklaşacak, hem D.P. Gençlik Komitesi bir başarı sağlıyacaktı.

Ne var ki, Millî Türk Talebe Birliği adına bir kimseye "Şeref üyeliği" vermek Hüseyin Sağıroğlunun yetkisinde değildi. O, olsa olsa İktisat Fakültesi Talebe Derneği adına böyle bir teşebbüse geçebilirdi. Ama bu teşebbüsü, Millî Türk Talebe Birliği adına göstermesi zor bir şey de değildi. D.P. nin İstanbulda öten borazanı Havadis, bu işi pek âlâ yapabilirdi. Nitekim yaptı da.

Fırtına kopuyor

"Şeref üyeliği" havadisinin, D.P. İstanbuldaki borazanı Havadiste yayınlanması, Millî Türk Talebe Birliğinin bütün idare organlarım derhal harekete geçirdi. Bu nasıl işti? Hüseyin Sağıroğlu da kim oluyordu? Derhal Sağıroğlu hakkında bir soruşturma açılmasına karar verildi. Geçen haftanın sonunda Milli Türk Talebe Birliğinin eski Eminönü Halkevinin ön taraftaki odasında toplanan İcra Konseyi, Hüseyin Sağıroğlunu sigaya çekti. Sağıroğlu, haberin basma yanlış aksettiğini, kendisinin Mümtaz Tarhana İktisat Fakültesi Talebe Derneğinin Şeref üyeliğini vereceğini söylüyor ama bir türlü yanlış aksettiğini söylediği havadisi tekzibe yanaşmıyordu. Nitekim tekzip yerine, geçen haftanın ortasında başta Havadis olmak üzere, bir çok gazetede çıkan bir resimde Hüseyin Sağıroğlunun İktisat Fakültesi Talebe Derneğinin -M.T. T.B. nin değil- Şeref üyeliği berâtını Mümtaz Tarhana verişi görülüyordu.

Para

Musluklar açılıyor mu?

Geçen haftanın başında, vazifesi Türk iktisadiyatının nabzını tutmak olan bir önemli şahıs, endişesini gizleyemeyen bir tavırla şunları söylüyordu: "Artık ne olacaksa olsun? Şu seçimler bir an önce yapılsın ve kuvvetli bir Hükümet iş başına gelsin. Yoksa, istikrar tedbîrleri ,pek yakında buhar olup gidecek!" Seçim endişelerinin, bundan bir buçuk yıl önce büyük tantanayla ilân edilen ve daha iki ay evvel yine tantanayla büyük muvaffakiyetle tatbik edildiği millete bildirilen 4 Ağustos 1958 doğumlu meşhur iktisadî istikrar programım nasıl için için yediği ve geminin alabora olmak tehlikesiyle karşılaşmağa doğru gittiği bundan daha iyi ifade edilemezdi. Türk istikrar programıyla yakından ilgili olan yabancı çevrelerde, son zamanlarda, seçimlerle ilgili olarak hemen hemen başka mevzu konuşulmuyordu.

Tehlike çanları, sadece kredi isteyen tüccarın baskısına dayanamayan iktidarın, kredi plâfonlarının nasıl aşıldığından övüne övüne bahsetmelerinden dolayı çalmağa başlamamıştı. Bir başka dava da para hacmi meselesiydi. Gerçekten, son işaretler -yani Devlet daireleri tarafından neşredilen resmî rakamlar- Merkez Bankasının tekrar para basma faaliyetine girişmek üzere olduğu intibaını yaratmaktaydı. Meselenin hikâyesi şundan ibaretti:

İşin esası

D.P. İktidarının yarı - değişmez Maliye Bakanı Hasan Polatkan, geçen Şubat ayında bütçe müzakereleri vesilesiyle Meclis kürsüsünden, tedavüldeki banknot hacminin 9 Ağustos 1958 deki seviyenin hemen hemen altında olduğunu söylemekle övünmekteydi. Gerçekten, Maliye Bakanının söylediği doğruydu. Banknot hacmi 9 Ağustos 1958 de 3 milyar 925 milyon lira iken, 30 Ocak 1960 günü bu rakam 3 milyar 746 milyon liraya inivermişti! Bir buçuk yıl içinde, banknot hacminde 179 milyon liralık azımsanamayacak bir azalmanın vuku bulduğu inkar edilemezdi. Gerçi, aynı Hasan Polatkan ve mensup olduğu partinin büyük iktisat âlimleri, daha iki yıl öncesine varıncaya kadar, para hacmindeki artışın büyük kalkınma hamleleri sayesinde hızla artan milli gelirimizdeki artışı takip ettiğini iddia etmekteydiler. Gerçi, şimdi Sayın Hasan Polatkan ve D.P. nin

Hasan Polatkan
Bakanlara ne buyrulur ?

sair büyük iktisatçıları, yine de millî gelirin hızla arttığı kanaatindeydiler ama, -her nasılsa- artık, para hacmindeki artışın millî gelirdeki çoğalmayı takip ettiğini ileri sürmekten vazgeçivermişlerdi. Bütün bunlar, bu görülmemiş tenakuzlar, elbette ki D.P. nin sayın başlarına her fırsatta hatırlatılmalıydı. Hatta, Sayın Polatkana ve arkadaşlarına, istikrar programındaki gayenin muhakkak surette tedavüldeki para hacmini düşürmek olmadığı ve para hacmi olduğu yerde muhafaza edilse ve para hacmi, iş hacmindeki gelişmeleri ve devalüasyondan sonra bir miktar da artması makûl karşılanabilecek olan kredi talebini takip ederek biraz da artsa, bundan, iktisadi istikrarı, baltalayacak neticeler çıkmayacağı pekâla hatırlanabilirdi ve hattâ hatırlatıldı da. Ama, madem ki modanın ibresi artık istikran gösteriyordu, para hacminin azalması tek başına bir övünme vesilesi olmalıydı!

Ya rakamlar;..

Fakat, meseleyi ve rakamları ciddi surette tetkik edenler, bir zamanlar banknot hacminin bir roket gibi arşa doğru çıkmasıyla övünürken, şimdi aksi hadiseye alkış tutan Polatkanın, bu son övünmesinde bile büyük hata payı olduğunu görmekte gecikmediler. Gerçekten, D.P. nin yarı - değişmez Maliye Bakanı, mukayeseleri için başlangıç noktası olarak, hususî şartların tesiri altında fazlasiyle yükselmiş bir banknot hacmi seviyesinin müşahede edildiği Ağustos 1958 ayım almıştı. Halbuki, bir yandan enflâsyonun iyice bacayı sarmasının doğurduğu iktisadi emniyetsizlik, diğer yandan Irak ve Lübnan hadiselerinden ve bu hadiselerle ilgili olarak Ortadoğuda Müttefiklesin ve Kuzey sınırlarımızda Sovyet Rusyanın yaptığı askerî harekât ve hazırlıklardan telaşa düşen mevduat sahipleri, 1958 Haziranında bankalara *hücum* etmeğe ve mevduatlarını çekmeğe başlamışlardı. Bu durumda Merkez Bankasının, son derecede müşkül mevkide kalan ticaret bankalarının imdadına koşması kat'i bi*r* zaruret halini almıştı. Banka gişelerine üşüşen mevduat: sahiplerine "Paranızı iade, edemiyoruz!" demek, daha da korkunç bir iktisadî çöküntüyü davet etmekten başka bir netice vermeyecekti. Bunun üzerine şerrin ehveni tercih edildi ve Merkez Bankasının ticaret bankalarından gelen banknot »taleplerini karşılamak için onlara para ikraz etmesi kararlaştırıldı. Mayıs 1958 de 6 milyar 257 milyon lira olan mevduat hacmi Ağustos 1958 de 5 milyar 897 milyon liraya kadar düşüvermişti. Bu düşmeyi doğuran mevduat' çekme taleplerini karşılamak için de banknot hacmi, yeni Merkez Bankası emisyonları neticesinde, Mayıs 1958 de 3 milyar 253 milyon lira iken Ağustos 1958 de birdenbire S milyar 825 milyon liraya ulaşıverdi! Böylece, mevduat hacminde üç ay içinde vuku bulan 360 milyon liralık düşüşe karşılık, . banknot hacminde tam 470 milyon liralık çok hızlı bir

artış olmuştu. Ortadoğu olaylarıma heyecanının geçmesi, 4 Ağustos 1958 istikrar tedbirlerinin ilanından sonra ise, bankalardan kaçan mevduat yavaş yavaş tekrar gişelere dönmüş ve banknot hacminde üç ay içinde vuku bulan 360 milyon liralık düşüşe karşılık, banknot hacminde tam 470 milyon liralık çok hızlı bir artış olmuştu. Ortadoğu olaylarının heyecanının geçmesi, 4 Ağustos 1958 istikrar tedbirlerinin ilânından sonra ise, bankalardan kaçan mevduat yavaş yavaş tekrar gişelere dönmüş ve banknot hacmi de buna muvazi olarak azalmıştı. Gerçekten, 1959 senesi sonunda mevduat hacmi Mayıs 1958 seviyesinin üstüne çıkmış ve 6 milyar 685 milyon liraya yükselmişti. Aynı devrede banknot hacmi ise Mayıs 1959 seviyesinin bir az üstünde kalmakla beraber yaz ayları içindeki anormal şişkinliğini kaybederek 3 milyar 430 milyon liraya düşmüştü. Şu halde, istikrar tedbirlerinin alınmasından bir buçuk yıl sonra, bu tedbirlerin muvaffakiyetini göstermek için emisyon hacmi bakımından mukayeseye esas olarak emisyonun anormal bir seviyeye anormal şartlar altında yükseldiği 9 Ağustos 1958 tarihini ele almakla Maliye Bakanı Hasan Polatkan hata ediyordu. Doğru mukayese zemini olsa olsa ya Mayıs 1958 deki emisyon seviyesi -ki 3 milyar 355 milyon liradır- veyahut 1958 yılının aylık emisyon seviyelerinin ortalaması -yani 3 milyar 430 milyon lira- olabilirdi. Bu iki rakam ise, birbirine hayli yakın sayılabilirdi.

İşte, bu rakamlar ele alınınca görülüyordu iki iktisadi istikrar programının tatbikine başlanmasından son* -ra, emisyon hacminde hakikatte bir azalma olmamış, aksine, 400 milyon, lira civarında bir artış vuku bulmuştu. Bu, ocak 1960 sonundaki durumu ifade ediyordu. Ancak, bu 400 milyon lira civarındaki artış bir buçuk yıllık bir devre zarfında normal sebeblerin tesiri altında ve yavaş yavaş ortaya çıkmıştı. Bu sebeble, istikrarın icablarına aykırı bir olay olarak karşılanamazdı. Olsa olsa, "emisyon hacmi istikrar programının tatbikine başlandığından beri azaldı!" diye övünmeğe kalkışan Maliye Bakanının bariz bir hatası ve yersiz bir övünmesi bahis konusu olabilirdi. Hakikatte, D.P. iktidarı, emisyon imsaki konusunda o tarihe kadar, istikrar programındaki taahhütlerine riayet etmiş ve bu husus -doğruya doğru, eğriye eğri demeği şeref bilen- Muhalefet sözcüsü Ferit Melen tarafından da kabul edilmişti.

Fakat, Ocak 1960 tan beri köprülerin altından hayli su akmağa başladı. Gerçekten, 30 Ocak 1960 günü 3 milyar 746 milyon lira olan emisyon hacmi, 26 Mart 1960 günü yani takriben sadece iki ay sonra 4 milyar 14 milyon liraya çıkıvermişti. Emisyon hacmi 2 Nisan 1960 günü ise 3 milyar 971 milyon liraya düşmüştü. Fakat, Ocak 1960 sonuna göre artış, yine de büyüktü. Hakikaten istikrar tedbirlerinden 30 Ocak 1960 a kadar *geçen* tam 18 ay içinde emisyon hacminde -işin aslı bakımından sadece 400 milyon civarında bir artışa müsaade eden ve sırf rakam bakımından ise 179 milyon liralık bir azalma sağlayan D.P. iktidarı, 1960 yılının Şubat ve Mart aylarında yani sadece 2 ay içinde emisyon hacmini 225 milyon lira arttırıvermişti!

Gerçi, bu 225 milyon liralık artış neticesinde, emisyon yemden gemsiz bir at hâline gelmiş sayılamazdı. Henüz, duruma hakim olmak Hükümetin elindeydi. Hükümetin emisyon musluklarını yeniden ardına kadar açacağım söylemek için de vakit henüz hayli erkendi. Ancak, ortada endişe verici bir işaretin mevcut olduğu da inkâr edilemezdi.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Kaçırılan çocuk

Geçen hafta salı günü öğleden sonra Paris civarındaki yüksek sosyeteye ait hususî golf klüplerinden birinin, -Saint - Cloud Golf klübünün- üyelerin çocuklarına ayrılmış bahçesinde gri pantalonlu, kırmızı ceketli, kahverengi botlu, bej çoraplı, sarışın,, gürbüz, zeki bakışlı, canlı ve geveze bir çocuk, ağabeysi ve bir küçük kız çocuğu ile oynuyordu. 4 yaşındaki bu sevimli çocuk, aile zinciri Fransız İhtilâlinden önceki yıllara kadar uzayan, Fransanın en büyük sanayicilerinden kendi adıyla meşhur otomobillerin sahibi Peugeot ailesinindi. Adı Eric Peugeot'ydu. Çocuklar, küçük bahçede güzel güzel oynuyorlardı. Kum havuzunda atlıyorlar, tahta atlara biniyorlar, tahtaravallilerde salıncaklarda sallanıyorlardı. O kadar neş'eliydiler ki, golf sahasını kimsenin oturmadığı bir köşkten ayıran çiti, daha sonra da demirparmaklıkları aşan yeşil kazaklı, genç, çevik, ince yapılı bir adamın kendilerine iki adımda yaklaştığını bile farkedemediler. Adam hızla Eric'e yaklaştı, onu kollarının arasına aldı. .Eric o kadar şaşırmıştı ki sesini bile çıkaramadı. Ağabeysi 7 yaşındaki Jean - Philippe ile arkadaşları küçük kızın korkudan dilleri tutulmuştu. Genç adamın Eric'i kucağına almasıyla demir parmaklığı, sonra çiti aşması, boş köşkü hızla geçip öbür taraftaki yolda duran siyah bir otomobile atlayıp uzaklaşması bir oldu. Yeşil kazaklı adam çiti atlamıştı ki Jean - Pierre ile küçük kız koşa koşa klüp binasına geldiler,

Eric Peugeot
Kaçırılan bebek

kendilerini getiren dadıları ile şoföre Eric'in bir adam tarafından alınıp götürüldüğünü söylediler. Durum açıktı: Milyarder Jean - Pierre Peugeot'nun torunu Eric Peugeot kaçırılmıştı. Dadı derhal telefona koştu, Victor - Hugo Avönüsü 170 numaradaki evinde dinlenmekte olan Madam Colette Peugeot'ya durumu telefonla bildirdi. Şoför ise, olayı Foch Avönüsündeki köşkünde 1960 modeli Peugeot 404 ün çıkış hazırlıklarıyla meşgul olan büyükbabaya anlatıyordu. Yarım saat sonra bütün Peugeot ailesi Avönü Foch'taki köşkte büyükbabanın . başkanlığında toplanmış, durumu görüşüyordu. İki ihtimal alda geliyordu. Eric'i kaçıran adam belki bir deli idi. Bu takdirde, Eric'in sıhhatinden ciddî surette endişelenmek gerekecekti. İkinci ihtimal, bir "fidyei necat" koparmak isteyen haydutların Saint - Cloud Golf Klübü ile civarının durumunu iyice inceledikten sonra bu işi yapmış olmasıydı. Eric'i kaçıran yeşil kazaklı adamın hareketleri, yan taraftaki köşkten çıkarken onu gören ihtiyar bir bahçıvanın ifadesine bakılacak olursa, arazinin durumunu gayet iyi incelediğini gösteriyordu. Bu, Eric'i kaçıranların bir çete olduğu ihtimalini kuvvetlendiriyordu. Peugeot ailesi bütün geceyi bir "fidyei necat" isteğinin gelmesi ümidi içinde geçirdi. Zavallı genç anne birkaç kere baygınlık geçirdi. Büyükanne acısına hakim olmağa çalışıyor, ama ne kadar asabi olduğu her halinden anlaşılıyordu. Baba Roland Peugeot, belki evine telefon ederler diye Victor - Hugo Avönüsündeki evine gitmişti. Büyükbaba ise, yeşil buzlu gözlüklerinin ardından gözyaşlarını gizleyemeyerek "Çocuğumuza niçin bu fenalığı yaptılar?" diye gazetecilere soruyordu. Haber bir an için de bütün Parise yayıldı. Üç saat sonra bütün Fransa hattâ bütün dünya Eric Peugeot'nun kaçırıldığını duymuştu. Emniyet Genel Müdürlü Fransanın bütün polis, bekçi, orman muhafızı, jandarma ve sınır karakollarına Eric'in ve onu kaçıran adamın eşkâlini telsizle bildirdi. Büyükbaba Emniyet Genel Müdürüne telefon ederek, "fidyei necat" isteğini beklediklerini, bu istek alınana kadar polisin hiçbir takibata girişmemesini rica etti. Emniyet Genel Müdürü Mösyö Verdier, İçişleri Bakanı Chatenet'nin talimatı üzerine, Eric Pouğeot'nun hayatını teminata almak için bu isteği kabul ediyor, büyük babanın ricasını yine bütün karakollara telsizle duyuruyordu. Tam o sırada golf klübündeki çocuk bahçesinde bulunan bir mektup polisin eline geçiyordu. Mektup kırmızı şeritli bir daktiloyla yazılmıştı, zarfın kapandığı yerde, ya kırmızı mürekkep lekesinden veya bir kadın dudak boyasından ileri gelen bir leke vardı. Mektupta haydutlar 50 milyon frank -100 bin dolar- "fidyei necat" istediklerini, daha sonra Peugeot ailesiyle temas edeceklerini bildiriyorlardı. Bu arada Roland Peugeot'nun ev telefonu iki kere çalmış -biri salı gecesi öbürü Çarşamba sabahı- kendisinin evde olup olmadığı sorulduktan sonra derhal kapatılmıştı. Bütün aile rahat bir nefes aldı:"Eric'i kaçıranlar vampir değildi. Şimdi, bütün iş Eric'i kurtarmağa kalıyordu; Fransız Radyo ve Televizyon Mü-

Dünyaya bakış

Türkiye ve Sovyetler Birliği

Sovyet Rusyanın tutumunda Camp David görüşmelerinden sonra belirli olarak ortaya çıkan yenilik şudur: Sovyet Rusya iki blok arasında sonsuz tahrip kudretine ulaşmak bakımından bir dengenin kurulmuş olduğuna inanmaktadır. Bu dununda, büyük bir ihtimalle dünya harbine sebebiyet verecek genişlikte askeri maceralara girişmek niyetinde değildir. Ancak bu, Sovyet Rusyanın kendi iktisadi ve içtimai sisteminin üstünlüğüne inanmaması neticesini doğurmamaktadır. Aksine, Sovyetler eriştikleri büyük gelişme hızına güvenerek önümüzdeki on yıl içinde istihsal alanında Batıya ulaşacakları kanaatindedirler. Sovyetler bu hızlı kalkınma sayesinde Asya ve Afrikanın bele nüfus tazyiki altında bunalan memleketlerini, hızlı kalkınmanın tek yolunun kollektivist bir sistem olduğuna inandırabileceklerine güvenmektedirler. Sovyet bloku, kendi hızlı iktisadi kalkınmasınm iktisadi yardım ve ticaret sahalarında da kendisine Asya ve Afrikada yeni ufuklar açtığına inanmaktadır. Kısacası, bir dünya harbini artık bir siyaset vasıtası olarak güzden çıkarmış görünen Kremim Batı blokuyla rekabetten asla vazgeçmemiştir. Zaten Başbakan Krutçefin "barış içinde rekabet" dediği şey de bundan başka bir şey değildir. Bu durumda. Sovyet Rusya Stalin devrinde nüfuzu altına aldığı memleketleri, sırf hürriyet prensipleri uğruna terketmek gibi bir safdillikte de bulunmayacaktır. Ayrıca Berlin, Almanyanın birleştirilmesi, Ortadoğu muvazenesizliği, Kore ve Vietnam gibi memleketlerin geleceği ve silahsızlanma, konularında da pek o kadar acelesi yoktur. Gerçi, iktisadî kalkınmasını daha da hızlandırmak lüzumu Sovyetleri daha az işgücünü ve kaynağı askerî maksatlara ayırmak zorunda bırakmaktadır. Hattâ Kremlin bu yönde tek taraflı kararlar da almıştır. Fakat Batının da -üstelik iç politika sebepleriyle- tesiri altında bulunduğu aynı baskı Kre:nline bu ana davaların hallinde acele tedbirler aldıracağa benzememektedir.. Aksine Sovyetler bu davaların halli yolunda bölge bölge, kısım kısım ve yavaş yavaş ilerlemeği, bu konulardaki görüşmeler sırasında azami derecede kendi lehlerine tâvizler sağlayabilmek için faydalı görmektedirler. Ayrıca Sovyetler milletlerarası gerginliğin, bu davaların halli yolunda hiçbir adım atılmadığı takdirde yeniden başlıyacağını da gördüklerinden bazı ilerlemeleri Batılılardan bazı tâvizler de sağlayarak, gerçekleştirme yolunu tercih etmektedirler.

Sovyetlerin bu yeni tutumunu göre, onlarla görüşmelere girişmek, gerginliğin azalmasına çalışmak faydalı mıdır, değil midir? Batı bloku arasındaki dayanışma korundukça, hayatî davalarda tâviz verilmedikçe teminatlı bir barış yolunda ilerlemek için şimdiki halde başka bir çare olmadığı açıktır. Bilhassa, bizim gibi gelişmemiş memleketlerin halen savunmaya ayırdıkları kaynakları kalkınma işlerinde kullanmak, siyasî tehlike ihtimalleri olmaksızın Sovyet blokuyla ticaret imkânlarından faydalanmak, hattâ onlardan yardım almak bakımından, teminatlı bir yumuşamadan, kontrollü bir silâhsızlanmadan büyük faydalar sağlayacakları muhakkaktır.

Türk Hükümetinin bugüne şadar resmi politikası bu istikamette olmamıştır. Şimdiye kadarki resmî politikamızın dayandığı temel, Sovyetlerin ana gayelerinin değişmesi beklenemiyeceğine göre, onlarla ciddî bir uzlaşmaya varmanın mümkün olamıyacağı, yapılacak tek şeyin -ana davaların hallinde kısmı bir ilerleme teşkil etse ve mukabil tâvizler temin edilse bile- Sovyetlerin karşısında bugünkü statükoyu olduğu gibi muhafaza etme fikridir. Bu durumda, askeri gayretler devamlı surette arttırılmalı, Sovyet blokuyla ticaret ve yardım münasebetleri asgari hadde indirilmelidir. Sovyetlere karşı korunmanın ve milletlerarası komünizmin sızma faaliyetini önlemenin tek çaresi budur. Bu durumda Sovyetlerle temas ve müzakerelerde bulunmak, Batının konuşmaktan kaçmadığını göstermek bakımından bir iyiniyet taktiği olmaktan ileri geçmemektedir. Vaktiyle Mr. Dulles ve şimdi hâlâ Şansölye Adenauer'in savundukları bu tez Başbakan Menderesin Ekim 1958 ayı içinde Amerikada savunduğu tez olmuştur. Bugün Başbakanda bu konuda bir kanaat değişikliği olmamışsa, Başbakanın Moskovaya gidişi ve Krutçefin Ankarayı ziyareti ne iki blok, ne de iki komşu arasındaki münasebetler bakımından hiçbir yenilik getirmeyecek demektir.

Yumuşama vetiresinin şu ilk safhalarında ne Türkiye Sovyet Rusyadan sınırlarımızdaki büyük kuvvetlerini terhis etmesini, Balkanlardaki peyklerini serbest bırakmasını ve Ortadoğu meselelerine karşı faal bir ilgi göstermemesini ne de Sovyet Rusya Türkiyeden NATOyu ve CENTOyu terketmesini ve Amerikan füze üslerini sınır dışı etmesini isteyebilir. Bu ilk ziyaretten elde edilebilecek pratik ve müsbet neticeler, sadece Stalinin ölümünden sonra Boğazlar ve üç Doğu ilimiz üzerindeki Sovyet isteklerini geri almış olan Kremlinin bunu çok daha samimî bir şekilde tekrar ifade etmesi, iki komşu arasındaki ticarî ve iktisadi münasebetlerin bir miktar daha artması, kültürel, teknik ve artistik alanlardaki temasların bir derece fazlalaşması ve nihayet Od tarafın birbirleri aleyhinde kendi ülkelerinde yıkıcı propagandalar yapılmasını önlemeleri olabilir.

Ama, bu karşılıklı görüşmelerde taraflar asıl şu noktalar üzerinde birbirlerini ikna etmelidirler: Sovyet Rusya inandırılmalıdır ki, Türkiye "yumuşama"ya ve barışa doğru yavaş da olsa gidileceğine kanidir. Türkiyenin, Bati ittifak sistemi içinde yer almış olması asla Sovyet Rusyaya veya başka herhangi bir memlekete karşı bir harp tahrikli manâsını taşımamaktır. Türkiye, harbe sebeb olabilecek her türlü macera heveslerinden uzaktır. ''Yurtta barış cihanda barış" prensibine samimi olarak bağlıdır. Türkiyenin Batı ittifak sistemi içinde yer alışının tek sebebi, coğrafî durumu dolayısiyle ilk anda tecavüze uğrayabilecek bir memleket olduğu içindir ki iki blok arasında statejik muvazeneyi muhafaza edebilmektir.

Türkiye, Sovyet Rusya tarafından inandırılmalıdır ki, iki blok arasındaki rekabet ancak barış içinde yapılması gereken iktisadî ve içtimaî değişmelere inhisar edecektir. Sovyet Rusyanın, bilhassa Türkiyeye karşı yıkıcı ve tecavüzkâr niyetleri yoktur. Stalinin haksız ve hatalı istekleri neticesinde Türk umumi efkârında meydana gelen nefret hislerinin giderilebilmesine çalışmak, bunun için de bu çeşit isteklerden kesin olarak uzak durmak konusunda Sovyet Rusya kararlıdır. Türkiye ile samimi ve güvenli bir dostluk münasebeti kurabilmek, bu dostluğu sağlam temeller üzerine oturtabilmek için tek- çıkar yolun Türkiyeye karşı eşit muamele yapmak ve şüphe götürmiyen bir iyi niyetle komşuluk etmek olduğu gerçeğine inanılmıştır.

dürlüğü servislerini bedbaht ailenin emrine tahsis etti. Gece saat 20,10. da, Eric'in babası, gözyaşlarını tutamayarak televizyonda haydutlar aleyhinde şikâyette bulunmadığını; çocuğunu iade ettikleri takdirde onları bağışlamağa hazır olduğunu bildiriyordu. Roland Peugeot, "Size hitap eden, çocuğu elinden alınmış bir babadır" derken, komünist amelesinden pujadist bakkala kadar bütün Fransızların gözleri yaşarmıştı. O anda, bütün Fransa, bütün ihtilâflarını, ayrılıklarını unutmuş, Eric'in mukadderatı üzerinde tek kalp halinde çarpmağa başlamıştı.

Can bedeli..

Geçen haftanın ortasında çarşambayı Perşembeye bağlayan gece, Peugeot ailesinden biri, siyah bir araba içinde meçhul bir yere doğru hareket ediyordu. Arabayı hiçbir polis otomobili takip etmedi. Araba gideceği yere gitti, bir bavul dolusu parayı haydutların gösterdikleri yerel bıraktı. Ertesi günü Eric Peugeot Parisin dış mahallelerinin birinde sokakta yalnız dolaşırken bulundu. Çocuk serbest bırakılmıştı. Çocuğu gören bekçi onu derhal karakola götürdü. Polis Eric'i hemen babasına teslim etti. Roland Peugeot, büyük Peugeot'nun Foch Avönüsündeki evine, kucağında Eric girerken, caddede toplanmış olan her sınıfa mensup muazzam bir kalabalık, onları alkışlıyordu.

Şimdi iş, Fransız polislerinin en kurna» olan Emniyet Genel Müdürü Mösyö Verdier'ye kalıyordu. Bir anda muazzam Fransız polis teşkilâtı harekete geçti. İki gündür bütün sınırlar kapatılmış, karasuları polis, jandarma, gümrük motorları ve donanma hücum botları tarafından aranmış, taranmıştı. Haydutların sınır dışına kaçabilmeleri mümkün değildi. 1935 den beri Fransada ikinci çocuk kaçırma vakasının failleri ergeç yakalanacaklar, bütün dünyanın nefret hisleri içinde, adaletin pençesine teslim edileceklerdi.

Güney Kore

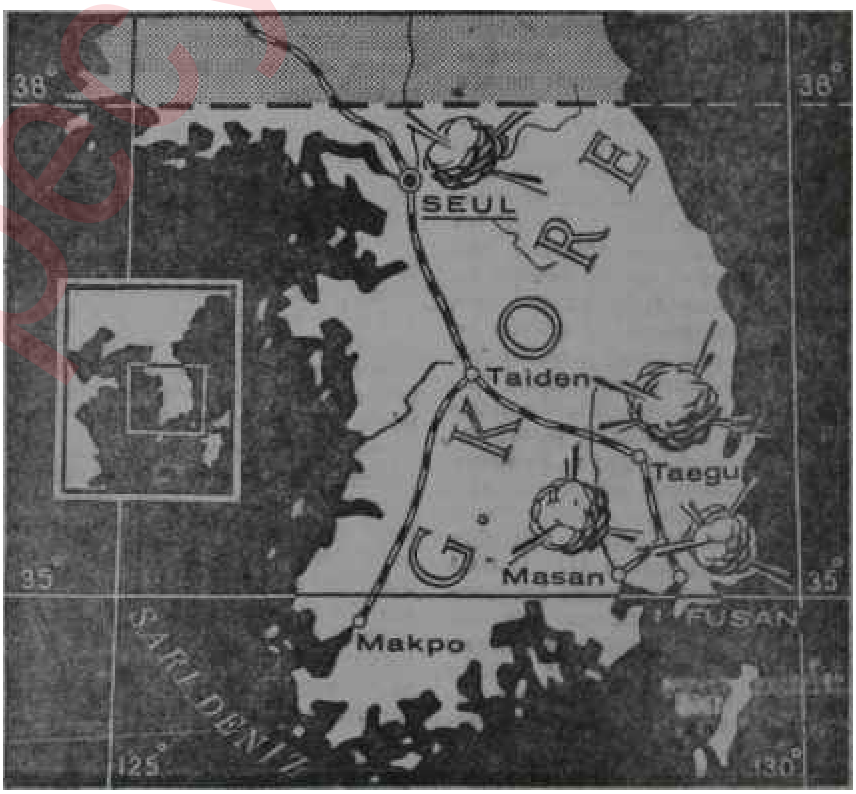
İstibdada karşı

Geçen haftanın ortasında Güney Korenin meşhur Cumhurbaşkanı Syngman Rhee'nin bir bildirisi Seul Radyosundan ballandıra ballandıra okunuyordu. Cumhurbaşkanı şöyle diyordu: "Bu hadiseler, komünistler tarafından tahrik edilmiş yıkıcı faaliyetlerdir!"

Rhee'nin yıkıcı faaliyet dediği şey, aslında, bir ay önce yapılan meşhur Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında bir polis kurşunuyla hayata gözlerini yuman 16 yaşındaki bir genç öğrencinin cesedinin limanda bulunması üzerine Masan öğrencilerinin yaptığı bir nümayişten ibaretti. Kim Wang - gu, iktidardaki Liberal Partinin görülmemiş seçim dalaverelerini ve idare adamları ile polisin korkunç hayasızlığım protesto edenler arasındaydı. Gitgide büyüyen halktan yılan polis, ateş açmış ve Kim de hürriyet davasının şehitleri arasına karışmak şerefine erişmişti. Şimdi, arkadaşları, Kimin cesedini istiyorlardı. Onu, kahramanlara lâyık bir törenle gömeceklerdi. 7 bin öğrenci Masan Hastahanesinin önüne toplandı. Cesedi istiyorlardı! Polis, -ayrıca Fusandan da 200 kişilik takviye almıştı- yine korkmuştu. Son günlerde, polis adı altında iş gören bu bir avuç adam, haklarına artık sahip çıkmağa başlayan halkın karşısında iyiden iyiye "Yürek Selanik" hale gelmişlerdi. Her alçak, her korkak o anda onların yaptığını yapardı. Korktular ve can havliyle ateş açtılar. Masan gençliği 2 kurban daha verdi. Fakat, halk ayaklanmıştı. Ceberutun istibdadı, halkı çileden çıkarmıştı. Masan şehri üç gün büyük nümayişlerle çalkalandı. Masandaki nümayiş güçlükle bastırılmış, 33 genç tevkif edilmişti ki; bu sefer de Fusanda, Seulde ve Taeguda çatışmaların başladığı açıklanıyordu Halkın alinde silâh yoktu, cop yoktu, sopa bile yoktu. Halk, yüzyıllarca başkalarının istibdadı altında yaşamış, hürriyeti ancak 10 yıldır tatmağa başlamıştı. Fakat, 10 yıl, halkın şuurunu kazanması için kâfi gelmişti. Hunhar polisin bütün gayretine rağmen, Güney Korede halkın hiddeti yenilemiyordu.

Rhee'nin hürriyet kahramanlarını komünist diye göstermesinden sonra, Hükumetin sapması gereken doğru yolun ne olduğunu, birkaç gün sonra vazife müddeti sona erecek olan Cumhurbaşkanının -Demokrat Muhalif- Yardımcısı Chang gösterdi. Chang, Rhee'ye gönderdiği bir açık mektupta, hileli seçimlerin Yüksek Mahkemenin tarafsız incelemesine sunulmasını, seçimlerin yapılmamış sayılmasını, halkın üzerine ateş açan polislerin mahkemeye sevkedilmelerini talep ediyordu. Bu yapılmadıkça. Güney Kore halkının hiddetini yenmek asla mümkün olamayacaktı. Bu, hiddet ise, bir gün, hiç şüphesiz, diktatörlüğü ve onun hempalarını ateşi içinde kavuracak, hürriyet güneşinin doğmasını sağlayacaktı.

Çünkü, Masan gençleri, Allahtan aldıkları hakları savunmaktan korkmuyorlardı...

GÜNEY KORE

F E N

Elektronik Beyinler

Yapma hafıza

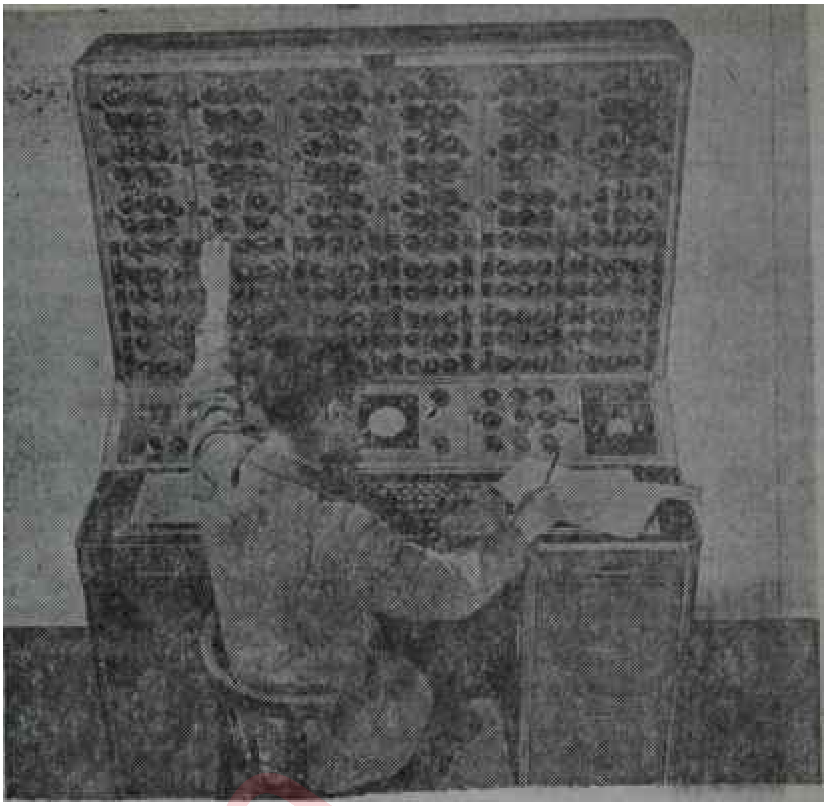
Eektronik beyinler, ikinci cihan harbinden sonra bilhassa güdümlü mermilerin ve atom reaktörlerinin gelişme safhalarıyla beraberce ortaya çıkmış kısa zamanda birçok sahalarda tatbik edilmiştir. Elektronik bir hesap makinesi demek olan bu cihazlar, iki sisteme göre imâl edilmektedir: "Analojik" ve "Dijital"..
' 'Birinci 'metoda göre çalışan cihazlarda hesaplama usulü, karışık bir ameliyenin daha basit diğer bir işleme benzetilmesidir. Meselâ, iyice düzeltilmiş bir yol üzerinde belirli bir hızla gitmekte olan otomobilin tekerlek yaylarının, amortisörlerin içersindeki yolcuyu enaz sarsacak şekilde hesaplanması, Otomobil kütlesinin, yayların elâstiklik katsayılarının, tekerlekle hıza ait karakteristiklerin elektrik devrelerin benzer özelliklerinden faydalanılarak yapılabilmektedir.

Bu esasa dayanan hesap cihazları yeni bir buluş değildir. İkinci Cihan harbinden evvel betonarme sistemlerdeki gerilmeleri sabun köpüğüne benzetmek suretiyle inceleyen bir "fotoelâstisite" branşı kurulmuştu. Yine fizikî akustik problemlerinin Çözülmesinin ekseriya imkânsız bulunması karşısında bunların elektriki muadillerine çevrilerek hesapların onlar üzerinde yapılması metodu da biliniyordu.

"Dijital" esasına dayanan elektronik beyinler ise bambaşka birer sistemdir. Hor sayının aslında teker teker sayılabilecek birli, ikili, üçlü ve sair kısımlardan, çarpanlardan ibaret olduğu eski devirlerdenberi insanların dikkatini çekmişti. Bu esasa dayanan hesaplama metodları ve hattâ hesap makineleri meydana getirilmişti. Elektronik metodların tatbik edildiği yeni tipteki hesap makinelerinde ise bir üstünlük olarak sayıların bir suni hafızaya kaydedilmesi, aynı zamanda hesaplama usûllerinin, yani mantık silsilesinin de diğer bir suni müfekkireye işlenebilmesi, sonra da verilen bir işaretle kaydedilen sayıların belirli bir mantıkî işleme tabi tutulması mümkün oluyordu. Üstelik elektronik cihazlar bu işlemleri mekanik usûlle çalışan makinalarla kıyaslanamayacak kadar çabuk ve doğru olarak yapıyorlardı

Kullanılış yerleri

Endüstrinin gelişmesiyle muvazi olarak rekabet sahalarının da açılmış olması fabrikaların, ticari teşekküllerin hesaplarını daha süratle yapmalarını, işi gerektiği anda bitirebilmelerini icabettiriyor. Bugün bütün büyük sanayi ve ticaret firmaları elektronik beyinleri kullanmaktadırlar.

Bir Analojik beyin
Sor suali, al cevabı...

Elektronik beyinlerin bir tatbikatı malûmatın tasnifi ve emre hazır olarak saklanmasıdır. Bilhassa malî müesseselerde, kalabalık personel mevzularıyla veya istatistikle uğrasan bürolarda, evrak ve tarih arşivlerinde çok kullanılmaktadır. Meselâ böyle bir makina yardımıyla istenilen belirli evsaftaki dökümanların, personel sicil fişlerinin bir iki dakika içinde aletin şeridine kaydedilmiş olarak elde edilmesi kabildir. 1958 Brüksel Fuarındaki Amerikan pavyonunda teşhir edilen böyle bir cihaza önceden kronolojik malûmat depo edilmişti. Sergiyi gezenler herhangi bir tarihte ne gibi hadiseler olduğunu soruyor, alet bu suali yazılı olarak cevaplandırıyordu. İşin dikkate değer tarafı alet tersine soruları da cevaplandırabiliyordu; yani "Napolyonun hangi yılda imparatorluğunu ilân ettiği" sualini!

Enteresan bir diğer tatbikat, elektronik beyinler yardımıyla dilden dile otomatik tercümelerin yapılmasıdır. Her dilin kendine, mahsus kaideleri ve bir grameri mevcut bulunduğuna göre bu maksatla her iki dildeki sözlüklerin ve gramer kaidelerinin cihaza depo edilmesi kâfidir. Benzeri bir prensiple çalışan ve otomatik olarak besteler yapan cihazların da mevcudiyeti malûmdur.

İlmin ve tekniğin her branşında olduğu gibi askerlik alanında da elektronik- beyinlere, analojik veya dijital nevinden, tatbikat sahası vardır. Yerden atılan bin güdümlü merminin hareketinin kontrolu ve hedefe doğrultulmasında olduğu gibi düşman tarafından atılan bir güdümlü merminin yeri, hızı,hedefi hakkında en çabuk ve doğru hesapların yapılabilmesi ancak bu sayede mümkün olabilmektedir.

Amerikalıların anavatanlarını güdümlü mermi hücumlarına karşı korumak için kurdukları SAGE sisteminde geniş ölçüde bu cihazlardan faydalanılmaktadır.

Sivil maksatlarda kullanıldığı takdirde, personel, emek ve zaman bakımından büyük ekonomi sağlayan bu cihazlar, yavaş bile olsa, memleketimizde de tanınmağa başlamıştır. İlk olarak Devlet Karayolları İdaresi teşkilâtının büyüklüğünü gözönüne alarak, maaş ve ücret bordrolarının tanzimi işlerini bu makinalara gördürmeğe karar vermiştir.

K İ T A P L A R

Ortadirek

(Yaşar Kemalin romanı, Remzi Kitabevi, Yeni Türk Yazarları 12, Yükselen Matbaası İstanbul 1960, 372 sayfa 10 lira).

Yaşar Kemal, bir röportaja verdiği cevapta, "Şimdiye kadar yazdıklarımın en güçlüsü saydığım Ortadirek" diyor. Kişi kendini bilmek gibi İrfan olmaz derler, gerçekten doğru. Hele, kendini ve yazdıklarını bilen bir sanatçı ise, bu irfandan da öteye birşeydir.

Yaşar Kemal ününü İnce Memet adlı romanı ile yapmıştır. Hem bu öylesine bir Un olmuştur ki, bundan birkaç hafta evvel, ciddî bir Fransız gazetesi -Combat- Yaşar Kemali İnce Memet ile 1960 Nobel adayı olarak takdim etmekten kendisini alamamıştır. İnce Memet Önce Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmiş, sonra Varlık Roman armağanım kazanmış, üçüncü baskısını yapmış bir romandır. Bütün bunların üstüne yabancı dillere çevrilmiş, Nobel adayı gösterilmiş bir romanı dururken Yaşar Kemal kalkmış, "şimdiye kadar yazdıklarımın en güçlüsü Ortadirek "dir demiştir.

Önce şunu tesbit etmek lazım: Kimdir bu Yaşar Kemal? Yaşar Kemal 1922 yılında Adananın Osmaniye ilçesinin Hemite köyünde doğmuştur. Fakir bir ailenin çocuğudur. İlk okula dokuz yaşında başlamış, orta okulun son sınıfından ayrılmıştır. Orta okuldan ayrıldıktan sonraki hayatı, Batının pek çok büyük yazarının hayatına benzer bir hayattır.

Güneyin bu başına buyruk çocuğu ilk kültür kısıntılarını Halk Evlerinden almıştır. Yaşar Kemalin ilk eseri de bir halk evi yayını olan "Ağıtlar" adlı kitaptır.

Yaşar Kemal daha sonra İstanbula gelmiş, Cumhuriyet gazetesine röportaj muhabiri olarak girmiştir. Eşi kolay bulunmaz bir röportaj muhabiri olarak şöhretini yapan Yaşar Kemal daha sonra Bebek adlı hikâyesi ile röportajdan hikâyeye geçmiştir. "Sari Sıcak" Yaşar Kemalin ilk hikâye kitabıdır. Sarı Sıcakı "Teneke" adlı küçük romanı ve "Çukur ova yana yana" adlı kitabı takip etmiştir. Bütün bu eserler dikkatleri Yaşar Kemalin üzerine çekmiştir. Bu arada yazılan İnce Memet ise edebiyat alanında dikkat çekmekten de öteye, Türk romanının kaderini değiştiren eserlerden biri olmuştur.

Yaşar Kemalin de söylediği gibi Halid Ziya, Hüseyin Rahmi, Refik Halid, Halide Edip, Yakup Kadri. Osman Cemal, Sabahattin Ali gibi romancıların kurdukları sağlam roman geleneğinin üstünde birden yeni bir nesil türemiştir. Bu neslin başında Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Yaşar Kemalin adını duymaktan pek de memnun olmadığı Kemal Tahir gelmektedir.

Romanlarından biri ile Nobele aday gösterilen Yaşar Kemalin Ortadireki, İnce Memet etrafında koparılan gürültüler yüzünden tuhaf bir şanssızlıkla unutulur gibi olmuştur. Halbuki yeni yayınlanmıştır. Bizzat yazarının da dediği gibi, şimdiye kadar yazdıklarının en güçlüsüdür.

Ortadirekte anlatılan hikâye son derece basittir. Yazarının öbür roman ve hikâyelerinde olduğu gibi, Güney Anadolunun bir bakıma bahtlı, birbakıma bahtsız insanlarının hikâyesidir. Torosların arasında yaşayıp, ekmek paralarını çıkarmak için Çukurovaya inenlerin destanıdır.

Yaşar Kemalin Ortadirekte anlatttığı kısaca şudur: Torosların Anadolu içine bakan bozkır kıyılarından bir köy halkı, her yıl olduğu gibi vakti gelince Çukurovaya pamuk tarlalarında pamuk toplamağa inerler. Köyden çukura yol, çoluk çocuk yaşlı genç yayan yapıldak onbeş günde mi alınır, bir ayda* mı belli değildir. Yol boyu ne bu* vasıta vardır, ne bir şey. O civar köylerinde adettir, Çukurovada pamuk toplama zamanı geldi mi, köyde bir kişi bile kalmaz. Kapılar kitlenir, kedisi köpeği, ve sığırı ile birlikte köy halkı yollara düşer. köylü bir kervan halinde hareket eder. Muhtar kervanın şefidir. Onun dur dediği yerde durulur, yürü dediği yerde yürünür.

Yaşar Kemalin hikâyesini anlattığı köyün halkı da yaşlısı genci her yıl aynı yollardan geçip Çukura inerler. Ama bir şikayetleri vardır. Muhtar her yıl Çukura inildiğinde kendisi açıktan haraç alacağı için Çukurun ağaları ile anlaşır, köylüsünü verimsiz tarlalarda iş tutmağa zorlar. Köylü ne kadar çok pamuk toplarsa o kadar çok kazanacaktır. Ama bir türlü muhtarın düzenini kırıp da şöyle verimli bir tarlada iş tutamazlar. Köylü arasında bu belli belirsiz bir kıpırdanma yaratmıştır. Bu kıpırdanmanın elebaşılığını da Uzun Ali adında gençten bir adam yapmaktadır. Uzun Alinin Meryemce adlı bir anası, karısı, biri oğlan biri kız iki de çocuğu ile diğer köylülerin pek çoğundan farklı olarak babadan kalma kadidi çıkmış bir atı vardır.

Yaşar Kemâl
Şansızlığı yendi

Her yıl Çukurovaya inişte Uzun Ali anası Meryemceyi bu ata bindirir de anasının kolayca gitmesini sağlar. Gene bir pamuk toplama zamanı köy halkı yola düşer. Uzun Ah de. Meryemce atın üstünde, çoluk çocuk da yürüyerek Çukurovaya ineceklerdir. Uzun Ali kendinden yana olan köylülere, muhtara rağmen bu yıl verimi daha çok bir tarla bulacağına söz vermiştir. Uzun Ali hem yiğit, hem de iyi yürekli bir insandır. Rahmetli babasının çocukluk arkadaşı, sekseni aşkın Halil emmisinin yalın ayak bu yola dayanamıyacağını görmektedir. Köyün en yaşlısı olan Halil bitiktir. Yollarda kalacaktır. Uzun Ali bunun haline dayanamaz. Yaşlı atına anasıyla birlikte Halili de bindirir. Ama anasının, kocasının eski arkadaşı Halile dinmez bir kini vardır. Oğluna etmediğini koymaz. Daha yolun birinci konağında iki yaşlı insanın ağırlığına dayanamıyan atın ölmesi Meryemceyi büsbütün çileden çıkarır. Bundan sonra artık ana ile oğul arasında bitmek tükenmek bilmeyen bîr çekişme başlayacaktır. Sırtlarında yükleriyle yayan yüzlerce kilometre yürüyecek olan bu ailenin Çukurovaya inmek için gösterdiği gayreti dile getiren Yasar Kemalin Orta direkini okurken okuyucunun da çok kere sıkıntıdan patayacağı gelir Yaşar Kemal S72 sayfa boyunca sadece bu inişin hikâyesini anlatmıştır. Ölmemek için yürümek, pamuk toplama zamanım geçirmeden çukura yetişmek zorunda olan bu ailenin romanı, Türk romanında bu güne kadar alışılmamış bir ustalıkla yazılmıştır.

K A D I N

Sosyal Hayat

Bitmeyen dert

Yeni bir mevsim başlarken, kadınların ne kadar çok işleri olduğunu düşünmek bile yorucu. Gelen mevsimi karşılamak için yapılacak işler, yalnız onların vazifesidir. Sık sık şöyle derler : "Aman vallahi, düşünmekten başıma ağrılar giriyor." Doğrudur. Evleri, çocukları, kocaları hep yeni mevsim için ona muhtaçtırlar. Geçen mevsiminkiler kaldırılacak, gelen mevsiminkiler, sandıklardan dolaplardan çıkarılarak, havalandırılacak, ütülenecek, modaya göre düzeltilecek, giyilecek, kullanılacak hâle getirilecek. Sobaların kalkması, evin badanası koltukların yüzünün değişmesi gereklidir. Çamaşır, yemek pişirme, evin günlük temizliği de hiç aksamadan devam ettirilmelidir. Bütün bunlar iyi ama, ya mevsimlerin çok çabuk geçmesine ne demeli! Birinin yorgunluğu bitmeden öbürü geliveriyor. Çocuklar büyüyor, giyecekler eskiyor, yamalar deliniyor ve kadınlarımız yorgun düşüyor. Yorgun bir insan da yarı yaşıyor demektir.

İşin kolayı

"Evet bütün bunlar yapılmalıdır. Gereklidir. Yoksa kadınlarımızın içi rahat etmemektedir. Ama, her işin, her yapılacak şeyin bir kolayı olduğunu asla akıldan çıkarmamak, bu işin çıkar yolu olacaktır.

Evlerimizin döşemesini, halılar, kilimlerle örtmeye mecburuz. Ayrıca her kadın odasını, salonunu bir boydan bir boya kaplayacak olan taban halılarına hayrandır. Taban halıları ise temizlenmesi en zor eşyalardan biridir. Eğer bütçede elektrik süpürgesi alacak durum yoksa, halı süpürme işi, evin kadınına düşecektir. Ne zor iş. Halbuki halılar küçük, seccade denilen boylardan seçilecek olursa, temizlik işi yarı yarıya kolaylaşacaktır. Evin ilk okul çağındaki, küçük kızı bile, böyle renkli-motifli bir halıyı annesinin öğreteceği tarzda temizlemekten zevk duyacaktır.

Kadının elini oyalayıp, vaktini alan bir sürü küçük işler vardır ki. ona zamanın nasıl geçtiğini belli ettirmez. Yapılamadığı, yetişilemediği zaman da asab bozucu, yorucu olur. Halbuki bunları çocuklara yaptırmak hiç de olmayacak iş değildir. Ayrıca onlar da bu işleri yaparken iş bölümünün, yardımlaşmanın zevkini alacaklardır. Meselâ toz almak, tablaları yıkayıp parlatmak, sobanın önünü sümek, balkon yıkamak, çiçekleri sulamak, kendi çamaşırlarını, mendillerini ütülemek, meyveleri yıkayıp kurulayarak yerine yerleştirmek onları nasıl mesut edecektir!

Bir oturma odası
Ferah ve rahat

Az yemek, öz yemek

"Kocanızı eve midesiyle de bağlamak gerekir." diye sık sık yanlar, öğütler okuruz. Pek yabana atılacak söz olmamakla beraber, bu biç bir zaman, evde ziyafet sofrası gibi sofra hazırlamak manan taşımaz. Yemeğin günlük gıdasını hesaplamak, sofraya dumanı üstünde taze taze gelmesini sağlamak bu işe yeter. Tek çeşit yemek pişirmek, ev kadınını yormayacaktır. Hele ertesi günün yemeğini akşamdan düşünmeye alıştırırsa kendini bu daha da kolaylaşacaktır. Bir tabak sıcak yemek, yanında bol bir salata, arkadan gelecek mevsim yemişi, ev halkını her zaman için memnun edecektir. Yok, eski kadınlarımız gibi önden çorba, arkadan etli, zeytinyağlıdan sonra sütlü diye düşünülecek olursa bu işin içinden çıkılmaz.

Bahar elden gitmesin

Çoğu zaman ev temizliği, üst bas derdi derken, arada olan bahara oluyor. Bahar geçip gidiyor. Aslında işler elden geldiği kadar kolaylaştırılsa da, bahardan bol bol istifada edilse, günlük hayat nasıl değişecek. Ne olursa olsun dense, kırlara doğru yürünüverse Çocukların uçurtmaları daha çok havalansa, öğle için kırda yenecek piknik yemekleri iştahları açsa. Kıştan çıkan anneler, büyüyen çocuklarının, bebeklerinin koştuğunu, bağırdığını duydukça nasıl sevinç duyacaklar. Bahar havasından yanan yüzler pudrayı' biraz zor ama, canlı, güzel bir renk alacak Kırda, yürüyüşte geçirilecek bir günden sonra anne ertesi güne şarkı söyleyerek başlayacak. Şarkı söyleyen bir anne çocukları sevindirecek. Şarkılar hayatı daha güzel gösterecek. İçler açılacak. İşler kolaymış, yaşamak olduğundan güzelmiş gibi görünecek.

Her bahar, her kış için yeni elbiselere sahip olmak güzel, sevindirici bir şey ama, bu elbiselerin içinde, canlı bir kadın, yürüyüşü güzel, bakışları dinlenmiş, yüz hatları sakin bir kadın güzel görünecektir. Dinlenmemiş, asabı bozuk, göz yaşları içinde yorgun bir kadın en güzel elbiseleri içinde bile çirkindir.

Bunlar hep bilinir de yapılmaz. Aman Bahan, gelen aydınlık bahar günlerini kaçırmayalım.

C E M İ Y E T

Kral Hüseyin Ankarada

Krallar önde gider, ya polisler ?.

11.30 da Çankaya - Ulus seferini yapan Belediye otobüsünün şoförü Amerikan Sefaretinin önünde frene bastı. Otobüs gıcırdıyarak durdu, yolcular merakla pencereden kafalarım çıkararak baktılar. Beyaz kol* luklu trafik polisi yolun kapalı olduğunu belirtiyordu. Ne vardı Sabahleyin açık olan yol neden kapanmıştı? Kim geliyordu? Bu sualler yolcuların zihninde birkaç dakika dolaştı. Sonra o gün Ürdünün genç kralı Hüseyinin Ankaraya geleceği akıllarına geldi.

O gün Ankara caddelerinde alelacele ve âdet yerini bulsun kabilinden yapılan taklar, yollara asılan bayraklar ve yol boyuna çıkarılan memurlar genç kralı karşılamağa hazırlanıyordu. Ziyaret diğerleri gibi resmî bir ziyaret değildi. Ama iktidarın başları bir gövde gösterisi yapılmasını istemişlerdi.

Saat 13.30 sıralarında şehre açık bir araba içinde giren genç Kral, hava mareşali üniforması giymişti. Ekseriyetini genç kızların teşkil ettiği karşılayıcılar kendisini alkışladılar. Yol boyunca tezahürat devam etti. Kızılaya gelen açık otomobil, Çankayaya yönelirken genç Kralın gözüne sol tarafta büyük bir sinema afişi takıldı: "King go forth - Krallar önde gider". Gülümsiyerek başını çevirdi ve önünde giden motosikletli polislere baktı.

Genç Kralın ertesi günü. oldukça eğlenceli oldu. Sabah 10 da yapılan basın toplantısında yeril yabancı bütün gazeteciler vardı. Hariciye köşkünde yapılan toplantıda Başbakan, bakanlar, yüksek rütbeli subaylar hazır bulundular.

İşin bu kısmında en fazla telaşlanan Dış İşleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi Umum Müdürü İsmail Soysal oldu. Soysalın korktuğu, gazetecilerin Kralın İstanbulda yapacağı gayrıresmî temaslar hakkında sual sormaları ihtimaliydi. Nitekim korktuğu başına geldi. Muhalefete mensup bir gazeteci bu konuda bir sual sormağa hazırlanıyordu. Soysal her zamanki çabukluğuyla genç gazeteciyi önledi ve Hüseyinin ne de olsa bir Kral olduğunu, böyle suallerin sorulmamasının daha uygun olacağını, başka şeylerden bahsedilmesini hatırlattı. Genç gazeteciden söz alınca da rahatladı.

Kral ve Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar İstanbula müteveccihen saat 11 sıralarında Ankaradan ayrıldılar. Aynı saatlerde Kralın annesi Kraliçe Zeyn, İstanbulda bir gazeteciye, oğlunun Türkiyeye evlenmek üzere gelmediğini, kız beğenmek gibi bir işi olmayacağım ve bunların sadece dedikodu olduğunu bir kaynana kıskançlığı içinde izah ediyordu.

Smokinli adam yanındakine sordu:

"— Kim bu artislerle konuşan?"

"— Başbakanlık müsteşarı Ahmet Salih bey, tanımıyor musunuz?''.

Smokinli adam, kafasını kaşıdı, yüzünde belli belirsiz bir korku meydana geldi, yavaşça salonun bir köşesine çekildi ve bir Hitit heykeli gibi sessiz, meraklı nazarlarla etrafı yeniden süzmeğe haşladı.

Hâdise geçen haftanın ortalarında bir gün Metin Andın evinde cereyan ediyordu. And Ankarada misafir bulunan Bolşoy Bale trubuna bir kokteyl veriyordu.Kokteylde *An*karanın sanatseverleri, opera ve devlet tiyatrosu artistleri ve bir de yağ tüccarı Recep bey vardı *Yağ* tüccarı Recep bey, toplantıdaki tek smokinli adamdı. Yağ tüccarı Recep bey Sovyet artistleriyle konuşanları. neler konuşulduğunu, kimin konuştuğunu en fazla merak eden adamdı. Sanata olan düşkünlüğü herkesce bilinen Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korurun Rus artisleriyle *faz*laca alâkadar olması işte bu bakımdan yağ tüccarı Recep beyi ilgilendirmişti. Üstelik yağ tüccarı Recep bey kokteyle davetli de değildi

Son' derece neşeli, samimi ve eğlenceli geçen kokteylde bu merakı yüzünden yağ tüccarı Recep bey son derece sıkıntılı dakikalar geçirdi. En sonunda Sovyet Elçiliği mensuplarının devamlı İsrarlarına dayanamadı ve o da misafirler gibi sunulan nefis, içkilerden nasibini aldı. Kokteyli terkederken başı hafif dönüyordu.

*

Bugünlerde gazetecilerin de bahriyeliler kadar eşlerinden uzak düştükleri anlaşılıyor. Bazen karı - koca gazeteciler ancak bir toplantıda bir araya geliyorlar ve tabii toplantı boyunca da birbirlerinin dizi dibinden ayrılmıyorlar. Geçen haftanın sonunda bir akşam Cemil Sait Barlasın, evinde tertiplediği ve peke neşeli gecen bir davette Akşam gazetesinin güzel gözlü dedikodu yazarı Müşerref Hekimoğlu ile yakışıklı kocası Kuvvet Başarır adeta Siyamlı yapışık kardeşler gibiydiler. Ancak, Behçet Kemal Çağların okuduğu ve memleketin halini terennüm eden heyecanlı şiirlerdir ki genç çifti birbirinden ayırabilirdi. Müşerref Hekimoğlu şiirleri dinlerken gözyaşlarını tutamadı ve kendisine "Ne de olsa kadınsın"' diye takılanlara hak' verdirdi.

*

Ulus gazetesi İstihbarat Şefi Fikret Otyamın cuma günü ikinci bir kızı dünyaya geldi. İki ay önceeşini doktora götüren Otyam, doktordan şu cevabı almış: 15 Nisanda bir çocuğunuz olacak. Doktorun dediği çıktı. Otyam, keşke diyor bir elli lira daha bayılıp saatini de soraydım!. Otyamların tek endişesi **İren** Otyam adının bir kaç güne kadar radyoda Vatan Cephesinde okunmasıdır.. Zira geçenlerde altı yaşındaki kızı Elvanın Vatan Cephesine geçtiğini radyodan duymuşlar**da.**

T İ Y A T R O

Ankara

Teliften tercümeye

Küçük Tiyatroda üstüste telif eserler seyretmeğe alışmış olanlar, mevsimin son eseri olarak bir yabancı komediyle karşılaşınca üzüldüler. Bu üzüntüyü herkesten önce Devlet Tiyatrosunun telif eser davasına olan bağlılığını bilen ve tiyatromuzun telif eserlerle kalkınacağına, gelişeceğine, üstelik bunu ancak tahsisattı tiyatroların gerçekleştirme imkanlarına sahip olduğuna inanan münekkidler duydular ve sütunlarında ifade etmekten de geri kalmadılar. Temenni edilirdi ki bu meselenin savunması, tarafsızlıklarından şüphe edilmiyecek, hadiseyle doğrudan doğruya ilgili olmıyan münekkidlere ve yazarlara bırakılsın. Öyle olsaydı Devlet sahnelerine eser seçmekle vazifeli Edebi Heyetle meselenin tartışması daha sakin bir şekilde yapılabilir, iş şahsiyata dökülmiyeceği için hakikatlere de daha kestirme yoldan daha kolayca varılabilirdi. Ne yazık ki böyle olmadı eserleri dolayısıyla hadise ile birinci derecede ilgili olan tiyatro yasarlarımız acele ettiler, belki en sonra, son sözleri söylemek için müdahale edebilecekleri bir tartışmaya ilk ağızda karışmakla tartışmadan beklenen müsbet neticelerin alınmasını belki de geciktirmiş oldular.,

Çünkü tartışma Devlet Tiyatrosuna ve Edebi Heyetine karşı haksız suçlamalarla başladı. Tıkılan gelenekten, yazara gösterilen saygısızlıktan, yazar yetiştirme dâvasına önem verilmediğinden söz edildi. Halbuki bu suçlamalarda bulunanların da çok iyi bildikleri gibi ortada bozulmuş bir düzen yoktu. Vakıa Küçük Tiyatroda, açıldığındanberi daha çok telif eser sahneye konulmuş, bazı mevsimler yalnız telif eserlerle kapatılmıştı. Ama bu, onuç yılda ancak iki mevsim mümkün olabilmişti ve Küçük Tiyatro tercüme eserlere de sık sık sahnesinde yer vermişti. Demek ki ortada bozulan, yıkılan bir ge lenek, değişen bir tutum, bir kötü niyet yoktu. Yazara saygısızlık gösterildiği iddiasına gelince, bunun varit olmadığını gösteren en taze ve canlı delil, kurulduğundanberi en meşhur, en kuvvetli Batı eserlerini oynayan Oda Tiyatrosuna Cahit Atay gibi ilk piyesini veren yeni bir yazarın alınmış ve bu ilk piyesin 150. temsilini idrak etmiş olmasıydı.

İşin doğrusu

Bu konuda, yazarda eserinin sahneye konulması, sırasında söz hakkı verilmemesi, kendisiyle işbirliği yapılmaması, kabul edilmiyen eserlerin de öz ve şekil bakımından zayıf görülen taraflarının belirtilmesi ve bunların yazarla samimi işbirliği yapılarak giderilmeleri çarelerinin aranmaması gibi, nisbeten gerçeklere daha uygun iddialar ortaya atılmış olsaydı, çok daha önemli ve haklı bir dâvaya parmak basılmış olurdu. Geriye Edebi Heyetin yazar yetiştirmeğe önem vermediği suçlaması kalıyor. Fakat Devlet Tiyatrosunun perdesini açtığı günden bu yana, on küsur yılda tanıttığı yeni imzalar gözden geçirilince, sayılarının yirmiyi bulduğu görülüyor. Böyle olunca, bu kadar kısa zamandır yirmi yeni yazar bulup ortaya çıkarmış bir sanat müessesesini yazar yetiştirmeğe önem vermemekle suçlayanlara hak vermek tabii elden gelmiyor.

Peki ama Devlet Tiyatrosuna ve Edebi Heyetine, bu durumda söylenecek hiçbir söz, yapılacak en küçük bir sitem de yok mu? Yukardaki ağır ve gerçeğe uymıyan suçlamalar bir yana bırakılır da mesele daha serin kanlı bir şekilde incelenirse, üzerinde durulacak noktalar elbette vardır. Meselâ Edebi Heyetin, yeni imzalara gösterilen müsamahayı, ikinci ve daha sonraki eserlerini veren tanınmış yazarlara göstermekte

Branislav Nusiç
Renkli tipler, iyi çizgiler

fayda bulmadığı anlaşılıyor. İyi ama, bu mevsim sahneye konulan telif eserler arasında bu müsamahanın ikinci ve daha sonraki eserlerini veren bazı yazarlara devam ettirildiğini gösteren eserler yok muydu ? Bunlardan son haftaları yarı boş koltuklara oynananı olmadı mı? Kabul edilmiyen eserler arasında, hiç olmazsa seyirci çekeceği tecrübe ile sabit olmuş, tanınmış İmzaların eserleri de aynı iyimser tutumla mütalâa edilip sahneye konulmaz mıydı? Bu eserlerden birinin oynanmasıyla alınabilecek netice, birçok bakımlardan, bir yabancı yazarın en azından kırk yıllık tercüme komedisini sahneye koymakla alınacak neticeden daha faydalı olmaz miydi?.

"Felsefe Doktoru"

Küçük Tiyatroda telif eserlere tercih edilerek sahneye konulan "Felsefe Doktoru" tanınmış Yugoslav - Sırp- tiyatro yazarı Branislav Nuşiç'in komedisidir. Ankara seyircisinin 1954 de, gene aynı sahnede oynanmış olan, '"Yaslı Aile" siyle tanıdığı Nuşiç, renkli tipleri, iyi çizilmiş karakterleri, bilhassa kuvvetle canlandırılmış mahalli havası ve sağlam piyes yapısıyla ustalığım belli eden bir tiyatro yazarıdır. "Felsefe Doktoru" da "Yaslı Aile" gibi bir örf ve âdet komedisinin hususiyetlerini taşıyor. Haylaz, çapkın, çoğu zengin çocukları gibi babasının parasını yemekten başka bir şey düşünmeyen oğlunu felsefe doktoru yapmayı, ona konferanslar verdirmeği, üniversitede bir kürsü sahibi etmeği ve başvekilin, hiç olmazsa bir nazırın kızıyla evlendirmeği aklına koymuş, sonradan görme bir altın babasını ele almış, onu bütün gülünçlüğü içinde gösteriyor.

Jivota Tsviyoviç'in - Salih Canar- oğlu Milorad'a -Umran Uzmanbir felsefe doktorluğu diploması temin etmek için çalışkan, fakat fakir, bir hayli de saf Velimir Pavloviç'i -Ekmel Hürol- oğlunun adına çıkarılmış bir pasaportla İsviçreye tahsile göndermesi, bu yoldan elde ettiği sahte diploma ile, gene Velimir'e hazırlattığı, konferanslarla oğlunu, rezil olma pahasına, sosyeteye tanıtmaya kalkması, Başvekilin kızı olmadığını öğrenince, çöpçatan Drago -Semiha Berksoy- vasıtasıyla Ulaştırma nazırının kızını oğluna almanın çarelerini araştırması, tam bu sırada Velimirin İsviçrede, tabii oğlunun adıyla, evlendiği Klara'nın -Jale Ayata- küçük oğlu ile çıka gelmesi, bu yüzden oğlunun nazır kızıyla suya düşen evlenmesini mutlaka temin etmek için, yalancı şahitliği meslek edinmiş Soykan -Beyhan Gönenç- ve kocasıyla oğluna, haberi bile olmadan maledilmiş bu evliliği . ortadan

Biliyor muydunuz?

DEVLET TİYATROSUNUN PARİSTE, Milletler tiyatrosunda vereceği temsiller programa alınmıştı. Bu programa göre 22 - 25 haziran akşamlan Sarah Bernhardt Tiyatrosu Türk tiyatro ve folklor topluluklarının gösterilerine ayrılmıştır. Öğrendiğimize göre D, Tiyatrosu Parise iki piyes *götürecektir. Bunlardan biri Sophokles'in "Kral Oidipus" trajedisi, öbürü de telif bir eserdir ve büyük bir ihtimalle, son mevsimlerin* umumi *bir takdir ve alaka uyandırmış olan tarihi piyeslerinden* biridir. *Folklor gösterileri ise, Basın - Yayın Umum Müdürünün uzun bir* Avrupa *turnesi için hazırlamakta olduğu ekip tarafından yapılacaktır. Aynı ekip Paristen sonra İngiltere, Nis ve İtalyadaki milletlerarası halk oyunları festivallerine de katılacaktır.*

DEVLET TİYATROSU PARİS TEMSİLLERİNDEN sonra Atinaya gidecek ve her yaz tarihi Epidauros açıkhava tiyatrosunda yapılmakta olan antik dram festivaline "Kral Oidipus" la katılacaktır. Bu hususta ilgili Yutum makamlarıyla tam bir anlaşmaya varıldığı bildirilmektedir.

*D. OPERASININ İSTANBUL TEMSİLLERİ büyük bir rağbet görmüş ve muvaffakiyetle sona ermiştir. Biletleri birkaç gün önce satılmış olan bu temsillerde 4 defa "Othello", 3 defa "Salome", 3 defa da "Luçia" operası oynanmış ve 10 temsilde 150.000 lira hasıla*t *sağlanmıştır. 225 kişilik bir kadro ile* yapılmış *olan bu turnenin memleketimizde şimdiye kadar gerçekleştirilmiş en büyük turne olduğu ve* umumi *masrafların, ,tah-. min edildiği gibi, 400.000 liraya yaklaştığı söylenmektedir.*

D. TİYATROLARINDA MEVSİMİN SON ESERLERİ de sahneye konulmuştur. Bunlar, Küçük Tiyatroda Nuşiç'in "Felsefe Doktoru"ndan sonra, sırasıyla, Oda Tiyatrosunda Tunç Yalmanın F. BiIletdoux'dan çevirdiği ve Mahir Canovanın sahneye koyduğu "Şerefinize" piyesi ile Üçüncü Tiyatroda Zihni Küçümenin İtalyan yazan Dino Buzzati'den çevirdiği ve Ziya Demiralin sahneye koyduğu "Klinik Bir Vaka" adlı eserdir.

D. TİYATROSU "ARZU TRAMVAYI'NI İSTANBULA götürmeğe hazırlanmaktadır. Şan sinemasında 28 nisandan 1 mayısa kadar bir hafta sürecek olan "Arzu Tramvayı" *temsillerinde İstanbul seyircisi Mediha Gökçer'le Nedret Güvenç'i ve Yıldırım Önal'ı eserin başrollerinde seyretmek fırsatını bulacaktır.*

1. *ŞEHİR TİYATROLARINDA MEVSİMİN son iki eserinin de temsiline başlanmıştır. Bunlardan birincisi, Dram Kısmında, Necati Cumalının, aylardanbcri ilân* edilen *"Mine" isimli piyesidir. İkincisi de Lâle Tiyatrosunda, Avni Dilligilin iştirakiyle oynanan, Jose Lacour'un "İmtihan Yılı" dır.*

KARACA TİYATROSU ANKARAYA TEMSİLLER vermeğe gelecektir. 1 Hazirandan itibaren Küçük Tiyatroda verilecek olan bu temsillerde Karaca Tiyatro repertuvarmdaki eserlerden "Şarkının Sonu", "Çöl Faresi", "Tahta Çanaklar" ve Muammer Karacanın Site Tiyatrosunda oynamakta olduğu "Hızır" isimli piyeslerin oynanması kararlaştırılmıştır. Karaca Tiyatro bütün haziran ayını Küçük Tiyatrodaki temsillerle geçirdikten sonra, 1 temmuzdan itibaren *Gençlik Parkındaki açıkhava sahnesine geçecek ve temsillerine orada devam edecektir.*

HALDUN DORMEN TOPLULUĞU da Ankarada temsiller verecektir. Dormen topluluğu Ankaraya gelerek Üçüncü Tiyatroda 18 - 20 gün müddetle temsiller vermeğe hazırlanmaktadır. 1 Hazirandan itibaren başlıyacak bu temsillerde Dormen repertuvarının bu mevsim *en beğenilen eserlerinden "Küçük Klübe" ile "Zafer Madalyası" oynanacaktır. Aynı topluluğa mensup ikinci bir grup, bu sırada, İzmire gidecek ve açıkhava tiyatrosunda, repertuvarına dahil başka eserleri İzmirlilere tanıtacaktır.*

kaldırmaya çalışması, işler yoluna girer gibi olurken oğlunun Klaraya aşık olup onunla kağıt üzerinde kalmış olan evliliği hakiki bir evlilik haline getirmeğe karar vermesi, seyirciyi kahkahalarla güldüren bu komedinin "yaka" tarafını bol ve zengin malzeme ile süslemeğe yetiyor.

Sahnedeki oyun

"Felsefe Doktoru" nu, Hüseyin Mumcunun dekorları içinde sahneye koymuş olan Salih Canar, canlı bir tempo tutturmuş. Bu sayede temsil, seyircinin ilgisini bir an gevşemeden, zevkle seyrediliyor, Salih Canar, piyesin başrolü olan diploma ve Başvekile dünür olma meraklısı Jivotayı da kendisi oynuyor. Esere hakim olan komik unsurları seyirciye, karikatüre kayan aşırılıklardan çok çeşitli durumların gülünçlüğünde, ölçülü bir oyunla vermek gerektiğini, kendisi gibi, karısı Mara rolünde, hafif tikleri ve kekemeliği ile tatlı bir kompozisyon yapmış olan Meliha Ars, oğlu Milorad'la kaynı Blagoe'yi tabii bir oyunla canlandıran Umran Uzman ve Coşkun Orhon, İsviçreli ve realist gelini Klara'da Jale Ayatada iyi kavramışlar. Buna karşılık ikinci dereceden rollerde, Kızı Slavka'da Elçin Saracoğlu ile iki hayır cemiyeti mümessili kadında Türkan Bora ile Gülyüz Tolga, rollerine inandırıcı rahat bir ifade veremiyorlar. Fakat Elçin Saracoğlunun küçümsenmiyecek bir mazereti var: Çocukluğundan beri hissi bir bağla bağlı olduğu, için için sevdiği belli olan ve sonradan Klara ile İsviçrede evlendiği anlaşılan -en Önemli sahnelerini beraber oynadığı- o çalışkan, seki ve biraz saf Velimir'i Ekmel Hürol garip bir makyajla, güldürmek gayretiyle lüzumsuz yere çirkinleştirerek öylesine pasif ve ölçüsüz bir oyunla oynuyor ki karşısında kim olsa hocalar, ne yapacağını kestiremezdi. Halbuki Velimir, komedinin ikinci genç rolüdür, onun da Milorad kadar cazip, sevimli olması icabeder ki Slavka'nın kendisine duyduğu yakınlık değil, Klara'nın duyduğu uzaklık bir sürpriz tesiri yapabilsin.

Bazı rollerde de komik unsurun kalın hatlarla verilmek istenmesi, aslında başarılı tipler çizmiş olan, bazı sanatkarların başarısını gölgeliyor. Bunların başında çöpçatan Drago'da Semiha Berksoy geliyor. Berksoy 1. perdedeki ölçüyü koruyabilmiş sonraki perdelerde aşırılıklara düşmüş olmasaydı, rolünü birinci plana geçirmiş olacaktı. Yalancı Şahit Soyka'da Beyhan Gönenç için de aynı şeyler söylenebilir.

Ömer Cenap Eren'in, "Yaslı Aile" den sonra, bize tanıttığı "Felsefe Doktoru" komedi repertuvarımız için bir kazanç sayılmalıdır.

SİNEMA

Filmcilik

Türkiye 1960

Yazın ilk belirtilerinin başlamakta olduğu şu günlerde Türk sineması da, 1960 yılı ile ilgili çalışmalara başladı. Belli başlı şirketler yeni tasarılar yapıyor, yapılan toplantılarda kesin anlaşmalara varılmağa çalışılıyor. Öyle anlaşılıyor ki, yerli filmciler plânlı hareketin zaruretini yavaş yavaş takdir etmeğe başlamışlardır. İşi tesadüflere bırakmaktan doğan zararlardan sakınmanın gerektiğine inanmışlardır. Ama bu, ele alınan konularda, oyuncu veya rejisör seçiminde de değişiklikler yapılacağını göstermiyor. Yerli filmciler şimdilik böyle bir tutumdan epey uzaktırlar. Türk filmlerinin geçtiğimiz yıldaki bahtsızlıklarından birisi ise, büyük emek ve para harcanan eserlerin gereken ticari başarıyı kazanamamasıdır. Çeşitli hatalardan ötü-ü en umutlanılan filmlerin bilânçolarını zararla kapamasına yol açmıştır.

Yeni 'Sinema mevsimi hazırlıklarının, kulis faaliyetinin arttığı bu günlerde, kendilerinden bir şeyler umulan Türk rejisörlerinin hazırlıklarına bir göz atmak ayrıca ilgi çekici olacaktır.

''Namus İçin Yaşıyanlar''

Amerikalı Aldrich'in, Yunanlı Kunduros'un aşırı şekilde kaygılan içinde boğulan tutumlarını yurdumuzda devam ettirmeğe çalışan Türk sinemasının "haşarı" rejisörü Osman F. Seden yeni mevsime "Namus İçin Yaşıyanlar" adlı bir filmle giriyor. Filmin, Sedenin hastası olduğu sıkı kamera oyunlarına fazlasıyla imkân veren hareketli bir konuşu var. Rejisörün, senaryosunu ' yazdığı "Kanun Namına", "Öldüren Şehir", "Kanlarıyla Ödediler" gibi filmlerinin devamı sayılabilecek olan "Namus İçin Yaşıyanlar", istismarcı bir garaj patronu ile şoförler arasındaki mücadeleyi anlatıyor.- Patron ayrıca şoförlerin karılarını elde etmeğe çalışıyor, şoförler ise ellerindeki bütün imkanlarla karşı mücadeleye girişiyorlar. Filinin ilgi çeken bir yanı ise, garaj sahibi rolünü bir başka rejisörün, Memduh Ünün oynamasıdır. Gerçi Memduh Ün yıllar önce bazı filmlerde daha görünmüştü ama, epeydir bu işten elini çekmişti. Patrona karşı namus bekçisi şoförlerin liderini, geçen yıl "Düşman Yollan Kesti" filmindeki nefis kompozisyonu ile bütün seyirci ve tenkitçileri hayran bırakmış olan Eşref Kolçak canlandırmaktadır. Filinin kadın oyuncuları ise Peri Han ve Serpil Gül'dür. Filmi, Sedenin kameracısı Kriton İlyadis çekmektedir.

Son yıllarda anlattıkları ile hiç bağdaşmıyan yapmacık stillerin kurbanı olan Osman F. seden eğer yeni filminde, işin sadece teknikle bitmediğini anlıyarak, biraz da anlattıklarının içine girmek gerektiğini hissederse, eserini kuruluktan kurtararak bizden bir duyuş ve görüş katabilirse "Namus İçin Yaşıyanlar"ıh başarılı bir film olabilmesi mümkündür.

"Mayk Hammer" den "Kıtipiyoz" a!

1959 Türk Film Festivalinin en başanlı rejisör armağanım alan Atıf Yılmaz ise, bu mevsime ticarî imkanları oldukça sarsılmış bir durumda giriyor. Sedenin "Düşman Yollan Kesti" sinde başına gelenler, Atıf Yılmaz'ın "Karacaoğlanın Kara Sevdası" nda hemen aynen tekrarlanmıştı. Her iki film de harcanan paranın çokluğuna, verilen emeğin büyüklüğüne rağmen birincisi bilhassa kendisine yanlış bir stil seçtiğinden, ikincisi ise ele aldığı konuyu hangi yönlerden ve nasıl anlatacağını pek kesin şekilde kararlaştıramadığından ticarî bakımdan başarısızlığa uğramışlardı. Atıf Yılmazın daha sonra Orhan Kemalin bir senaryosundan önemli değişiklikler yaparak çevirdiği "Suçlu" su da ilkin sansürün elinde değişikliklere uğramış, bu arada da mevsim iyice ilerlediğinden meselâ İstanbulda hâlâ piyasaya çıkarılamamıştı. Yurdumuzda belki de ilk büyük realizm teşebbüsü olan "Suçlu" bazı bakımlardan geçirdiğimiz sezonun en iyi Türk filmi sayılabilirse de, rejisörü için gerekli ayantajları sağlıyamamıştır. Atıf Yılmaza Festivalde en iyi rejisör Unvanını kazandıran "Bu Vatanın Çocuk ları" nın ise, ticari cihetten tam bir fiyasko ile neticelendiği bilinmektedir.

Genç rejisör biraz da bu özel durumunun neticesi olarak, yeni sezona "Mayk Hammer" bozması bir filmle girecektir. Ticari yönden yılın en iddialı filmlerinden sayılan "Ölüm Perdesi", konusunu Ümit Denizin bir Türk Mayk Hammer'i yaratmak hevesiyle meydana çıkardığı "Murat Davman" adlı bir gazeteci - dedektifin maceralarını anlatan romanından almaktadır. Ancak Mayk Hammer'in Türkiye için pek de parlak netice vermiyeceğini düşünen prodüktör şirket, daha da ileri giderek, tipi daha önce piyasaya çıkardığı "Fosforlu Cevriye" serilerindeki "Kıtıpiyos"a benzemekten kaçınmamıştır.

Memduh Ün
Hem rejisör, hem oyuncu

"Ölüm Perdesi" nin konusu da, akla hayâle gelmiyecek kadar enteresandır. Attila İlhan ve Bülent Oranın mahut romandan düzenledikleri senaryodan Atıf Yılmazın yaptığı değişikliklerle çekilmekte olan filme göre, komünistler bir perdenin storuna yerleştirdikleri gizli bir bombayla İstanbulu havaya uçuracaklarken, Murat Davman Türkiyeyi bu faciadan kurtarmaktadır. Filmde komünistlerin şefi bir kadın -Leylâ Sayar-, Türk polisinin şefi ise diğer bir kadın -Muallâ Kaynak- tarafından oynanmakta, Murat Davman da bir yandan bomba işiyle uğraşırken, öte yandan da "küçük" çapkınlıklar sayesinde iki kadına da yetişebilmektedir. Rejisör Memduh Ün, bu filmde de oyuncu olarak görülecektir.

Atıf Yılmazın filminden nasıl bir sonuç alacağım kestirmek, pek de zor olmasa gerektir. Rejisörün bu mevsim için hazırladığı ikinci film ise, aileleri arasındaki kan dâvasına rağmen birbirlerini seven iki gencin -Muvaffer Tema, Belgin Doruk- dramını anlatacaktır ve konu Peride Celâl'in "Kızıl Vazo" adlı romanından alınmıştır.

"Gecelerin Ötesi"

Bu arada genç rejisör Metin Erksan geçen haftanın sonunda yeni filmi "Gecelerin Ötesi" nin önemli bir kısmım çevirmiş durumdaydı. Geçen seneki Festivalde "Dokuz Dağın Efesi" adlı filmi, Jüri Özel Armağanını alan rejisör, senaryosunu kendisinin yazdığı "Gecelerin Ötesi" nde bir kaç benzin istasyonunun soyulmasını ve bundan doğan neticele-

rı anlatıyor. Senaryo, 1954 - 57 yılları arasında Bursa dolaylarında vukubulan benzin istasyonu soygunlarından faydalanılarak yazılmıştır. Filmde olaylar İstanbulda geçiyor. Filmin tam yedi kahramanı var. Yaşadığı düzenden tedirgin bir kamyon şoförü -Kadir Savun-, şoförün kızkardeşi -Suna Kabaağaç- ile evlenerek kendi halinde bir yuva kurmağa çalışan muavini -Hayati Hamzaoğlu-, Anadoluda sanat temsilleri verecek bir trup kurmaları için çırpınan idealist bir aktör -Ziya Metin-, can sıkıntıları içinde bunalan bir tekstil işçisi -Erol Taş-, Amerikaya kaçmak istiyen iki mahalle delikanlısı -Suphi Kaner ile Metin Ersoy-, başarısız, cinsel bukranlar içinde kıvranan bir ressam -Oktar Durukan- filmin başlıca kişileridir. Filmin sonunda, daha iyi bir hayata kavuşmak için kanunsuz yollardan yapılan ferdi teşebbüslerin hiç bir netice doğuramryacağı ortaya çıkıyor.

Sesi çıkmayan Akad

Geçtiğimiz mevsimde usta mizanseni -Yalnızlar Rıhtımı- ve kendine göre bir stil yaratma çabasıyla -Yangın Var- Türk sinemasının belki de en iyi rejisörü olduğunu ispat eden Lütfü Ö. Akaddan ise halâ hiç 1 bir ses çıkmamaktadır. Bilinen tek şey, Akadın bir ara Yaşar Kemalin hazırladığı bir senaryo üstünde çalışmış olduğuydu. Buna karşılık bir başka rejisör, Memduh Ün daha şimdiden iki projesini birden açıklamış durumdadır.

"Mahallenin Sevgilisi"

Memduh Ünün bu mevsim çekeceği filmlerin ilki, "Üç Arkadaş"la "Hicran Yarası" filmlerinin ortası sayılabilecek bir konuyu anlatan Oğuz Oranın "Mahallenin Sevgilisi" adlı senaryosudur. Filmde bir sokak şarkıcısı -Efgan Efekan- ile bir sokak hokkabazının -Erol Günaydın- bir mahalleyi kasıp kavuran tefeci bir bakkalla -Ahmet T. Tekçe- olan mücadeleleri anlatılacaktır. Ayrıca, bakkalın iyi kalpli bir kardeşi vardır ve bakkal erkek kardeşinin paralarının üzerine oturmuştur. Fakir kardeşin güzel kızı -Muhterem Nurise sokak şarkıcısına âşıktır. Filmin sonunda, bütün mahalleli bir araya gelerek şarkıcıyı bakkala karşı koruyacak ve tefeciyi mahalleden kovacaktır.

De Sica'nın "Miracolo a Milano Milano Mucizesi" ndeki iyimser hava ile çağrışımlar yapan "Mahallenin Sevgilisi" ni Ünün nasıl bir tutumla çevireceğini anlamak pek zor olmıyacaktır. Rejisör kendi iddiasız, basit ve sade anlayışına uygun olan sembolik karakterleri ve bir cins "pembe gerçekçilik" örneği sayılabilecek konuyu. "Üç Arkadas"ta yaptığı gibi "kenar mahalle duygululuğu"yla dolup taşan bir masal havasında anlatacaktır. Rejisörün bu alandaki başarısı göz önünde tutulunca, filmin beklenen vasatı rahatlıkla tutturabileceği şimdiden söylenebilir.

Neo realist melodram

Memduh Ünün ikinci tasarısı ise, Lâle Oraloğlunun bir senaryosunu filme almaktır. Bu tasarı bazı bakımlardan daha ilgi çekicidir. Lâle Araloğlunun, Edward Morris'in "Tahta Çanaklar" adlı piyesindeki bir işçi ailesinin trajedisini ters yüz ederek, yurdumuza biçimlemesinden ortaya çıktığı anlaşılan bu senaryo, gerçekçi bir film için gereken malzemeyi rahatlıkla sağlamaktadır. Memduh Ün, başrolünü Lâle Oraloğlunun oynıyacağı filmde, bu defa aşırı duygululuğunu bir yana iteliyerek realizme olduğu gibi kendini koyuverirse, film bir cins "neo realist melodram" hüviyetine bürünecektir. Doğrudan doğruya realizme yönelmiş film sayısının bir elin beş parmağından bile az olduğu Türkiyede, bu az şey değildir.

Ötekiler

Bilindiğine göre, bu yıl 15 inci yüdönümünü kutlayacak olan Turgut Demirağın "And" filmi, altı film çevirmeğe hazırlanmaktadır. Türk sinemasına yanlış teşebbüsleri, acayiplik derecesine varan hareketleriyle ne kazandırdığı pek anlaşılamıyan Demirağın ilk projesi İngilzce olarak önümüzdeki günlerde çekimine başlanılacak olan "Strangers Yabancılar" adlı bir İngilizce filmdir. Filmde Danimarkanın Marilyn Monroe'su diye tanıtılan sarışın Ulla Darni baş rolü oynayacaktır.

Lâlecilerin "Site" filminin de bu yıl 6 film çevireceği hafta sonunda kulaktan kulağa dolaşıyordu ama, kimsenin bunlar hakkında kesin bir bilgisi yoktu. "Fitaş" da şimdilik hiçbir hazırlık yoktur. 1959 yılında çevirdiği hemen bütün filmler ticari bir fiyasko ile neticelenen emektar Muharrem Gürses ise, "Ayşecik" benzeri bir melodram olduğu söylenen "Zavallı Yavrucak" ın yarısını tamamlamış sayılır. Piyasanın, Gürses gibi hızlı rejisörlerinden sayılan Nejat Saydam ise, Urfada çekilecek, "dinî, ahlâkî, ilmî" yerli bir "şaheser" olacağından kimsenin şüphesi bulunmadığı "Hazreti Ömer"'in son hazırlıklarını yapmaktadır. Söylendiğine göre tam beş adet " ecnebi kitap tan faydalanılarak bir avukatın senaryosunu yazdığı "Hazreti Ömer'i Cüneyt Gökçer veya Kadir Savun oynayacak, Ömerin sağ kolu sayılan bir yiğit Arap -Reha Yurdakul-, ila sevgilisi de filmi süsleyeceklerdir. Sevgili rolünü, Danimarkadan ithal edilen sarışın Ulla Darni canlandıracaktır.

"Gecelerin Ötesi''nden bir sahne

Yedi kişinin hikayesi

Eşikteki Gençler

Türk film endüstrisi bilinen rejisör. oyuncu ve senaristleri ile natırlıklarına devam ederken, bir noktaya daha dikkat etmek gerekecektir. Bir kaç yıldır sinema yazarlarımızın Türk filmlerine gösterdikleri ilgi gittikçe büyürken, bazı yazarlar ile Türk sineması arasında bir işbirliğinin de başladığı görülmektedir. Bir taraftan Halit Refiğ, Tank Dursun gibi sinema tenkitçileri, öbür taraftan da Attillâ İlhan, Sezer Tansug gibi kendilerini daha çok ebediyat ve sanat meselelerine çeşitli açılardan vermiş bulunan genç adamlar reji asistanı veya senarist şeklinde endüstri içine girmektedirler. Ancak, Halit Refiğ - Atıf Yılmaz ekibinin çalışması dışında, gençlerin, beklenenı elde edemedikleri de bir gerçektir. Sinemanın teknik ve estetik unsurları üstünde kendilerine göre görüşleri bulunan bu genç adamların, Türk sinemasına neler getirebileceklerinin anlaşılması ise şüphesiz ki doğrudan doğruya kendilerinin çevirecekleri filmlerden sonra anlaşılabilecektir. Halen yapmak istedikleri, şeylerle dolup taştıkları halde, bir türlü patlama imkanı bulamıyan gençlerin ,film çevirme imkanlarına kavuşmaları, herhalde Türk sineması için önemli bir hamle olacak ve belki de, sinemamıza istediğimiz dinamizmi, teknik ve estetik seviyeyi getirebilecektir.

Ortadaki işaretlere göre, kendini gösterme fırsatı bu mevsim ilk defa Halit Refiğe nasip olacaktır. Genç yazarın "Yasak Sokaklar" adını taşıyan senaryosu, iki rakip mahalle çocuklarının birbirleriyle mücadelelerini anlatırken, gerçekçi bir tutumla büyük şehirlerimizin bilhassa yetişen gençlik konusundaki önemli meselelerine parmak basacaktır. Filmin çevrilmesine yaz aylarında başlanacaktır. Nicholas Ray'in "Rebel Without A Cause - Asi Gençlik"iyle, Michâel Relph - Basil Dearden ikilisinin "Violent Playground - Sokak Çocukları" arası bir konuyu işliyen "Yasak Sokaklar" da gittikçe suçluluğa itelenen bir delikanlı ile onu doğru yollara çekmeğe çalışan ablasının dramı, filmin ana olayıdır.

Türk sinemasında gençlerin rolünün ne olabileceğinin, endüstri kadar, bizzat gençler tarafından da anlaşılmasına yol açması tabii bulunan Halit Refiğin "Yasak Sokaklar"ı başarı kazanırsa; Tarik Dursunun, Sezer Tansuğun, hattâ Attilâ İlhanın; bu arada Ziya Metin, Yılmaz Güney gibi genç senarist ve oyuncuların da film çevirmelerine herhalde yol açacaktır. Bu, aynı zamanda prodüktörlerimizin şimdiki "iş" anlayışlarının da imtihandan geçmesi mânasına gelecektir.

S P O R

Klüpler

Seçim balonları...

Son Fenerbahçe - Galatasaray maçının hemen arifesinde bilet bulmak endişesi ile Kadıköydeki stad lokallerine dolan F. Bahçeliler etrafta çalışan birkaç amele ile kapalı tribünlerin hemen arkasında örülmekte olan bir duvarı görünce gayri ihtiyari irkildiler. Yoksa, Uzun müddettenberi vaad edilen stadın yapılmasına fiilen başlanmış mı idi?. Fazla iyimser olanlar sevinçle ellerini ovuşturarak "Dememiş miydim ben sizlere.. Medenî Berk tuttuğunu koparan adamdır. Baksana, kimseye haber vermeden stadyomumuzu ıslaha başlamış bile. Aşkolsun Vallahi..."' diyorlardı.

Esasen ortada ne muazzam bir i tevazu ve ne de tatbikine başlanmış bir stadyum tadili projesi vardı. Sadece, kadrosu gittikçe genişleyen 25 kişilik futbol takımına dar gelen soyunma odasına ek bir inşaat yapılıyordu, o kadar. Kendilerinden önceki iktidar idarecilerine, muhalif olarak hemen her fısatta; "Stada tek bir çivi dahi çakmadınız" temposu ile . hücum edenler, "gecekondu" misali, bu dört duvarı çevirerek vazifelerini yaptıklarını zannediyorlardı!..

Halbuki kongreden önceki seçim propogandaları ne kadar da büyük vaadlerle dolu idi. Şampiyonluk belki değil ama, Fenerbahçelilere mutlaka ve mutlaka modern bir stad kazandırılacaktı., O zamanki muhalifler henüz hiçbir sıfatları olmadığı halde devlet büyükleri ile görüşmüşler stad meselesini -cepte keklikaddederek kongrede -büyük Fenerbahçenin büyük reisi- Erozanı hezimete uğratmışlardı. Bütün hüsnüniyetlerine rağmen devlet büyüklerinin bu yakın alâkasını o tarihlerde niyetlendikleri seçimle ilgili bulanlara, bu büyük hizmetin hazırlayıcıları olanlar, kesin teminat vererek; "Başbakanın stad dâvamıza olan yakut alâkasını şüphe ile karşılamak haksızlık oluyor. Kadıköylülere ve Fenerbahçelilere sadece bir hizmette bulunmak üzere stad işimizle ilgilendiler. Hattâ -para işi kolay, yeter ki siz yerini beğenin- diye işin kendileri için ne kadar basit olduğunu ifade ettiler." diyorlardı.

Bugün ise stad meselesi eski hararetini tamamen kaybetmiş olarak sadece rafa kaldırılmış eski bir dosya halini almışta. Zira, devlet büyüklerinin seçim mevzuundaki kararları değişmiş, Fenerbahçelilere modern bir stad hediye etmek rey bakımından şimdilik kazançlı olmaktan çıkmıştı. Öyle ya, madem ki seçimden şimdilik vazgeçilmiş gibi idi. O halde Kadıköy için elde mevcut olan böyle büyük bir koz hiç yoktan harcanır mıydı?..

Vazifeye davet

Kürsüdeki şişman ,orta boylu ve tombul yanaklı hatip geçen ayın başında bir gün hakikaten güzel bir konuşma yapıyor ve zaman zaman salonun sağ tarafında oturanlar tarafından hararetle alkışlanıyordu. Gür sesli hatip elindeki mendille alnından boynuna doğru sızmakta olan terleri sildikten sonra şu veciz cümle ile sözlerini bitirmişti: "Geçen sene şampiyonluk istiyordunuz, şimdi ise para. Söyleyin, para mı, şampiyonluk mu? Hangisi?..."

Bu sözler sabık reis Agâh Erozan tarafından kendisini düşürmekte kararlı kongre azalarına hitaben söyleniyordu. O gün Erozana "ikisini de, ikisini de" diye cevap veren, o zamanki muhaliflerin temsilcileri son Galatasaray mağlûbiyeti ile "her ikisini de" kaybetmiş oluyorlardı. Sönen ufacık şampiyonluk ümidi ile birlikte, geçen sene klüp kasasına bir buçuk milyon lira getiren Avrupa Şampiyon Klüpler turnuvası hasılatı da Beşiktaşlılara doğru uçuyordu. Bereket versin ki, idareciler Fenerbahçe camiasının ıslâhatı içte müsait atmosferden istifade etmek niyetinde idiler. Geçen sene kazanılan şampiyonluğun sarhoşluğu içinde elzem olan ıslâhat yoluna gidilmemiş, o zamanlar aşırı derecede şımartılan futbolcuları bugün disiplin altına almak imkansızlaşmıştı. Şimdi ise durum değişmişti. Taraftarlar da takımda köklü bir ıslâhatın yapılmasına taraftar görünüyorlardı. İşte, bu sebepledir ki Fenerbahçeye uzun yıllar amatörce, feragatla hizmet etmiş eski futbolcular hizmete çağırılıyordu. Muratlar, Halitler, Naciler, Sabriler, Hüsnüler Fenerbahçenin transfer komitesi temsilcileri olarak halen bulundukları yurdun muhtelif köşelerinden genç ve istidatlı futbolcuları Fenerbahceye kazandırmakla görevlendiriliyorlardı. Kesin olarak kararlarını vermişlerdi, kim olursa olsun hiçbir oyuncuya "aman, sensin" demiyecekler, her isteyeni münasip bir ücret mukabilinde satışa çıkaracaklardı.

Genç Beşiktaşlıların büyük başarıları kendileri için güzel bir örnekti. Bugünden tezi yok, her Fenerbahçeli kollarını sıvayacak "klübe en az 10 sene hizmet edebilecek" genç futbolcu arayacaktı...

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK

7

7. F A S İ K Ü L

50 den fazla irili ufaklı resimden başka bulut çeşitleri ve **Barbaros'un** nefis birer renkli tablosuyla çıktı.

Ansiklopedik bilginizin yanı sıra kelime bilginizi de değerlendiren önemli bir eserdir. Şimdiye kadar almamışsanız, sadece 10 lira göndermek suretiyle abone kaydınızı yaptırmanızı hatırlatmak isteriz.

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK, GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ'Nİ hazırlamış olan **B a k i K u r t u l u ş** 'un önemli bir eseridir. Şimdiden almazsanız, bulamıyacaksınız.

A N S İ K L O P E D İ K S Ö Z L Ü K

Her fasikülü 125 kuruş, 10 fasiküllük abone ücreti 10 liradır. Eski fasikülleri yayınevimizden ve İstanbul'da **(Ankara Cad. 62/2 de KÜLTÜR KİTABEVİ)**nden temin edebilirsiniz.